

Inhoudsopgave

Bestuurs- en activiteitenverslag	3
Profiel leden Raad van Toezicht	41
Bericht van de Ondernemingsraad.....	46
Prestatieverantwoording.....	48
Jaarrekening	49
Balans per 31 december 2019	49
Categoriale exploitatierekening 2019.....	50
Resultaatbestemming	52
Categoriale en Functionele exploitatierekening 2019	53
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2019	55
Specificatie balans per 31 december 2019	63
Specificatie exploitatierekening over 2019.....	87
Overige gegevens	97
Bijlage 1 KIEN.....	103
Bijlage 2 CBF	105
Bijlage 3 Maand van de Geschiedenis	107
Bijlage 4 Samenwerkingspartners	109

Bestuurs- en activiteitenverslag

Nederlands Openluchtmuseum 2019

Geschiedenis dichterbij brengen dan ooit. Dat is de doelstelling van het Openluchtmuseum. Het museum verheldert de wisselwerking tussen de algemene geschiedenis en die van het dagelijks leven, binnen en buiten het museumpark, fysiek, online en in netwerkverband. De combinatie van geschiedenis, dagelijks leven en landschap geeft het museum zijn eigen en onderscheidend karakter.

Maar het Nederlands Openluchtmuseum wil meer dan dat zijn.

Het Nederlands Openluchtmuseum heeft de ambitie een inclusief museum te zijn, relevant voor de diverse samenleving van nu. Het museum wil zijn maatschappelijke rol, als platform van de gehele Nederlandse samenleving, meer benutten. Uit de projecten en aandachtspunten die in 2019 zijn geïnitieerd, valt dit af te lezen.

Algemeen

Het Openluchtmuseum is een Stichting met als basis het Raad-van-Toezichtmodel. De directeur is de bestuurder van de Stichting. Organisatorisch bestond het museum tot 1 september 2019 uit drie (lijn)sectoren en vijf stafafdelingen. Dit is per 1 september 2019 veranderd in drie organisatie-eenheden:

- Museale Kennis, Innovatie en Ontwikkeling (MKIO)
- Museale Operatie (MO)
- Centrale Stafdiensten (CS)

In 2019 hebben wij 559.910 bezoekers ontvangen ten opzichte van 550.608 in 2018. Het resultaat voor resultaatbestemming 2019 is EUR € 498.116 negatief en in 2018 was het resultaat EUR 1.078.332 positief. De personele bezetting telde in 2019 gemiddeld 354 medewerkers, in totaal gemiddeld 242 fte. Daarnaast zijn er gemiddeld 349 vrijwilligers actief in het museum.

De heer mr. B. Eenhoorn was het gehele jaar directeur-bestuurder. Voor de samenstelling van de Raad van Toezicht en zijn belangrijkste activiteiten wordt verwezen naar het Bericht van de Raad van Toezicht en het Profiel van de leden van de Raad van Toezicht. Het museum onderschrijft de Code Diversiteit & Inclusie. In het hoofdstuk Verantwoording wordt dit nader toegelicht. Een toelichting op de Governance Code Cultuur is ook in dit hoofdstuk te vinden.

Het masterplan 2016-2025

Tempo en planning van het masterplan 2016-2025, de kwalitatieve onderbouwing van de activiteiten en de prioritering in lopende projecten, vormden belangrijke ingrediënten in de heroriëntatie op het masterplan. De aanschaf en realisatie van diverse onroerende objecten, waaronder naoorlogse doorzonwoningen, zijn voorsnog getemporeerd. Eind 2019 werd duidelijk dat de stikstofproblematiek verdere temporisering noodzakelijk maakt.

De vergoedingen op grond van de Erfgoedwet zijn toegekend voor collectiebeheer en huisvesting en worden onverkort hieraan besteed.

Ontwikkelingen in 2019

1. Jaarthema

Het Nederlands Openluchtmuseum stelt vanaf 2019 ieder jaar een thema centraal. Op deze manier zoekt het museum de actualiteit op. Het themajaar uit zich in een tijdelijke tentoonstelling en een waaier aan programma-activiteiten. Relevante onderwerpen worden gekoppeld aan de Nederlandse geschiedenis. Het thema plaatst het museum zo in een ander perspectief. Op deze manier weet het museum de bezoeker ieder jaar opnieuw te verrassen met een ander verhaal. Een reden voor bezoekers om vaker het museum te bezoeken.

Een jaarthema biedt tevens de kans om met een grote campagne het hele jaar door gericht te communiceren richting (potentiële) bezoekers. Dat dit goed werkt, is gebleken: in 2019 trok het thema *Gruwelijk Lekker!* een recordaantal van ruim 560.000 bezoekers.

Gruwelijk Lekker! fungeerde als een verbinding tussen de Canontentoonstelling en het museumpark. Op basis van de tien tijdvakken zijn er tien smaken vastgesteld die zowel gruwelijk als lekker zijn; de tijd waarin iemand leeft, bepaalt deze zienswijze of beleving.

Gruwelijk Lekker! heeft in het museum de volgende uitingen gekregen:

- een tijdelijke tentoonstelling in zaal 4 van de Canontentoonstelling
- een route door het park van tien locaties
- een aangepaste kaart bij de horecalocaties
- rondleidingen
- groepsproducten voor de zakelijke markt
- in samenwerking met de Wageningen UR en het voedingscentrum een kleine tentoonstelling in de Houtloods

De tentoonstelling had als uitgangspunt: verdieping van de Canon en verbinding met het museumpark. Laagdrempelig, met humor en een afwisseling van zintuigelijke beleving. Publieksonderzoek wees uit dat vooral aan de start van het seizoen, bezoekers voor de tentoonstelling naar het museum kwamen. Aandacht van het NOS-journaal heeft hieraan zeker bijgedragen.

Voor het tijdvak WOII, met tulp-surrogaat als 'smaak', hebben we een beroep gedaan op ervaringsdeskundigen. De heer Henk Mos, 89 jaar oud, hebben we in een museumwoning gefilmd. Het gesprek was zo ingrijpend dat we in de zomer een documentaire hebben gemaakt met zijn verhaal over de evacuatie uit Arnhem, de hongerwinter in Leiden en de terugkomst in Arnhem. Deze film is aan de gemeente Arnhem aangeboden in verband met de viering van 75 jaar vrijheid.

2. Reminiscentie in het Nederlands Openluchtmuseum

Het Nederlands Openluchtmuseum en zorgorganisatie Pleyade hebben in 2019 vergaande besprekingen gevoerd om in het museum een permanente plek te creëren die volledig in het

teken staat van reminiscentie. Door een huis te ontwikkelen waar mensen met dementie zich prettig voelen en op een actieve manier herinneringen beleven. We willen op deze manier bijdragen aan het welzijn van mensen met dementie.

Ervaringen van openluchtmusea in Denemarken, Engeland, Noorwegen, Zweden en Hongarije geven aan dat de historische context van openluchtmusea bijdraagt aan het effect van het reminiscentieprogramma. Openluchtmusea zijn bij uitstek in staat om zowel binnen als buiten een historische sensatie te bieden. In dit project benut het Nederlands Openluchtmuseum haar kennis van de geschiedenis van het dagelijks leven om deelnemers een zo authentiek mogelijk gevoel van het verleden te geven.

Begin 2020 zal een intentieovereenkomst getekend worden waarin het Nederlands Openluchtmuseum en Pleyade onderschrijven dat ze de wens hebben om gezamenlijk het *Huis van Herinnering* te realiseren. Beide partijen zullen zich inspannen voor de financiering van dit project en ook in de exploitatie zal worden samengewerkt. In de periode januari 2020 - juli 2020 wordt er een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. Als dit onderzoek aantoont dat het project veel kansen biedt, stellen we een samenwerkingsovereenkomst op.

3. Het Huis van de Toekomst/Paviljoen

Het museum wil een Paviljoen realiseren dat zich richt op de stad van de toekomst met het jaartal 2050 als ijkpunt. In 2019 hebben we voorbereidingen getroffen om samen met relevante partners de toekomst van Nederland te verkennen. Aanleiding hiervoor is het wisselende perspectief op de toekomst. Thema's als duurzaamheid, de uitputting van natuurlijke energiebronnen, bereikbaarheid en leefbaarheid spelen hierbij een hoofdrol.

Eind 2019 hebben we tijdens een stakeholdersbijeenkomst aanwezigen gevraagd om mee te denken over een mogelijke samenwerking en de inhoudelijke invulling van het *Huis van de Toekomst*. Onder de circa 65 aanwezigen bevonden zich bestuurders en experts die met name het bedrijfsleven, kennisinstututen, overheidsinstellingen en de fondsenwereld vertegenwoordigden.

Het werd duidelijk dat vele uiteenlopende partijen baat hebben bij het agenderen van onderwerpen over de toekomst van de Nederlandse leefomgeving.

Thema's als duurzaamheid, verstedelijking, circulariteit, innovatie, mobiliteit, waarde-creatie, transitie en inclusie kunnen in het Paviljoen centraal staan en leiden tot discussie, experiment en een verbeterde bewustwording. Daarbij wordt de aandacht gericht op het proces van gezamenlijk oplossen in plaats van problemen louter benoemen. Belangrijk is om toekomstmogelijkheden en -uitdagingen vanuit een positieve insteek te verkennen. Een integrale aanpak door onder andere bedrijfsleven, wetenschap, overheid, zorg, techniek en 'burger' zou kunnen bijdragen aan de vorming van kaders, visieontwikkeling en het creëren van onze toekomst.

4. Warnsveld

Het Openluchtmuseum heeft een vakantiewoning uit Warnsveld verworven. Aan de uit 1937 daterende woning zijn diverse boeiende verhalen verbonden. Zo bood het verblijf in de Tweede Wereldoorlog onderdak aan onderduikers.

Het museum wil de woning in deelgebied Veld plaatsen. Dat betekent dat wij nu de kans hebben om elders in het museumpark geplaatste vakantieverblijven - het vakantiehuisje van architect Rietveld en de stacaravan uit Nunspeet - ook naar deelgebied Veld te verhuizen. Daarmee ontstaat in de noordrand van het Openluchtmuseum een klein vakantie terrein.

Afbeelding 1: vakantiewoning Warnsveld

Voor Warnsveld is een (concept) Business Case geschreven met een begroting, planning, risicoanalyse en een risicobeheersing. Deze Business Case zal in 2020 tot nadere uitwerking leiden.

5. Speeltuin

In maart 2019, net voor de opening van het zomerseizoen, is de nieuwe speeltuin opgeleverd. We hebben gekozen voor een speelterrein met een natuurlijke uitstraling, met veel hout en water. Bovendien sluiten de speeltoestellen zo veel mogelijk aan bij wat we in het museum laten zien. In de speeltuin, die is uitgebreid met een plek speciaal voor de kleinere kinderen, is veel ruimte en overzicht gecreëerd voor de jaarlijks meer dan 100.000 kinderen die daar spelen. De speeltuin wordt door kinderen, én ouders, bijzonder goed gewaardeerd. Daarnaast heeft de betere ontsluiting van de horecagelegenheid Hanekamp, grenzend aan de speeltuin, een extra impuls gegeven aan de horeca-omzet.

6. Krommenie

De woning uit Krommenie, pal aan het Zaanse Plein, is omgetoverd tot een nieuw onderkomen. Voorheen was de winkel van 'Zus en Jet' hier gevestigd. Na contractbeëindiging stond het pand leeg. Besloten werd hierin een tijdelijk fairtrade café te realiseren. Na een grondige verbouwing kunnen bezoekers hier nu koffie nuttigen, maar ook informatie vinden over koffie, de herkomst en geschiedenis van koffie én de gruwelijkheden rond de slavenhandel.

Afbeelding 2: pand Krommenie

Afbeelding 3: interieur na verbouwing

7. In de maak

Ambachten staan de laatste jaren flink in de belangstelling. Ambachtelijke kennis dreigt te verdwijnen en er is een tekort aan onder meer timmerlieden, metselaars, stukadoors, schilders en dakdekkers. In onze maatschappij is er steeds minder waardering voor vaklieden. Dit terwijl maken zo belangrijk is. Het stimuleert onze creativiteit en vergroot onze innovatieve, probleemoplossende kracht.

Het Nederlands Openluchtmuseum zet zich al meer dan 100 jaar in om de waarde van veel ambachten te tonen. Met het opzetten van een uniek *MakerLab* wil het museum zich nog sterker gaan inzetten om een positieve waardering van het traditionele vakmanschap te realiseren en de meerwaarde van het ambacht in deze tijd te benadrukken. Ervaren en beleven staan daarbij centraal. In het lab gaan professionele makers aan het werk, ze geven bekendheid aan hun ambacht en kunnen een nieuwe generatie interesseren en inspireren. Zo groeit de waardering voor creatief vakmanschap. De bezoeker krijgt plezier in het maken en wordt uitgedaagd om te creëren.

Daarnaast sluit het meer betrekken van bezoekers bij het maakproces helemaal aan bij de toenemende wens van publiek voor meer participatie, creativiteit en persoonlijke ontwikkeling binnen het museum.

De toekomstige locatie van het *MakerLab* is gesitueerd in het voormalige entreegebouw van het Openluchtmuseum.

8. Winteropenstelling

Sinds de eerste winteropenstelling in 2003-2004 hebben wij afgelopen winter het recordaantal van 144.300 bezoekers mogen verwelkomen.

Activiteiten 2019

Het jaar 2019 vormde het derde jaar in de cultuurplanperiode 2017-2020. Het activiteitenplan op grond waarvan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) subsidie verleent, kent vier hoofdstukken. Dit zijn tevens belangrijke elementen in het beleid van het museum:

- kwaliteit
- educatie en participatie
- maatschappelijke waarde
- ondernemerschap

De resultaatafspraken met het ministerie van OCW zijn voornamelijk kwalitatief van aard.

Daarnaast zijn er twee kwantitatieve resultaatafspraken:

- de integrale publieksbenadering leidt tot een stijging van het aantal bezoekers naar 630.000 in 2020
- het aantal schoolgebonden educatieve activiteiten bedraagt 27 in 2020

Kwaliteit

Canon

Entoen.nu

De bezoekerscijfers van www.entoen.nu zijn in 2019 met zo'n 18% gegroeid ten opzichte van 2018. In totaal verzorgde de website ruim 1,3 miljoen bezoeksessies voor 975.000 unieke bezoekers. De gerealiseerde groei ten opzichte van 2018 is tamelijk evenwichtig over het jaar verspreid.

Aan de bezoekcurves is duidelijk te zien dat zo'n twee derde van het bezoek van scholen afkomstig is: elke woensdagmiddag een basisschooldipje, in de weekenden en vakanties zakt het bezoek goeddeels weg en zelfs de regionale vakantiespreiding is probleemloos terug te lezen.

De OCW-aankondiging over de uitreiking van de Canon in de vorm van een 'audiovisueel product' aan 18-jarigen zorgde in november voor twee bezoekpieken, terwijl de aandacht die *Zondag met Lubach* hieraan vlak voor de Kerstvakantie besteedde, voor een eindejaars-uitschieter zorgde.

De top 12 van best bezochte canonvensters was in 2019 dezelfde als in 2018, zij het vanaf nummer 5 in een iets andere volgorde:

<i>Venster</i>	Pageviews <i>2018</i>	Pageviews <i>2019</i>
VOC	61.444	75.317
Tweede Wereldoorlog	54.330	62.472
Willem van Oranje	51.528	58.221
Slavernij	45.976	53.710
Aletta Jacobs	31.695	50.825
Karel de Grote	42.994	49.090
Hunebedden	44.203	48.930
Romeinse Limes	43.672	47.161
Eerste Wereldoorlog	37.557	44.077
Hebban olla vogala	36.652	44.036
Anne Frank	34.180	39.012
Napoleon	35.191	37.399

De VOC heeft de Tweede Wereldoorlog – die de lijst sinds 2007 heeft aangevoerd – voor het tweede jaar op rij van de eerste plaats verdreven.

Herijking van de Canon

De minister van Onderwijs heeft in juli 2019 een nieuwe commissie benoemd die als opdracht heeft om de huidige Canon van Nederland te herijken. Deze commissie onder voorzitterschap van de heer prof. dr. James Kennedy is gevraagd om per 1 april 2020 aan de minister te rapporteren. Meer over de commissie en haar opdracht via <https://www.entoen.nu/canonherijking>.

Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland

De Canon van Nederland werd in 2005/2006 samengesteld door de commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon en kwam in 2007 in beheer van Stichting entoen.nu. De heer dr. Hubert

Slings was secretaris van de commissie en directeur van de Stichting. Inmiddels werkt hij bij het Openluchtmuseum en beheert daar onder meer het papieren en digitale archief van de Canon van Nederland.

Ter voorbereiding op de evaluatie en herijking van de Canon van Nederland in 2019/2020 is met steun van het ministerie van OCW een onderzoek uitgevoerd dat bedoeld is als vertrekpunt voor de Canonherijkingscommissie. Het onderzoek bestaat uit verschillende onderdelen:

1. Onderzoeksbureau Oberon, dat eerder betrokken was bij vergelijkbare Canononderzoeken in 2008 en 2012, heeft opdracht gekregen een vervolgonderzoek uit te voeren naar de stand van zaken rond de Canon van Nederland met als aandachtspunten Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en het museale veld. Het onderzoek is naar tevredenheid en volgens begroting uitgevoerd. Het rapport is te downloaden via <https://www.entoen.nu/nl/downloads>.
2. De heer dr. Hubert Slings, wetenschappelijk medewerker bij het Nederlands Openluchtmuseum, heeft een onderzoek uitgevoerd in de archieven van Stichting entoen.nu, die van 2007 tot 2014 de Canon van Nederland beheerd heeft. Het gaat om twaalf jaargangen papieren en digitaal Canonarchief en om uitgevraagde reacties vanuit het netwerk van Stichting entoen.nu. Daaruit is informatie verzameld die een rol kan spelen bij het herijken van de Canon als geheel en de 50 Canonvensters afzonderlijk. Een en ander heeft geresulteerd in een reeks onderzoeksgegevens en een evaluatierapport met conclusies en aanbevelingen voor herziening van de eerste Canon van Nederland. De resultaten van dit onderzoek zijn in juli 2019 ter hand gesteld aan de Herijkingcommissie Canon van Nederland onder voorzitterschap van de heer prof. dr. James Kennedy.

Erfgoedwet

Rijkshuisvestingsstelsel

Sinds 2017 wordt de bekostigingssystematiek van het nieuwe Rijkshuisvestingsstelsel toegepast. In verband met twee verschillen van inzicht zijn de nieuwe huurcontracten met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) in 2018 niet ondertekend. In december 2019 heeft het RVB nieuwe huurcontracten opgesteld en de claim 'achterstallig onderhoud' van het Nederlands Openluchtmuseum gehonoreerd en bevestigd. Het ministerie van OCW heeft hierin een actieve rol gespeeld. De huurcontracten zijn op 24 februari 2020 getekend en de nog openstaande kwartaalfactuur van 2019 wordt voldaan.

De asbestsanering in diverse RVB-gebouwen op het museumterrein en in de depots Schaarsbergen en Tiel is in 2019 afgerond. Ook de financiële claim hiervan richting het RVB is gehonoreerd en het bedrag is ontvangen.

In 2019 is aan de Dienstgebouwen RVB dagelijks en groot onderhoud uitgevoerd. Bovendien is er technisch onderhoud gepleegd en zijn er inspecties geweest voor de brand- en beveiligingsinstallaties. Ook zijn er storingen opgelost. Het klein onderhoud wordt intern uitgevoerd door de afdeling Techniek. Het overige onderhoud en de vervangingen worden verricht door extern gecontracteerde onderhoudspartijen en aannemers. Het huidige meerjarig onderhouds- en investeringsplan is opgesteld in 2015 en is eind 2019/begin 2020 geactualiseerd en gestuurd naar OCW op 27 februari 2020 conform de regeling beheer rijkscollectie en museale goederen. Volgens deze regeling dient het museum ieder vier jaar een onafhankelijk

bouwkundig inspectie van de gebouwen uit te laten voeren en het actuele rapport hiervan in te dienen bij OCW. OCW heeft bepaald dat ze vóór 1 januari 2020 een up-to-date versie van het MJOP willen ontvangen. Wij hebben in afstemming met OCW uitstel gekregen tot uiterlijk 29 februari 2020.

Om het park in de toekomst van voldoende stroom te kunnen voorzien, is in 2018 begonnen met het project *uitbreiding van de stroomcapaciteit*. Directe aanleiding is het naderen van het maximum van onze stroomcapaciteit. Ook de horeca-uitbreiding met *Loods Goes* als evenementenlocatie speelt hierbij een belangrijke rol. Dit project is in 2019 gerealiseerd.

Meerjarenonderhoudsplan (MJOP)

In 2019 heeft het Nederlands Openluchtmuseum besloten de conditie te meten van haar vastgoed volgens de NEN 2767-methodiek. Hiermee wordt het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) definitief in het bedrijfsproces geïmplementeerd. Het gaat om 143 Museale gebouwen/objecten, 40 Dienstgebouwen RVB) en 21 Dienstgebouwen NOM. Eind 2019/begin 2020 zijn alle gebouwen - de complete buitenschil en aan de binnenzijde de elektrotechnische- (E = laag- en hoogspannings installaties, verlichting, communicatie etc.) en werktuigbouwkundige installaties (W = verwarming, luchtbehandeling en koelingsinstallaties), liften, en brand- en inbraakinstallatie - onderworpen aan een nulmeting voor een initieel meerjarenonderhoudsplan.

Na deze nulmeting wordt gestart met het jaarlijks her-inspecteren van een derde deel van het bezit. Op die manier wordt in een cyclus van drie jaren het gehele bezit onderworpen aan een her-inspectie en het uitvoeren van nulmetingen van nieuw en vernieuwd bezit. De inspectie is aanbesteed, drie bedrijven hebben een offerte ingediend. De inspectiewerkzaamheden zijn nog in 2019 gestart en eind februari 2020 is het MJOP van de Dienstgebouwen RVB en Dienstgebouwen NOM opgeleverd. Enkele maanden later wordt het MJOP van de Museale gebouwen/objecten opgeleverd.

Collectie

Aan de beleidslijn om een compacte, betekenisrijke collectie te vormen, is ook in 2019 actief vorm en inhoud gegeven. Speerpunten waren het vooruitzicht op het nieuwe depot Collectie Centrum Nederland (CCNL) en een te ontwikkelen gebied waarin de naoorlogse verstedelijking tot leven wordt gebracht. Voor het te actualiseren collectiebeleidsplan is voorwerk verricht.

Collectievorming

Er zijn in 2019 487 roerende objecten namens de Staat verworven en 575 objecten afgestoten volgens de daarvoor geldende richtlijnen.

Collectiebeheer

Het hele jaar heeft de focus gelegen op enkele grote projecten, zoals het *Project Voorbereiding Collectieverhuizing* (PVC) en de *Collectie Centrum Nederland* (CCNL), en de inrichting van (wissel)tentoonstellingen. Veel tijd is besteed aan het verwerken van oude verwervingen, registratieachterstanden en nieuwe aanwinsten. In samenwerking met PVC is de indeling van depot CCNL bepaald, zijn verhuiskavels samengesteld en is een verhuisplanning opgesteld. Het standplaatsbeheersysteem SBS is doorontwikkeld.

Verder is de analyse van de incidentenregistratie over de jaren 2015-2018 uitgevoerd en intern besproken. Enkele daaruit volgende adviezen zijn overgenomen en uitgevoerd. In 2019 zijn er in totaal 16 collectie-incidenten in DICE gezet, conform de richtlijnen in de Erfgoedwet. In grote lijnen gaat het om drie categorieën incidenten: vermissing object, verstoring binnenklimaat en vandalisme/schade aan object.

Collectiemobiliteit

Het aantal in bruikleen gekregen objecten is ten opzichte van vorig jaar licht gedaald naar 8.836. Het overgrote deel bestaat uit de langdurige bruikleen streekdracht uit de Koninklijke Verzamelingen. In 2019 zijn 96 objecten in bruikleen gegeven.

Afstoting

Herplaatst bij een geregistreerd museum	0
Intern overgedragen	546
Op een andere manier herbestemd	27
Vernietigd	2
Totaal	575

Collectie Centrum Nederland (CCNL)

Op 25 april 2019 is het hoogste punt van het *Collectie Centrum Nederland (CCNL)* bereikt. Tijdens het bouwproces werd geconstateerd dat er water binnengedrongen was in het gebouw. Dit water is weggepompt. Ten opzichte van de oorspronkelijke planning is er een vertraging van twee maanden ontstaan. De verwachting is dat deze vertraging tijdens de montage van de depotinrichting begin 2020 kan worden ingelopen.

Halverwege 2019 is het gebruikersoverleg gestart. Het handboek voor het werken in het CCNL is opgesteld en het toegangsbeheer uitgewerkt en vastgelegd.

Het standplaatsbeheersysteem (SBS) is van belang om in 2020 de verhuizing naar het CCNL te kunnen faciliteren en collectiebewegingen in het CCNL te administreren en te beheren. De individuele collectiebeheersystemen van de vier partners zijn straks aan het SBS gekoppeld. Voor 2020 is het belangrijk dat het SBS-project tijdig wordt ingezet, en uitgebreid getest kan worden voordat de verhuizing start. In 2019 zijn de verhuiskavels per CCNL-partner en een eerste verhuisplanning voor het gehele CCNL vastgesteld. Volgens de huidige planning gaat het Openluchtmuseum tussen juni 2020 en eind april 2021 verhuizen. De gehele CCNL-verhuizing moet binnen een jaar worden gerealiseerd. Dit ligt in handen van de projectorganisatie PVC/CCNL en de afdeling Collectiebeheer.

Project Voorbereiding Collectieverhuizing

Het *Project Voorbereiding Collectieverhuizing (PVC)* loopt volgens planning en binnen de begrote tijd en het begrote budget. Er zijn mooie resultaten geboekt om de collectie naar een hoger niveau te tillen qua registratie, conditie, beheer en digitalisering. In dit kader zijn in 2019 in de depots Huissen en Tiel grootschalige behandelingen uitgevoerd. In depot Tiel is de collectie vier dagen in behandeling geweest, waarbij het hele depot hermetisch werd afgesloten en de ruimtes – bijna 8.000 m³ - met een hoge concentratie CO₂ werden gevuld.

Op personeelsgebied is volgens planning medio 2019 de geleidelijke afbouw van het project van start gegaan. Door de inzet van projectmedewerkers te verminderen, blijft er een goed functionerend team over, waarmee in 2020 de verhuizing kan worden gerealiseerd.

Online Zichtbaarheid

Het afgelopen jaar bracht enkele uitdagingen rondom onze *onlinecollectie* met zich mee. In november is het uiteindelijk gelukt om de onlinecollectie bij te werken. Eind december 2019 waren er 36.900 objecten zichtbaar op de website van het Nederlands Openluchtmuseum. Naast het aanvullen van de onlinecollectie is er tijd gestoken in het bijwerken van reeds online geplaatste objecten. Onderdeel daarvan was het vervangen van oude afbeeldingen door nieuwe collectiefoto's.

CollectieGelderland lanceerde in september een nieuwe website met uitgebreidere mogelijkheden voor het presenteren van collecties. Deelnemende instellingen gaan gefaseerd over naar deze nieuwe site. De collectie van het Nederlands Openluchtmuseum zal in 2020 weer op dit platform gepresenteerd worden. Omdat onze collectie op de website van *CollectieGelderland* tijdelijk niet zichtbaar was, konden we geen nieuwe objecten aanleveren of getoonde objecten bijwerken op *Modemuze* en *Collectie Nederland*.

Ook in 2019 is het *Object van de maand* trouw verschenen. Vanuit de afdeling Marketing & Communicatie is er maandelijks op de social-mediakanalen aandacht aan besteed. Het koffiezetapparaat, de Tamagotchi en het kookboek *Aaltje, de volmaakte en zuinige keukenmeid* waren het afgelopen jaar de meest bekeken objecten.

Milieubeleid

Het Nederlands Openluchtmuseum heeft opnieuw de Green Key Gold-certificatie behaald. Op 14 februari vond de uitreiking van de Green Key plaats. De taken van energie en milieu zijn samengevoegd in een nieuwe voltijdsfunctie.

Voor 2019 tot en met 2021 heeft het Museum Collectief - een samenwerkingsverband met Paleis Het Loo en Kröller Müller - een contract afgesloten voor de inkoop van energie van elektra en gas. Er is gekozen voor groene stroom uit Europese wind. Het elektriciteitsverbruik blijft de afgelopen jaren gestaag stijgen. Ook het gasverbruik is gestegen. Het waterverbruik is reëel met een kleine daling.

Er zijn diverse projecten gestart waaronder het opstellen van een Leidingwater Beheersplan, met daarin opgenomen Legionellabeheer. Ook is er bodemonderzoek uitgevoerd bij het lozingspunt van wasstraat Varik en heeft een externe keuring van de vloestofdichte en -kerende vloeren plaatsgevonden.

In juli 2019 is de gebruikersmelding voor 16 bouwwerken akkoord bevonden door de Brandweer Gelderland Midden. In verband met de Drank- en Horecaverunning/ Exploitatievergunning is ook voor dezelfde gebouwen een gebruiksmelding ingediend en akkoord bevonden. In maart 2019 is de exploitatievergunning afgegeven voor de diverse horecalocaties. Ook voor de evenementen in 2019 is vergunning verleend.

Het nieuwe trafogebouw is gereed en in gebruik genomen. Het tijdelijke aggregaat bij Goes kon worden verwijderd. Dat heeft EUR 92.000 gekost aan diesel en huur van het aggregaat en een extra emissie aan CO2 van 152,1 ton. Dit betekende een toename met 17,3% van onze emissie.

Er is gekozen voor een andere afvalinzamelaar. Bij de keuze is rekening gehouden met duurzaamheid. De kosten van de afvoer van afvalstoffen namen toe, terwijl de hoeveelheid gelijk blijft.

Het museum ondervindt ook gevolgen van de huidige stikstofproblematiek: het nieuwe Masterplan is hierdoor buiten werking gesteld door de gemeente Arnhem en we vallen weer terug op het oude Masterplan. Toekomstige projecten moeten zonder stikstofemissie worden gebouwd. Hier ligt dus een uitdaging! Zo ook voor kantoorgebouwen. In 2023 moeten alle kantoren een energielabel C hebben. Het energielabel van het Administratiegebouw is nu G. Het belang van duurzaam inkopen van diensten en producten wordt als uitgangspunt in ons inkoopbeleid meegenomen.

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN)

Netwerk en Inventaris

Op 31 december 2019 waren er 159 uitingen van immaterieel erfgoed bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland, een toename van elf ten opzichte van 31 december 2018 (148). De meeste bijschrijvingen zijn gerangschikt binnen de domeinen *Festiviteiten & Rituelen* en *Traditioneel Vakmanschap / Ambachten*. Dit immaterieel erfgoed kan rekenen op een aanzienlijk draagvlak en trekt veel publiek.

De bijschrijvingen betroffen:

- Straatexploitatie van draaiorgels
- Pride Amsterdam
- 4 en 5 mei
- Handschrift
- Gregoriaanse zang door In Honorem Dei
- Slipjacht
- De herdenking en viering van Leidens Ontzet in 1574
- Decoratieve schildertechnieken
- Verhalen vertellen
- São João Baptista Rotterdam
- Jan Klaassen en de poppenkast op de Dam

In 2019 zijn er bovendien 50 nieuwe uitingen van immaterieel erfgoed aangemeld voor het Netwerk Immaterieel Erfgoed. Dit Netwerk telt nu 139 uitingen; een aantal is doorgegaan naar de Inventaris. Op 31 december 2019 waren er in het Netwerk, inclusief de Inventaris, 298 uitingen van immaterieel erfgoed opgenomen.

IE-dagen en provinciale informatiedagen

Op 13 april organiseerde het Kenniscentrum de eerste IE-dag van 2019 in het Observantenklooster in Amersfoort. Thema van deze bijeenkomst was *Immaterieel erfgoed is een werkwoord*. Er waren 122 deelnemers. De tweede IE-dag vond op 2 november plaats in het

Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. Thema van deze bijeenkomst was *De Gemene Deler*. Hier waren 80 deelnemers. De programma's voor beide IE-dagen waren afgestemd op de behoeften van erfgoedgemeenschappen.

Het Kenniscentrum is in 2018 een samenwerking gestart met provinciale erfgoedhuizen voor het beleggen van provinciale informatiedagen. Belangrijk doel van deze dagen is de uitbreiding van het Netwerk Immaterieel Erfgoed. Én het verhogen van kennis rondom immaterieel erfgoed bij de provinciale organisaties. Op 28 juni vond in samenwerking met het Erfgoedhuis Zuid-Holland de *Studiedag Immaterieel Erfgoed in Zuid-Holland* plaats in het Historisch Stadhuis en Zilvermuseum in Schoonhoven. Er waren 65 deelnemers. En op 11 december vond de *Inspiratieavond Immaterieel Erfgoed Brabant* plaats in het Textielmuseum in Tilburg. Deze bijeenkomst, die in samenwerking met Erfgoed Brabant werd georganiseerd, trok 35 deelnemers.

Provincie Overijssel

Sinds 2015 draagt de Provincie Overijssel financieel bij aan verbreding en versterking van het immaterieel erfgoed in deze provincie. In 2019 ging een nieuwe, tweejarige projectperiode van start (2019-2020).

Verbreding

- Uitbreiding van Netwerk en Inventaris met een nieuwe vorm van immaterieel erfgoed in Overijssel.

Versterking

- Op 26 mei werd in het Nederlands Openluchtmuseum een *Inspiratiedag* voor Overijsselse molenaars georganiseerd om met de molenaars ervaringen te delen over publiekswerking op en rond de molen.
- Documentairemaakster Wendy van Wilgenburg maakte twee korte films over ambachten: één over vier textiele ambachten verbonden aan de Bottermarkt in Raalte en één over een traditionele schaaпsherder in Overijssel.
- Op 22 november is gestart met het *AmbachtenLab Klompenmaken* in de Museumfabriek in Enschede. Onder de vijf deelnemers bevonden zich twee beroepsmatige klompenmakers uit Overijssel.

#ditook?!

Belangrijk onderdeel van de uitvoering van het 2003 UNESCO-Verdrag is werken aan bewustwording. Immaterieel erfgoed is immers van en voor iedereen. Op 21 oktober ging daarom de campagne *#ditook?!* van start: in zes maandelijkse rondes wordt met korte filmpjes op Facebook en Instagram ingezet op bewustmaking, met doorverwijzing naar een landingspagina op immaterieelerfgoed.nl. De filmpjes worden in iedere ronde door ruim 100.000 mensen bekeken. Bezoek aan de website liep op van 1.750 in de eerste ronde tot 7.000 in de laatste ronde.

Ook zijn de voorbereidingen gestart van het project *IE Spotten*, een digitale ontsluiting van immaterieel erfgoed op locatie, met steun van het Familie Heersink Fonds. Eveneens in het kader van de bewustwordingscampagne is op 24 september tijdens de UNESCO-Scholendag een educatief project van start gegaan (70 deelnemers).

Uitwerking van de verkenning van de implementatie van het 2003 UNESCO-Verdrag in Caribisch Nederland (rapport uit 2018)

Op 9 februari is tijdens een Vierlandenoverleg in Willemstad, Curaçao, door de vier ministers voor cultuur van het Koninkrijk een intentieverklaring ondertekend om te komen tot verdere samenwerking bij implementatie van het 2003 UNESCO-Verdrag binnen (het Caribisch deel van) het Koninkrijk. Het Kenniscentrum heeft hiervoor input geleverd.

In aansluiting hierop is het Kenniscentrum toegetreden tot een werkgroep ter voorbereiding van een samenwerkingsovereenkomst bij een volgend Vierlandenoverleg in november 2019 in Den Haag. Doel van deze overeenkomst is om kennis en ervaringen uit te wisselen rond borging van immaterieel erfgoed en over lopende projecten. Centrale rol hierin vervult het Dutch Caribbean ICH Committee (DCIHC).

Tevens zou tijdens dit overleg een concept aan de ministers worden voorgelegd voor een gemeenschappelijke procedure voor nominaties vanuit het Koninkrijk bij UNESCO. Het Kenniscentrum heeft hiertoe in september aan een jurist opdracht gegeven. Begin oktober was het concept beschikbaar. Helaas bleek de voorbereidingstijd op het ministerie te kort voor behandeling tijdens het Vierlandenoverleg in november 2019. De bespreking wordt nu verplaatst naar 2020.

Wel is er in Den Haag een bijeenkomst geweest met UNESCO-collega's (tevens DCIHC-leden) uit Sint Maarten, Curaçao en Aruba. Door deze opschorting liep ook een geplande capacity building training vertraging op. Deze is uitgesteld naar begin 2020.

Er is veel tijd gestoken in contact en uitwisseling met Caribisch Nederland. Met Bonaire verloopt dat goed. Helaas verloopt het stroef met Saba en Sint Eustatius, mede door het vertrek van een lid van het DCIHC, voor wie geen opvolger is.

AmbachtenLab

In 2018 startte het Kenniscentrum in het Nederlands Openluchtmuseum met de ontwikkeling van het *AmbachtenLab*. Hierin werken ambachtsmensen, vormgevers en studenten tijdens vijf tot acht wekelijkse ontmoetingen samen in een kleinschalig workshop-denktankmodel aan innovatie van een ambacht.

In 2019 werden drie Labs afgerond die in 2018 waren gestart: *Papierknipkunst*, *Fries houtsnijwerk* en *Papierscheppen*. Met de deelnemers van alle vier Labs is op 13 maart een evaluatiebespreking gehouden, met aansluitend een presentatie van de resultaten in de Entreehal van het Nederlands Openluchtmuseum. Hierbij waren 70 mensen aanwezig. Ook is de methodiek van het *AmbachtenLab* gepresenteerd tijdens een IMP-conferentie in Aubusson, Frankrijk. Tijdens deze conferentie, die door 100 deelnemers werd bezocht, stond de rol van musea bij borging van ambachten centraal.

Na de vier pilot-Labs is de methodiek van het *AmbachtenLab* nader uitgewerkt in een Handboek. Dit boek is begin juli verstuurd naar zo'n tien ambachtgerelateerde musea in Nederland, die inmiddels belangstelling hadden getoond voor het *AmbachtenLab*. Ook zijn gesprekken gevoerd met het Fonds voor Cultuurparticipatie over financiering van Labs in deze musea. Op 22

november startte een *AmbachtenLab Klompenmaken* in de Museumfabriek in Enschede, met vijf deelnemers. Ook zijn concrete afspraken gemaakt over vervolgstappen met het Fries Museum in Leeuwarden, Nationaal Glasmuseum in Leerdam, Zuiderzeemuseum in Enkhuizen en Museum Gouda.

Kennisagenda 2017-2020

In november 2018 presenteerde het Kenniscentrum de Kennisagenda 2017-2020, met als titel *Immaterieel Erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving*. Deze Kennisagenda bevat vijf onderzoeklijnen:

- *Controversieel Immaterieel Erfgoed*
- *Immaterieel Erfgoed & Superdiversiteit*
- *Immaterieel Erfgoed & Jongerenculturen*
- *Immaterieel & Materieel Erfgoed*
- *Immaterieel Erfgoed & Toerisme*

Met de Kennisagenda wordt ingespeeld op actuele vragen en uitdagingen die leven in de praktijk van immaterieel erfgoedgemeenschappen. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, probeert het Kenniscentrum via elke onderzoeklijn kennis te vergaren en handvatten te ontwikkelen. De resultaten van de Kennisagenda worden in november 2020 verwacht.

1. Controversieel Immaterieel Erfgoed

In de eerste helft van 2019 verrichtte een student van de Radboud Universiteit Nijmegen onderzoek naar methodieken voor te ontwikkelen reflectiemethoden. Er werden twee dialoogtafels belegd, op 14 maart in Molen De Ster in Utrecht (negen deelnemers uit vier erfgoedgemeenschappen) en op 25 april in het Wapen van Bunnik (twaalf deelnemers uit vier erfgoedgemeenschappen). Op locatie zijn gesprekken gevoerd met oude en nieuwe Sinterklaas-organisaties (Sint & Pieten Gilde, Sint Piter in Grou, Brielse Maskerade, Ouwe Sunderklaas op Texel, Krampusloop in Rotterdam en de nieuwe Sint in de Amsterdamse Bijlmer) en erfgoedgemeenschappen die dierentradities organiseren (Nederlandse Postduivenhouders Organisatie in Den Haag, Paardenmarkten in Voorschoten en Elst). Via telefoon en mail was contact met de organisaties van de Vreugdevuren in Den Haag en het Platform Consumentenvuurwerk. Internationaal werd geparticipeerd in de conferentie *Conflict en Meerstemmigheid* op 26 november 2019 in Antwerpen (150 deelnemers) en de expertmeeting op 19 augustus in het Huis van Alijn in Gent, waar het Kenniscentrum samen met een vertegenwoordiger van het Pijprokersgilde een presentatie verzorgde over het thema *Roken* (12 deelnemers).

2. Immaterieel Erfgoed & Superdiversiteit

In het eerste halfjaar is door bureau *GeschiedenisLab* beleidsmatig de behoeften en uitdagingen in kaart gebracht van immaterieel erfgoed-borging van de West-Kruiskade in Rotterdam. Dit heeft geresulteerd in het rapport *Het immaterieel erfgoed van de West-Kruiskade. Hoe om te gaan met immaterieel erfgoed in een superdiverse omgeving* (augustus 2019).

In het tweede halfjaar is gestart met een vergelijkbaar onderzoek in de Arnhemse wijk Malburgen. Tijdens het ICH-NGO Forum symposium *ICH in Urban Contexts* op 8 december in Bogota, Colombia, (90 deelnemers) is hierover met een lezing verslag gedaan. Dit symposium werd georganiseerd door het Kenniscentrum in samenwerking met de National Heritage Board uit Singapore.

Met RAUM in Utrecht werd in december een derde onderzoek gestart in de Utrechtse wijk Leidse Rijn.

Op 12 november is met en in Rozet Arnhem de expertmeeting *Culturele Makelaars* georganiseerd, toegespitst op de rol van culturele makelaars in een superdiverse omgeving (12 deelnemers).

Op 18 november organiseerden het Kenniscentrum en het Fonds voor Cultuurparticipatie de expertmeeting *Immaterieel Erfgoed in een stedelijke context* in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem (25 deelnemers).

3. Immaterieel Erfgoed & Jongerenculturen

Vanaf juni zijn binnen deze lijn onderzoeken gestart naar drie jongerenculturen:

1. Gamers, waarvoor in juli tijdens het evenement CampZone in Veghel veldonderzoek is gedaan.
2. Scouting, waarvoor in de maanden september-november zes interviews op locatie zijn gehouden.
3. Fruitcorso Tiel, waarvoor in augustus en september zeven interviews zijn gehouden op de bouwlocatie in Tiel en tijdens het Fruitcorso op 21 september.

Op 28 november is een expertmeeting *Jongerenculturen* gehouden in Theater De Berekuil in Utrecht (25 deelnemers).

4. Immaterieel & Materieel Erfgoed

Als onderdeel van de sublijn *Immaterieel Erfgoed & Musea* is op 22 maart een expertmeeting (Nederland Openluchtmuseum, 16 deelnemers) en op 11 oktober een conferentie (LocHal Tilburg, 130 deelnemers, in samenwerking met de Werkplaats immaterieel erfgoed uit Vlaanderen) georganiseerd over het thema *Immaterieel Erfgoed Verzamelen*.

In het kader van de sublijn *Immaterieel Erfgoed & de Ruimtelijke Omgeving* is een enquête afgenomen onder erfgoedgemeenschappen, verbonden aan de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland en is een dialoogtafel georganiseerd op de IE-dag van 13 april met een 25-tal van de geënquêteerde gemeenschappen.

Daarnaast is bijgedragen aan de beleidsdiscussie *Immaterieel en Materieel erfgoed* (De Bazel, Amsterdam, 35 deelnemers).

5. Immaterieel Erfgoed & Toerisme

Er is een gelijknamig netwerk opgezet, waarin de Universiteiten uit Utrecht en Nijmegen en de Universities of Applied Sciences uit Deventer, Groningen, Rotterdam, Vlissingen, Maastricht en Breda participeren. Met deze hogescholen is verkennend onderzoek gedaan in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Limburg en Overijssel. Daarbij is een selectie van 20 erfgoedgemeenschappen intensief bevroegd en zijn de mogelijkheden voor beleid verkend. Er waren netwerkbijeenkomsten bij Saxion Hogeschool in Deventer (5 april, tien deelnemers) en bij Hogeschool Inholland in Rotterdam (26 september, twaalf deelnemers) met de betrokken hogeschooldocenten.

Bovendien is in augustus in Den Haag onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van etnisch toerisme voor immaterieel erfgoed in een superdiverse omgeving. Hierover heeft het Kenniscentrum op 31 oktober tijdens een internationaal symposium in Singapore over *ICH in Cities: Multiculturalism, Social Cohesion and Sustainability* een lezing verzorgd (200 deelnemers).

Intangible cultural heritage & Museums Project (IMP)

Doel van het IMP is om musea attent te maken op immaterieel erfgoed en hen te activeren met dit erfgoed aan de slag te gaan. Dit gebeurt door het organiseren van vijf internationale conferenties en expertmeetings in de periode 2017-2020, die telkens een specifiek thema op het gebied van immaterieel erfgoed en musea belichten. Samen met organisaties uit België, Italië, Frankrijk en Zwitserland is het Kenniscentrum een van de dragende organisaties van dit project.

In 2019 werden twee conferenties georganiseerd, gevolgd door een expertmeeting.

- Op 5 en 6 februari in het Cité internationale de la Tapisserie in Aubusson, Frankrijk, over *ICH, Museums and Innovation*, met onder meer een presentatie van het Kenniscentrum over de methodiek van het *AmbachtenLab* (100 deelnemers).
- Op 7 en 8 mei in het Hof van Busleyden in Mechelen, België, over *Museums and Cultural Policies*, met onder meer een lezing door de plaatsvervangend directeur Erfgoed & Kunsten van het ministerie van OCW over het Nederlandse beleid (60 deelnemers).

Internationaal: Nederlandse nominaties

Elk jaar inventariseert het Kenniscentrum bij immaterieel erfgoedgemeenschappen die verbonden zijn aan de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland, hun ambities voor nominatie op een van de UNESCO-Lijsten binnen het 2003 Verdrag. In 2019 lieten 35 erfgoedgemeenschappen weten dat zij die ambitie hebben.

Het Kenniscentrum heeft voor de Raad voor Cultuur een rapport opgesteld met handreikingen en overwegingen en een overzicht van de erfgoedgemeenschappen. Door het Dutch Caribbean ICH Committee zijn vanuit het Caribisch gebied vier vormen van immaterieel erfgoed genoemd, die in de komende jaren mogelijk kunnen worden voorgedragen. Op 27 september is het rapport naar de Raad voor Cultuur verstuurd, die op 6 december advies uitbracht aan de minister. Naar verwachting zal deze begin 2020 bekendmaken welke vormen van immaterieel erfgoed zij vanuit het Koninkrijk der Nederlanden wil voordragen voor de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid.

Internationaal: adviesfuncties

In het kader van de accreditatie van het 2003 UNESCO-Verdrag vervult het Kenniscentrum structurele adviesfuncties voor het Intergouvernementeel Comité dat dit Verdrag aanstuurt en waarvan Nederland sinds 2019 deel uitmaakt. Voor de vergadering van het comité in Bogota, Colombia, in december is advies uitgebracht over de internationale voordrachten die Nederland tijdens de vergadering moest beoordelen. Het Kenniscentrum was ook in 2019 actief in het ICH-NGO Forum (onder meer bij het symposium *ICH in Urban Context* en de Working Group Research) en maakte deel uit van de Expertcommissie van de Vlaamse Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Internationaal: verkenning Gedeeld Cultureel Erfgoed

Onderdeel van het internationaal cultuurbeleid van Nederland is sinds een aantal jaren het programma *Gedeeld Cultureel Erfgoed* (GCE). Op verzoek van het ministerie van OCW zal het Kenniscentrum in 2020 een verkenning uitvoeren naar de positie van immaterieel erfgoed binnen dit programma. In oktober 2019 is daartoe een oproep uitgezet naar gespecialiseerde bureaus. Twaalf bureaus hebben op deze oproep gereageerd. In december werd Cultural Motion geselecteerd als bureau dat in 2020 de verkenning gaat uitvoeren in India, Suriname en

Zuid-Afrika. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt in 2020 een voorstel voor de periode 2021-2024 ingediend bij het ministerie.

Educatie en participatie

Bredere borging van Educatie in het museum

Bij de ontwikkeling van educatieve programma's zijn de presentaties en de verhalen van het museum altijd het vertrekpunt. In de programma's wordt telkens op een andere manier en voor een andere doelgroep een verdieping aangebracht en een vertaalslag gemaakt om het verhaal goed te kunnen vertellen, en de visie - 'Wie zich in het verleden verdiept, leert zichzelf beter kennen' - steeds weer te kunnen uitdragen.

Om het belang van educatie bij alle medewerkers en publiek kracht bij te zetten, wordt bij de ontwikkeling van nieuwe school- en familieprogrammering een steeds bredere groep medewerkers betrokken. Voor het eerst is door museumdocenten en rondleiders samen een programma begeleid. Hierdoor ontstaan mooie contacten en uitwisselingen. De afdeling Educatie is bovendien altijd betrokken bij de conceptontwikkeling van publieksgerichte activiteiten en producten.

Canon-gerelateerde onderwijsprogramma's

In aanvulling op de bestaande Canonprogramma's die bij de Canon-expositie horen, zijn in 2019 programma's voor groep 5 en 6 van het basisonderwijs en voor het vmbo ontwikkeld. Docenten beoordelen het laatste met een 8,7. De nieuwe Canonprogramma's zijn, evenals eerdere programma's, vakoverstijgend en sluiten aan bij verschillende leergebieden én bij het aanleren van sociale en persoonlijke vaardigheden.

Bij de ontwikkeling van de educatieve Canonprogramma's wordt nauw samengewerkt met twee klankbordgroepen, bestaande uit docenten uit het BO en het VO.

Veel schoolprogramma's zijn in 2019 vaker geboekt dan in 2018. Ook de populariteit van de Canonschoolprogramma's is onverminderd groot. *Feest!* en het Canonprogramma voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs is van alle programma's voor het basisonderwijs het afgelopen jaar het meest geboekt.

Feest!

In 2019 is de verhalentafel in de *Feest!*-presentatie aangevuld met een vijfde verhaal. Door zelf een beeldverhaal te maken, kunnen bezoekers kennismaken met de vijf grote wereldreligies.

Reminiscentie

In samenwerking met zorgorganisatie Pleyade is een eerste reminiscentie-pilot uitgevoerd. In een speciaal ingericht huis kwamen ruim 50 dementerenden en hun mantelzorgers op bezoek. Doel is dat mensen met dementie zich prettig voelen en op een actieve manier herinneringen beleven. Pleyade en het Nederlands Openluchtmuseum willen op deze manier bijdragen aan het welzijn van mensen met dementie. Zowel door de deelnemers als de medewerkers van Pleyade werd de pilot in de evaluatie zeer hoog gewaardeerd. In 2020 wordt een tweede pilot uitgevoerd.

Lespakketten digitaal

Alle educatieve programma's die in deze beleidsperiode voor scholen zijn ontwikkeld, kunnen op school met een les op het digibord worden voorbereid. Van alle andere programma's zijn de

lespakketten ook digitaal beschikbaar en kunnen ze - ook zonder een bezoek aan het museum - worden gedownload en gebruikt in de klas.

Feest! en het Canonprogramma voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs is van alle programma's voor het basisonderwijs het afgelopen jaar het meest geboekt. Deze zijn respectievelijk door 64 en 65 klassen uit het primair onderwijs gevolgd. Ook voor het voortgezet onderwijs was het programma over de Canon van Nederland het best geboekt: 48 klassen ontdekten in de tentoonstelling en het park meer over de vaderlandse geschiedenis.

In totaal werd het museum door 40.374 leerlingen in schoolverband bezocht.

Ondernemerschap

Algemeen

Onder het begrip *cultureel ondernemerschap* verstaan wij het creëren van de juiste balans tussen de zakelijke en museale doelstellingen om zo te komen tot een effectieve bedrijfsvoering en te voldoen aan de verwachtingen en eisen die gesteld worden aan een rijksmuseum. Het businessmodel heeft een publieksgerichte focus, waarbij met zakelijk inzicht aandacht is voor kansen die zich aandienen. Hiermee zijn we in staat om onze museale ambities waar te maken.

Er wordt veel aandacht besteed aan het versterken van de marketingactiviteiten en in het bijzonder de online marketing. Dit heeft geleid tot veel media-aandacht.

De publieksinkomsten bedroegen in 2019 41,9% van de totale inkomsten. In 2018 en 2017 bedroeg dit respectievelijk 40,3% en 38,2%. De toename is toe te schrijven aan de entree-inkomsten en door een lichte stijging van de horeca-inkomsten.

Marketing & Communicatie

Verdere professionalisering en meer synergie in de middelenmix hebben geresulteerd in het aantrekken van nieuwe bezoekers. Met name de marketinginspanningen in de vakantieperiodes, waar de focus op gezinnen met kinderen lag, heeft zijn vruchten afgeworpen. Er is een duidelijke stijging te zien in de zomer- en wintervakantie. Het museum is online continu zichtbaar voor de consument en zakelijke bezoeker, en zet stevig in op (video)content en gerichte (betaalde) campagnes. Daarnaast is er een start gemaakt met de ontwikkeling van een nieuwe website. Op deze manier kan de klantreis nog beter in kaart gebracht worden.

Vanaf medio 2019 zijn kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeken uitgevoerd onder bezoekers en potentiële bezoekers. De uitkomsten zorgen voor verdere aanscherping in het museale beleid en betere focus op marketing- en communicatie-inspanningen. Ook is gericht naar prijsstrategie gekeken, inclusief de samenwerking met externe ticketpartners.

Uit het onderzoek onder de bezoekers, met een tevredenheidsscore van 8.6, blijkt dat de tram, ambachten, sfeer en ontspanning en geschiedenis, de belangrijkste bezoekmotieven zijn. De vriendelijkheid van de medewerkers en de verlevendiging van het park scoren goed.

Ook is gebleken dat de naamsbekendheid erg hoog is, een groot deel van de Nederlanders kent het museum. De associaties met het museum zijn overall positief (77%), waarbij historie,

buitenlucht, geschiedenis en nostalgie veelvuldig genoemd worden. Er zijn echter ook negatieve associaties zoals oubollig, saai en oud.

Free publicity

Het museum was veelvuldig in het nieuws in 2019. Van de *Gruwelijk Lekker*-campagne tot de winteractiviteiten. Daarnaast waren er diverse mediapieken bij Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, zoals bij onderwerpen als broodje kaas en het afsteken van vuurwerk. Het contact met de media is versterkt, er was niet eerder zoveel aandacht vanuit radio, tv en printmedia. De mediawaarde bedroeg EUR 11,5 miljoen.

Publieksdiensten

In 2019 heeft het museum afgerond 560.000 bezoekers ontvangen, waarvan 82% dagbezoekers en 11% groepsbezoekers. Daarnaast ontvingen we circa 40.000 (7%) leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs. De verhouding tussen deze doelgroepen is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Het totaal aantal bezoekers is in absolute zin met ruim 9.000 bezoekers gestegen.

De gemiddelde entreprijs is licht gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. Wel zien we de gemiddelde entreprijs van de reguliere bezoekers licht dalen als gevolg van de toename van de online ticketverkoop. Daar tegenover zien we een stijging van de gemiddelde entreprijs van de groepsbezoekers.

De bezoekers staan centraal en in de bedrijfsvoering gaat hier veel aandacht naar uit. Onze bezoekers waarderen onze gastvrijheid bijzonder hoog. Dit blijkt uit het eerder genoemde bezoekersonderzoek dat in 2019 is uitgevoerd. Hieruit blijkt ook dat de tram een van de meest gewaardeerde publieksdiensten is.

Retail

De museumwinkel en de bakkerijwinkel zijn erg in trek bij onze bezoekers. Vooral de ambachtsproducten uit het museum zijn hardlopers. Dit geldt met name voor de verschillende bieren uit onze eigen brouwerij. Het assortiment in de bakkerij, met takkenbosoven, is verder uitgebreid en de presentatie heeft meer aandacht gekregen. Het verhaal van het desem en het gebruik van bierbostel - uit de eigen brouwerij - in het brood krijgt veel aandacht.

Dit jaar is de museum-cadeaukaart geïntroduceerd. Dit blijkt onder meer voor de groepsmarkt een aantrekkelijk artikel te zijn.

De gemiddelde retailbesteding per bezoeker is in 2019 licht gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar.

Horeca

De gemiddelde besteding in de daghoreca heeft in 2019 een lichte stijging laten zien van 3,3% ten opzichte van 2018. De groei wordt hiermee doorgezet, waaruit blijkt dat het gebruik van de horeca-outlets toeneemt. De bezoekers waarderen de horeca met een 7,9. Dit is op zich een mooie score die nog wel ruimte voor verbetering biedt. Afgelopen jaar is er veel focus geweest op opleiding en teambuilding. Een belangrijk punt van aandacht blijft echter de personele bezetting. In de horecasector is sprake van een fors tekort aan medewerkers en dit heeft ook ons parten gespeeld.

Sales & Events

De nieuwe groepslocatie 'Loods Goes' is vorig jaar in gebruik genomen. Mede hierdoor hebben we opnieuw een groei in de groepsactiviteiten kunnen realiseren. Deze locatie heeft in 2019 circa 40% van de groepsomzet voor haar rekening genomen. Ruim 2.000 groepen hebben ons museum bezocht voor een familie-uitje, een zakelijke bijeenkomst of educatief project. Tezamen vertegenwoordigen ze een omzet van circa EUR 2,3 miljoen.

'Een event waarmee je geschiedenis schrijft' is de pay-off waarmee de marketingcampagne voor de zakelijke markt is gestart. Deze campagne, uitgerold door een versterkt sales-team, heeft veel opgeleverd, zoals een intensieve samenwerking met Vitesse. Afgelopen jaar is er door dit team geïnvesteerd in het op- en uitbouwen van (nieuwe) relaties, aanwezigheid in relevante netwerken en zichtbaarheid buiten het museum.

De groepsbezoekers geven aan bijzonder verrast te zijn door de entourage, productkwaliteit en gastvrijheid van het museum. Om aan de verwachtingen van onze groepsbezoekers te kunnen blijven voldoen, worden er inmiddels plannen gemaakt voor de renovatie van de Kasteelboerderij en de productiekeuken.

De investeringen in de productiecapaciteit zijn ook noodzakelijk om verdere groei van de groepsmarkt te realiseren. In 2019 hebben we regelmatig niet aan de vraag kunnen voldoen, vanwege de beperkingen in onze productieruimten.

Strategie bij tegenvallende inkomsten

Als Openluchtmuseum hebben we met seizoensinvloeden te maken. Door de vele buitenactiviteiten zijn we sterk afhankelijk van het weer. Met name de publieksinkomsten zijn daardoor variabel. Om dit op te vangen, werken wij met een flexibele inzet van seizoensmedewerkers, zodat we de fluctuaties van bezoekersaantallen kunnen opvangen en tijdig kunnen op- en afschalen.

Per kwartaal beoordelen we de publieksinkomsten en stellen we een prognose op voor het boekjaar. Op basis van deze resultaten sturen we tussentijds bij en kunnen we toekomstige uitgaven en investeringen goedkeuren, dan wel uitstellen.

In 2019 hebben we twee tegenvallende perioden gekend op het gebied van bezoekersaantallen en publieksinkomsten. Door het accuraat sturen op variabele kosten is het resultaat toch op peil gebleven.

Het verder ontwikkelen van het managementinformatiesysteem zal ook in 2020 de nodige aandacht krijgen.

Investeringsproject Loods Goes

De voormalige landbouwwerktuigenloods Goes, die sinds 1985 in het Openluchtmuseum staat, werd in het begin van de 20e eeuw gebruikt als 'showroom' om boeren te overtuigen van het nut van moderne landbouwwerktuigen. Dit gebouw deed bij het museum dienst als opslagruimte voor rijtuigen uit de collectie.

In 2017 is een start gemaakt met de ontwikkeling tot een eigentijdse groepslocatie en in december 2018 is dit, met respect voor het historische, opgeleverd. Het museum beschikt nu

over een prachtige groepslocatie met een zitcapaciteit tot 250 personen. Deze faciliteit maakt het voor het museum mogelijk om verder te groeien op de groepsmarkt en in het bijzonder de zakelijke bijeenkomsten. De combinatie van commercie in een collectiegebouw en de benodigde infrastructuur maakte de verbouwing tot een spannend geheel.

Development

De afdeling Development van het Openluchtmuseum houdt zich bezig met fondsenwervende en sponsoractiviteiten en draagt tevens zorg voor de particuliere relaties van het museum. De focus van de afdeling lag in 2019 op het werven van partners voor een aantal nieuwe projecten. Daarnaast heeft de afdeling intensief contact onderhouden met relaties en bestaande partners, waarbij onderzocht is hoe we elkaar kunnen versterken. Er is tevens een brochure ontwikkeld voor particulieren die het museum willen ondersteunen. Ook zijn er nieuwe tegenprestaties aangeboden voor de partners in het museum.

CBF

Het Nederlands Openluchtmuseum is een Erkend Goed Doel. Dat betekent dat het museum voldoet aan strenge kwaliteitseisen. Toezichhouder CBF controleert dit. Voor de cijfermatige toelichting verwijzen wij naar de bijlage 2 CBF.

BankGiro Loterij

In 2019 heeft het Nederlands Openluchtmuseum een bijdrage van de BankGiro Loterij van EUR 500.000 mogen ontvangen. Met deze bijdrage maakt de BankGiro Loterij de verlevendiging in het museum mede mogelijk. Daarnaast heeft het museum EUR 410.279 ontvangen door 'geormerkt werven', dit bedrag kan het museum vrij besteden.

Fondsen en stichtingen

Het Nederlands Openluchtmuseum is dankbaar voor de steun van diverse fondsen en stichtingen in 2019. Dankzij deze bijdragen kan het museum bijzondere netwerkactiviteiten, tentoonstellingen en educatieve projecten realiseren.

- Het Mondriaan Fonds ondersteunde het *Canonnetwerk* met een bedrag van EUR 150.000.
- Het Fonds voor Cultuurparticipatie droeg EUR 100.000 bij aan de *Maand van de Geschiedenis*.
- Provincie Gelderland steunde met EUR 100.000 het project *De Gelderse Streken - Wat een verhaal!*.
- Van de Janivo Stichting heeft het museum een bijdrage mogen ontvangen voor educatieve programma's.
- De M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting heeft aan de Canon bijgedragen.

Bedrijven

Zeer erkentelijk is het Nederlands Openluchtmuseum de bedrijven die in 2019 aan het museum verbonden waren. Sponsors leveren een belangrijke bijdrage aan de financiering van het museum en worden meerdere keren per jaar uitgenodigd voor bijzondere netwerk- en inspiratiebijeenkomsten. In november 2019 is tevens een stakeholdersbijeenkomst georganiseerd, waarbij het bedrijfsleven is gevraagd om mee te denken over de toekomst van het museum.

Met zorginstelling Pleyade heeft het Nederlands Openluchtmuseum een intentieverklaring ondertekend voor de realisatie van een nieuw project: *het Huis van Herinnering*. Het museum ontwikkelt daar in samenwerking met Pleyade een herinneringsprogramma voor ouderen met dementie.

Het museum is verheugd dat Freia en Nationale Nederlanden hebben besloten het partnerschap te verlengen. Het themajaar *Gruwelijk Lekker!* werd gesteund door The Economic Board, Jong Leren Eten Nederland en Jong Leren Eten Gelderland.

Particulieren

Het museum is trots op de betrokkenheid van de particuliere gevers, waaronder de leden van De 12 Provinciën, de donateurs en de Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum.

Dankzij een particuliere schenking hebben we bovendien een impuls kunnen geven aan de zichtbaarheid van immaterieel erfgoedgemeenschappen in Nederland. Vanzelfsprekend werkt het Openluchtmuseum hierbij samen met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

De educatieve activiteiten van het museum worden door particuliere schenkers ruimhartig ondersteund. Hierdoor is het museum in de gelegenheid om een nieuw educatief programma, gericht op het basisonderwijs, te ontwikkelen voor de Canon van Nederland. Bovendien kan de afdeling Educatie dankzij een anonieme schenking rekenen op extra museumdocenten. Tot slot heeft het Nederlands Openluchtmuseum inkomsten verkregen uit een anonieme nalatenschap.

Nadat in 2018 de museumkaart losgekoppeld werd van het lidmaatschap van de Vereniging Vrienden Nederlands Openluchtmuseum, was 2019 een overgangsjaar voor de vriendenvereniging.

Eind 2019 besloot de vereniging zich als zelfstandig rechtsorgaan op te heffen en het resterende vermogen aan de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum te schenken. Dit gebeurde onder de voorwaarde dat we de middelen besteden aan de realisatie van een nieuw ensemble in het museum.

Netwerkprojecten

Canonnetwerk

Het *Canonnetwerk*, het landelijk netwerk van musea die aspecten van de Canon van Nederland belichten, blijft groeien. Afgelopen jaar zijn zeven musea toegetreden: Gemeentemuseum Den Haag, Maritiem muZEEum Vlissingen, Haags Historisch Museum, Kasteel Muiderslot, Teylers Museum, Vestingmuseum Naarden en Rijksmuseum Boerhaave.

Ook vond voor de tweede keer *History in Concert* plaats in Tivoli Vredenburg. Bekende artiesten, muziek en gesprekken maakten de Canon toegankelijk en zorgden voor verbinding met een brede doelgroep.

Tijdens de netwerkbijeenkomst die aan het event vooraf ging, maakte minister van OCW, Ingrid van Engelshoven, bekend de doorontwikkeling van de Canon te zullen financieren. In dit nieuwe project wordt de Canon zichtbaar en toegankelijk gemaakt op diverse historische plaatsen in het land.

Deze plaatsen zijn als plek van herinnering, als monument, archeologische vindplaats of anderszins aan een of meer Canonvensters te verbinden. Omdat deze deelnemers heel verschillend georganiseerd zijn, niet altijd een publieksfunctie hebben en niet altijd zichtbaar de

relatie met de Canon (kunnen) tonen, worden deze deelnemers vanaf 2020 op een andere wijze betrokken bij het Canonnetwerk.

Maand van de Geschiedenis

De *Maand van de Geschiedenis* was in 2019 de grootste 'Maand' tot nu toe. De maand stond in het teken van *Zij/Hij*, waarbij uitvoerig werd belicht hoe gendersverschillen historisch gevormd zijn. Het aantal deelnemende organisaties steeg naar 298, waaronder 116 nieuwe. Ook waren er meer activiteiten aangemeld in de agenda dan voorgaande jaren, te weten 664. Het totaal aantal activiteiten van 2019 kwam uit op 1.153 en is daarmee het grootste aantal ooit.

Onderstaand overzicht geeft het aantal deelnemers en activiteiten weer over 2019 ten opzichte van 2018.

Aantal deelnemers	2018	2019
Aangemeld via website: organisaties die een activiteit organiseren in de Maand	266	298
Eigen partners van de Maand	44	44
Organiserende partners van deelnemers en van spin-offs	141	120
Bibliotheken die POS-materiaal hebben aangevraagd	470	524
Boekhandels die POS-materiaal hebben aangevraagd	477	344
Overig (niet traceerbaar)	4	nvt
Totaal	1.402	1.330
Aantal activiteiten	2018	2019
Aangemeld via website/agenda	522	664
Activiteiten als onderdeel van bv. festival	185	489
Overig	59	nvt
Totaal	766	1.153

Met bijna 500.000 bezoekers, een naamsbekendheid van één op de drie Nederlanders en een mediawaarde van EUR 3.960.667 zijn de doelstellingen ruimschoots gehaald. Voor de financiële verantwoording verwijzen wij naar de bijlage 3 Maand van de Geschiedenis.

Ontwikkeling Organisatie

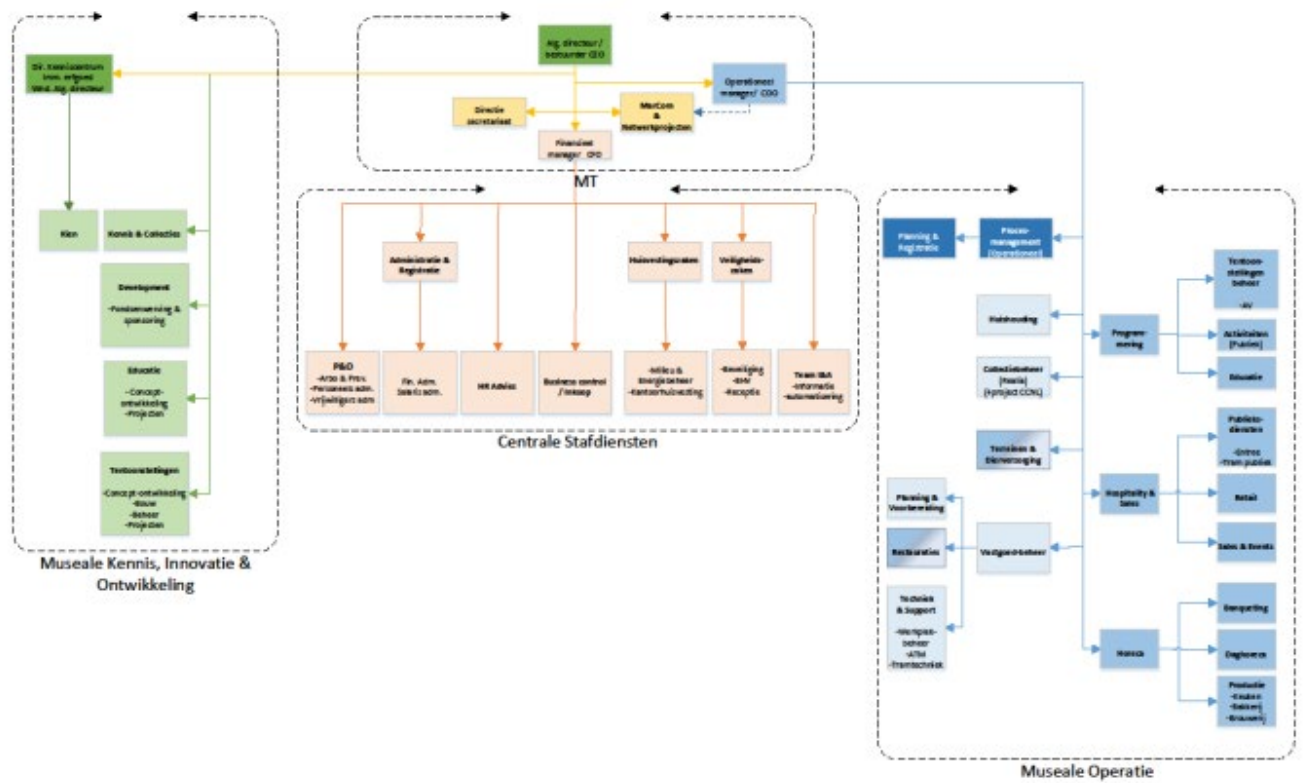
Zoals 2018 in het teken stond van de directiewisseling en reorganisatie, zo was 2019 het jaar van het ontwikkelen van de nieuwe organisatie. Belangrijk onderdeel vormde het *Medewerkersonderzoek*.

Dit resulteerde uiteindelijk in een nieuwe structuur waarbij één managementlaag uit de organisatie verdween, splitsing tussen ontwikkeling en uitvoering aangebracht werd, en dienend leiderschap en het verder ontwikkelen van projectmatig werken belangrijke pijlers vormen.

Het doel van de voorgenomen aanpassingen is te komen tot een slagvaardige organisatie met een gezond toekomstperspectief. Een organisatie die op de juiste wijze invulling geeft aan de nieuwe (aangehouden) museumdefinitie. Dit wordt gerealiseerd door een betrokken organisatie en met het leggen van verantwoordelijkheden op de juiste plaats. We willen een minder hiërarchisch geleide organisatie worden. Er komt meer ruimte voor onze vak-volwassen professionals.

Behalve met een aanpassing van de organisatiestructuur, willen we de gewenste verandering vooral bereiken door veel aandacht te besteden aan de manier waarop we met elkaar omgaan in het werk; de manier waarop we samenwerken.

De nieuwe organisatie

Verantwoording

De jaarstukken 2019 van de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum, gevestigd te Arnhem, bevatten het Bestuursverslag - met daarin een samenvatting van de activiteiten - de Jaarrekening, de verantwoording over de prestatieafspraken, het Bericht van de Raad van Toezicht en het Bericht van de Ondernemingsraad.

Wij volgen in dit jaarverslag het handboek van OCW. Voor de verantwoording van de activiteiten subsidie Fonds voor Cultuurparticipatie volgen wij het handboek Deelregeling meerjarige activiteiten subsidies Fonds voor Cultuurparticipatie 2017-2020. Met het CBF zijn afspraken gemaakt over een wijze van verslaglegging die voldoet aan het reglement van het CBF.

Het museum vormt het bestuur van de Stichting Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Per 1 januari 2017 zijn alle activiteiten, risico's, en activa en passiva van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland overgedragen aan het Nederlands Openluchtmuseum. Daardoor zijn de cijfers van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland integraal in de jaarrekening van het Nederlands Openluchtmuseum verwerkt. Het Kenniscentrum Immaterieel

Erfgoed Nederland stelt om die reden geen aparte jaarrekening samen, wel een apart activiteitenverslag. Tevens is er als bijlage een verlies- en winstoverzicht toegevoegd ter bepaling van het bestemmingsfonds Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Dit deel van de subsidie mag alleen voor die doeleinden worden gebruikt.

De directeur is de bestuurder van beide stichtingen. De Raad van Toezicht ziet op beide stichtingen toe. De samenstelling van het bestuur en van de Raad van Toezicht is in een apart hoofdstuk opgenomen. De directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht onderschrijven vanzelfsprekend de principes en 'best practice'-bepalingen van de Code Cultural Governance, de Code Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de governance-bepalingen van het reglement CBF-keur. Deze bepalingen zijn overgenomen in de statuten van de Stichting. Een uitgebreide toelichting op de toepassing van de codes treft u aan het eind van dit hoofdstuk aan.

Exploitatieresultaat

Het exploitatieresultaat over 2019 is EUR 838.701 negatief voor onttrekking en dotatie aan bestemmingsfondsen en –reserves. De mutaties van de bestemmingsfondsen bedragen per saldo EUR 340.585. Daardoor is het resultaat voor resultaatbestemming EUR 498.116 negatief. Met de belangrijkste wijziging van het Handboek verantwoording subsidies BIS 2017-2020 betreffende de afschaffing van de verplichting tot het vormen van een bestemmingsfonds OCW en een bestemmingsfonds Collectiebeheer is het saldo van het bestemmingsfonds OCW 2017-2020 van EUR 357.444 met de resultaatbestemming 2019 toegevoegd aan de Algemene reserve. Het restant van het negatieve resultaat voor resultaatbestemming van EUR 140.672 is ten laste van de Algemene reserve gebracht.

Het exploitatieresultaat over 2019 is inclusief de eenmalige en niet-begrote financiële tegenvaller van EUR 700.000 voor organisatieontwikkeling. In 2018 was daartegenover een eenmalige niet begrote financiële meevaller van EUR 1.245.000 betreffende de nalatenschap van een particulier. Zonder deze extra kosten voor organisatieontwikkeling in 2019 bedraagt het resultaat voor resultaatbestemming over 2019 EUR 201.884 en is daarmee EUR 191.884 boven begroting.

In 2019 is een stelselwijziging toegepast, omdat de wetgeving in verband met de verwerking van de kosten van groot onderhoud is gewijzigd. De stelselwijziging is retrospectief verwerkt en heeft geen invloed op het vermogen of resultaat van 2019 en voorgaande jaren. De inkomsten zijn te verdelen in eigen inkomsten en een aandeel OCW. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft 54,5% eigen inkomsten weten te genereren ten opzichte van 45,5% structurele subsidies van OCW.

Financiële positie

Liquiditeit

De liquiditeiten bedragen per ultimo 2018 ruim EUR 7 miljoen. Deze liquiditeiten zijn grotendeels bestemd voor bestemmingsfondsen en vooruitontvangen bedragen, en geormerkt voor activiteiten/onderhanden projecten, voor toekomstig groot onderhoud conform het meerjarenonderhoudsplan en voor investeringen in de Rijksvastgoedgebouwen. Dit betekent dat de 'vrij beschikbare' liquiditeiten voor de exploitatie van het museum, het doen van (vervangings) investeringen en de aflossing van de lening op de middellange termijn beperkter

zijn dan het huidige saldo van ruim EUR 7 miljoen. Het Nederlands Openluchtmuseum is zich bewust van deze situatie en liquiditeitsmanagement heeft daarom ook de volle aandacht.

Solvabiliteit/weerstandsvermogen

In 2019 is zowel de solvabiliteit als het weerstandsvermogen gedaald. De oorzaak hiervan is het negatieve resultaat over 2019, vanwege de eenmalige hoge kosten van organisatieontwikkeling. Voor 2020, het laatste subsidiejaar van de subsidieperiode 2017-2020, is een sluitende begroting opgesteld. Bij gelijkblijvende omstandigheden als in 2019, exclusief de eenmalige kosten, is de verwachting dat de solvabiliteit en het weerstandsvermogen voor 2020 overeenkomstig 2019 is.

Voor de ratio's van de financiële positie 2019 en 2018 verwijzen wij naar onderstaand overzicht.

Financiële positie en ratio's

EUR x 1.000

31-12-2019   **31-12-2018**

Activa

Vaste activa	12.540	13.185
Vorraden	184	201
Vorderingen	1.773	2.412
Liquide middelen	7.712	5.442
Vlottende activa	9.669	8.055
Totale activa	22.209	21.240

Eigen vermogen	3.389	4.228
Voorzieningen	2.022	1.470
Langlopende schulden	10.173	9.558
Kortlopende schulden	6.625	5.984
Totale passiva	22.209	21.240

Totale baten

25.551   **26.155**

Ratio's

Liquiditeit (Vlottende activa - Voorraden / Kortlopende schulden)	1,4	1,3
Solvabiliteit (Eigen vermogen / Totaal vermogen)	15,3%	19,9%
Weerstandsvermogen (Eigen vermogen / Totale baten)	13,3%	16,2%

Continuïteit

De realisatie van de *Canon van Nederland* in 2017 heeft een forse impact gehad op de exploitatie van het Nederlands Openluchtmuseum, zowel organisatorisch als financieel. Met de komst van de *Canon van Nederland*, het *Canon Netwerk*, *Entoen.nu* en de *Maand van de Geschiedenis* speelt het Nederlands Openluchtmuseum een prominente rol in Nederland. Voor de Canon is door het ministerie van OCW een aanvullende subsidie toegekend. De overige bovenstaande activiteiten worden grotendeels uit de exploitatie van het Nederlands

Openluchtmuseum gefinancierd. Eind 2018 hebben wij een projectsubsidie van OCW ontvangen van EUR 81.426 voor onderzoek en evaluatie van de *Canon van Nederland*. De activiteiten hiervoor zijn verricht in 2019. Daarnaast hebben wij in 2019 EUR 61.125 van de in totaal EUR 221.470 aan subsidie ontvangen van OCW voor de Commissie herijking van de Canon. Deze activiteiten moeten voor 31 december 2020 zijn uitgevoerd. Wij zijn penvoerder voor deze subsidie. Bovendien hebben we in 2019 EUR 305.000 van de in totaal EUR 730.000 aan subsidie over de periode 2019-2021 ontvangen als projectsubsidie van OCW.

De opening van de Canon heeft niet geleid tot hogere bezoekersaantallen. Het is een verbreding van de activiteiten van het museum. We hebben nu naast het buiten-museum ook een binnen-museum. Dit betekent dat er vooral buiten de hoogseizoenen kansen voor verdere groei liggen. De *Canon van Nederland* is voor EUR 10 miljoen gefinancierd door het ministerie van Financiën via schatkistbankieren. Het ministerie van OCW staat garant voor deze lening. De aflossing vindt lineair plaats in tien jaarlijkse termijnen. Tot en met 2019 is er EUR 2 miljoen afgelost. De jaarlijkse aflossing van EUR 1 miljoen tot en met 2028 voor de Canon heeft een behoorlijke impact op onze liquiditeitspositie. Daarnaast is zoals vermeld bij de financiële positie onze solvabiliteit en ons weerstandsvermogen in 2019 gedaald ten opzichte van 2018. Voor de korte termijn, het laatste jaar van de subsidieperiode 2017-2020, verwachten wij bij ongewijzigde omstandigheden een gelijkwaardig beeld. Hierbij houden wij continu rekening met onze financiële positie en sturen wij maandelijks op onze financiële cijfers. Voor de middellange termijn, de subsidieperiode 2021-2024, zullen wij op basis van de ingezette organisatieontwikkeling en het op te stellen activiteitenplan een financiële meerjarenbegroting opstellen en voorleggen aan OCW. Het uitgangspunt hiervan is dat wij aan onze jaarlijkse aflossing kunnen voldoen en daarnaast onze solvabiliteit en weerstandsvermogen vermogen verbeteren.

Gevolgen van de Corona-uitbraak

De verantwoording is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Sinds 13 maart 2020 is het Nederlands Openluchtmuseum gesloten voor het publiek als gevolg van de maatregelen die de overheid heeft afgekondigd naar aanleiding van het coronavirus. Op dit moment is het museum gesloten tot en met 31 mei 2020 voor publiek. Voor het museum zijn de directe gevolgen in kaart gebracht. Maatregelen zijn genomen om primaire bedrijfsprocessen (veiligheid van medewerkers, collectie en gebouw) te continueren. Medewerkers werken grotendeels thuis en het onderhoud aan gebouwen en terreinen gaat nog door inclusief de verzorging van de dieren. De financiële gevolgen betreffen vooralsnog gederfde publieksinkomsten. Bezuinigingsmogelijkheden zijn in kaart gebracht. Een aanvraag voor de Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor werkbehoud (NOW) is ingediend en het voorschot van 80% is inmiddels ontvangen. De verwachte tegemoetkoming NOW is over de maanden maart tot en met mei ruim EUR 1 miljoen. Het museum kan het verwachte worst case verlies van 2020 van EUR 4,6 miljoen niet opvangen vanuit haar algemene reserves. Het kabinet heeft op woensdag 14 april een steunpakket van EUR 300 miljoen voor de culturele sector afgekondigd. Het geld is bedoeld om culturele instellingen door de zware eerste maanden van de coronacrisis te helpen. Ook kan het geld gebruikt worden om zich voor te bereiden op het nieuwe seizoen. Het geld is niet voor alle culturele organisaties, maar voor culturele instellingen "die van vitaal belang zijn". Het gaat om subsidies voor de culturele "basisinfrastructuur" en voor instellingen en festivals die meerjarig worden ondersteund door de zes rijkscultuurfondsen, volgens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wij als het Nederlands Openluchtmuseum vallen hieronder en wij zijn expliciet genoemd als museum van vitaal belang.

Wat dit ons concreet gaat opleveren is nog niet bekend, maar op grond van de contacten met OCW is het de verwachting dat dit voldoende is om het verlies van 2020 te beperken tot een aanvaardbaar niveau. Het betreft een verhoging van de BIS subsidie (Algemeen).

Risico's en onzekerheden

Voor de subsidieperiode 2017-2020 staan de subsidiebijdragen van het ministerie vast, met uitzondering van de prijs- en loonbijstelling. In de begroting 2020 stijgen de baten, maar de lasten stijgen mee, waardoor er een kostendekkende begroting 2020 ligt. Het museum heeft zelf invloed op de financiële situatie door de stijgende lijn met eigen inkomsten vast te houden dan wel te vergroten, de kosten te verlagen en (vervangings)investeringen wel of niet te realiseren. Het Nederlands Openluchtmuseum zal zich in 2020 verder organisatorisch en financieel voorbereiden op de toekomst en op de aanvraag voor de nieuwe subsidieperiode 2021-2024.

De Stichting was mogelijk belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. In 2017 hebben we samen met de belastingadviseur van het museum overleg gevoerd en een brief naar de Belastingdienst verstuurd, waarin het standpunt van belastingplicht wordt bestreden. Op 2 september 2019 hebben we een opnieuw een overleg gevoerd met de Belastingdienst over de eventuele VPB-plicht van het museum. Besproken is om eerst op hoofdlijnen inzichtelijk te maken wat er na adequate kostentoerekening aan fiscale resultaten overblijft voor de mogelijk als 'onderneming' aan te merken activiteiten. Wij hebben een cijferanalyse gemaakt en toegelicht over de jaren 2015 tot en met de prognose over 2019. Op basis van hiervan, hebben wij geconcludeerd, dat wij voor deze activiteiten geen onderneming drijven, voor de achterliggende jaren en naar de toekomst toe en in het geheel niet VPB-plichtig zijn. Dit is op 22 november 2019 verstuurd naar de Belastingdienst. Wij hebben op 28 november 2019 een reactie per mail van de belastingdienst ontvangen, inclusief een bijgevoegde brief. In de mail en de brief bevestigen zij ons standpunt, dat wij per 1 januari 2016 niet belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting en ontvangen dus geen aangiftebiljet. Bij gelijkblijvende feiten en omstandigheden is er ook voor de jaren 2017 e.v. geen sprake van belastingplicht. De Belastingdienst merkt hierbij wel op dat wij jaarlijks de verantwoordelijkheid hebben om een aangiftebiljet te verzoeken wanneer de feiten en omstandigheden aanleiding geven tot een andere conclusie. Dit is goed nieuws voor het museum. Hiermee kunnen we een langlopend dossier met een onzekere uitkomst sluiten.

Het beheer van de huisvesting en van de cultuurobjecten in het kader van de Erfgoedwet brengt risico's en onzekerheden met zich mee. Brand en storm vormen de belangrijkste risico's voor de gebouwen. Voor beide is een verzekering afgesloten, waarvan de premies in 2019 met 20% zijn gestegen en fors blijven stijgen.

Voor collectiebeheer ontvangt het museum te weinig financiële middelen. Het museum besteedt structureel meer dan de desbetreffende subsidie toelaat. Deze discrepantie is bij het ministerie van OCW aangekaart, maar kan pas in de cultuurplanperiode 2021-2024 gecorrigeerd worden. Het activiteitenplan voor vier jaar, begroting en bescheiden voor de Erfgoedwet moet voor 1 december 2020 worden ingeleverd.

Toepassing codes

Code Diversiteit & Inclusie

Het Nederlands Openluchtmuseum onderschrijft de Code Diversiteit & Inclusie. Het wil er zijn voor alle Nederlanders en een afspiegeling zijn van de samenleving. Omdat de samenstelling van de maatschappij en van de bezoekers blijft veranderen, is het belangrijk dat het museum zich niet alleen bewust is van deze verandering, maar er met zijn personeel, programmering en partners op inspeelt. Ook is het belangrijk dat het museumbeleid ontwikkelt om een betere afspiegeling van de samenleving te zijn, een betere afspiegeling van de maatschappij te ontvangen, en beter in staat te zijn om de dialoog aan te gaan met publieksgroepen die nu minder vaak naar het museum komen. In deze en de volgende subsidieperiode krijgt diversiteit nadrukkelijk aandacht en wordt het structureel aangepakt. Dit gebeurt op basis van de vier pijlers van de Code Diversiteit & Inclusie. Dat betekent:

Personeel

Medewerkers zijn in staat te verbinden, om hun verschillende perspectieven te gebruiken en in de praktijk te brengen. Leidinggevend zijn in staat dit proces te faciliteren.

Publiek

Het publiek herkent zich in de collectie, tentoonstellingen en programma's en wordt geïnspireerd door de creatieve en innovatieve kracht.

Programma

Via collectie, tentoonstellingen en programma's brengt het museum een verbinding tot stand met een zo breed mogelijk publiek.

Partners

Het museum beschikt over partners die de missie van het museum op het gebied van inclusiviteit omarmen en de opbrengst versterken.

Fair Practice Code

Het Nederlands Openluchtmuseum onderschrijft de Fair Practice Code en handelt daarnaar.

Governance Code Cultuur

Het Nederlands Openluchtmuseum onderschrijft de negen principes van de Governance Code Cultuur en past ze toe. Waar dit niet het geval is, wordt hierop een toelichting gegeven in het Verslag van de directie of het Bericht van de Raad van Toezicht.

Directie

In 2019 heeft de Raad van Toezicht besloten het éénhoofdig directeur-/bestuurderschap te handhaven.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht geeft in zijn Bericht van de Raad van Toezicht inzicht in de wijze waarop er in 2019 uitvoering is gegeven aan de taken. Voor de samenstelling van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar de paragraaf Samenstelling van de Raad van Toezicht. Daarin is ook informatie beschikbaar over relevante (neven)functies van de leden, het rooster van optreden en de profielschets van de leden van de Raad van Toezicht.

Beloningsbeleid

Het Nederlands Openluchtmuseum valt onder de Wet normering topinkomens (WNT). In de jaarrekening zijn de gegevens vermeld die op grond van de WNT moeten worden gerapporteerd.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor het lidmaatschap. Kosten die voor het uitoefenen van de functie zijn gemaakt, kunnen op declaratiebasis worden vergoed.

Toepassing Governance Code Cultuur (hierna de Code):

Principe 1: Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Code.

- Het Nederlands Openluchtmuseum is bekend met de Code.
- De manier waarop het Nederlands Openluchtmuseum de principes toepast, sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie. De Code is besproken in een vergadering van de Raad van Toezicht en directie. Wanneer het Nederlands Openluchtmuseum afwijkt van een principe of praktijkaanbeveling, wordt dit in het jaarverslag gemeld.
- In het jaarverslag wordt gemeld dat het Nederlands Openluchtmuseum de Code toepast en worden eventuele wijzigingen op het gebied van de governance gemeld.
- De jaarverslagen met de informatie over de toepassing van de Code staan op de website.

Principe 2: Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust.

- Bij de verzelfstandiging van de rijks-gesubsidieerde musea begin negentiger jaren van de vorige eeuw is zorgvuldig onderzocht welk besturingsmodel het beste zou passen bij de verzelfstandigde musea.
- Het Nederlands Openluchtmuseum is bij zijn verzelfstandiging in 1991 ondergebracht in een Stichting met een Raad-van-Toezichtmodel. De directie vormt het bestuur van de Stichting, de directeur is statutair bestuurder. Sindsdien is – onder meer bij wijzigingen van de statuten – diverse malen stilgestaan bij de vraag of dit besturingsmodel nog steeds het beste en meest passende was. Het antwoord was steeds bevestigend.
- De statuten waren op het moment van publicatie van de Code (2014) in lijn met de Code en hoefden daarom niet te worden gewijzigd. De Reglementen van de Raad van Toezicht en de directie zijn getoetst aan de Code en waar nodig aangepast.
- Waar relevant wordt expliciet vermeld dat de directie het bestuur van de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum is.

Principe 3: Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie.

Het bestuur is in- en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.

- Het Directiereglement is aangepast aan de Governance Code Cultuur, zodat het voldoet aan de aanbevelingen van de Code.

- Het Nederlands Openluchtmuseum hanteert een risicomatrix die periodiek wordt geactualiseerd en besproken met de Financiële Commissie en de Raad van Toezicht. In de jaarrekening wordt verslag gedaan van het systeem van risicobeheersing en controle.
- De directie vergadert maandelijks met het MT aan de hand van een agenda. Van deze vergaderingen worden verslagen gemaakt. Nieuws uit de vergaderingen wordt intern gepubliceerd via een dagblad en gedeeld met de OR.
- De directeur is de bestuurder die het overleg met de Ondernemingsraad voert. Er is in principe iedere zes weken een Overlegvergadering met de Ondernemingsraad. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt tussentijds overlegd.
- Medewerkers kunnen onregelmatigheden melden. Voor 2020 zal in overleg met de OR een klokkenluidersregeling worden opgesteld.
- De directie vergadert in principe viermaal per jaar met de Raad van Toezicht. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt vaker vergaderd. De afspraken over inhoud, frequentie en informatievoorziening van de Raad van Toezicht zijn vastgelegd in het Directiereglement en het Reglement Raad van Toezicht.

Principe 4: De Raad van Toezicht stelt rechtspositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.

- Het Nederlands Openluchtmuseum valt onder de Wet normering topinkomens (WNT) en meldt de beloningsinformatie van de bestuurders in het jaarverslag.
- De Raad van Toezicht houdt bij het vaststellen en aanpassen van de bezoldiging rekening met de maximumbeloning conform de WNT.

Principe 5: De Raad van Toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.

- De Raad van Toezicht heeft een Reglement waarin de taken, verantwoordelijkheden en werkwijze zijn vastgelegd.
- In het jaarverslag wordt een Bericht van de Raad van Toezicht opgenomen waarin de Raad van Toezicht rapporteert hoe hij invulling heeft gegeven aan zijn taken en verantwoordelijkheden.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal viermaal per jaar met de directie. Wanneer daartoe aanleiding is, wordt vaker vergaderd.
- Er is buiten de vergaderingen frequent contact tussen de Raad van Toezicht en de directeur. De Raad van Toezicht hecht er ook aan om een goed contact te onderhouden met de organisatie. In principe woont een lid van de Raad van Toezicht jaarlijks twee Overlegvergaderingen met de Ondernemingsraad bij. Binnen de Raad van Toezicht is één lid aangewezen om te fungeren als aanspreekpunt voor de Ondernemingsraad.
- De voorzitter van de Raad van Toezicht voert jaarlijks een gesprek met de directeur over zijn functioneren. Het laatste gesprek vond plaats in december 2019.

- De Raad van Toezicht heeft een Financiële Commissie. De Financiële Commissie heeft tot taak de besluitvorming van de Raad van Toezicht ten aanzien van (het toezicht op) het financiële beleid voor te bereiden.

Principe 6: De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

- De Raad van Toezicht bestaat uit minimaal vijf en maximaal negen leden.
- In de Profielschets heeft de Raad van Toezicht beschreven welke eisen worden gesteld aan de samenstelling van de Raad, zodat hij zijn werk naar behoren kan doen en voldoet aan de eisen van de Code. Er worden algemene eisen gesteld waaraan alle leden moeten voldoen. Daarnaast worden aan de individuele leden specifieke eisen gesteld over kennis en deskundigheid. De Profielschets wordt opgenomen in het jaarverslag.
- Herbenoeming van leden is geen automatisme. Bij iedere herbenoeming wordt een afweging gemaakt, mede op basis van de Profielschets.
- Vacatures worden in principe bekendgemaakt, tenzij anders wordt besloten. In die situatie wordt dit toegelicht in het Bericht van de Raad van Toezicht.
- De – statutair vastgelegde – maximale zittingstermijn van de leden van de Raad van Toezicht is acht jaar. Het rooster van aftreden wordt opgenomen in het jaarverslag.

Toekomst

Het Nederlands Openluchtmuseum heeft de ambitie een inclusief museum te zijn, relevant voor de diverse samenleving van nu. Het museum wil zijn maatschappelijke rol, als platform van de gehele Nederlandse samenleving, meer benutten. Duurzaamheid is daarbij essentieel voor onze maatschappelijke rol. Uit de projecten en aandachtspunten die in 2019 zijn geïnitieerd, valt dit af te lezen.

Met deze ambitie voor ogen wil het Openluchtmuseum medewerkers, bezoekers en gemeenschappen uit heel Nederland op een nieuwe manier leren kennen en samen met hen het museum opnieuw vormgeven. Het Nederlands Openluchtmuseum zit momenteel midden in het schrijfproces voor een nieuwe visie, waarin de transformatie tot een inclusief museum met oog voor actuele vraagstukken en maatschappelijke uitdagingen de hoofdrol speelt.

Het museum wil de verbinding met alle bevolkingsgroepen in Nederland opzoeken door duurzame samenwerkingen tot stand te laten komen met individuen, organisaties en gemeenschappen. Een open blik, nieuwsgierigheid naar de ander en wederzijdse uitwisseling staan hierbij centraal. We willen diversiteit als een vanzelfsprekend gegeven presenteren en een plek geven in (onze presentaties over) de geschiedenis van het dagelijks leven in Nederland. We leven in een superdiverse samenleving. Dit vraagt om betrokkenheid, openheid en dialoog, want samen maken we de toekomst van dit land.

In de representatie en programmering van het Openluchtmuseum hebben we steeds meer aandacht voor de verschillende identiteitskenmerken van Nederlanders, zoals etnische achtergrond, taal, gender, religie, leeftijd en sociale klasse. De bezoeker weet ons immers pas te vinden als hij of zij zich ook herkent in het verhaal dat in het museum wordt verteld.

We hebben het niet over randprogrammering: het museum wil tot een integrale aanpak komen en inzetten op een nieuwe manier van werken. We denken niet meer in doelgroepen maar in gemeenschappen, we bouwen aan een netwerk, gaan in dialoog met ons publiek en werken samen met een veelheid aan partners. Wij trachten het museum zoveel mogelijk open te stellen voor iedereen en willen een breed publiek bereiken. Waar mogelijk zal het museum activiteiten organiseren op locatie, in buurthuizen en op andere ontmoetingsplekken.

Vanzelfsprekend is er ook aandacht voor de fysieke toegankelijkheid van het museum en de online omgeving: bereikbaarheid van de museumlocaties met rolstoel en rollator, aangepaste bezoekmogelijkheden voor mensen met een audiovisuele beperking, een website die makkelijk te bedienen is en desgewenst aangepast kan worden met grotere letters of voorgelezen tekst et cetera.

Co-creatie

Met co-creatie ga je samen met anderen op zoek naar wat je elkaar te bieden hebt. Het museum brengt zo constructief, op basis van gelijkwaardigheid, diversiteit in het museum. Dit verrijkt het netwerk van het museum en haar publieksprogramma. Het zorgt ervoor dat nieuwe groepen het museum weten te vinden, zich gerepresenteerd zien en zich daardoor welkom voelen.

Individueel, gemeenschappen en organisaties kunnen in de toekomst:

- Actief deelnemen aan de totstandkoming van het publieksprogramma van het museum
- Onderdeel uitmaken van het netwerk dat het museum opzet
- Adviseren bij de (her)inrichting van nieuwe gebouwen en tentoonstellingen

Co-creatie geeft gemeenschappen een podium voor hun verhaal. Het kan de ander versterken, een maatschappelijke discussie initiëren of de start zijn van een positieve ontwikkeling buiten de muren van het museum. We onderzoeken de raakvlakken: wat is de behoefte van het individu, de organisatie of de gemeenschappen en wat ligt binnen de mogelijkheden van het museum? Het Openluchtmuseum heeft al ervaring met het actief betrekken van lokale gemeenschappen, instellingen en niet-professionele cultuurmakers bij presentaties en programmering.

Enkele voorbeelden:

- **Gemeenschap van Nederlanders met een Molukse achtergrond**

Sinds 2003 hebben we in ons museum een barak uit het voormalige Molukse kamp bij Lage Mierde, waar we het verhaal van de Molukse gemeenschap in Nederland vertellen. Dit is een samenwerking met de Stichting Ana Upu uit Lunteren. Sinds 2018 organiseert het museum samen met Ana Upu evenementen binnen en buiten het museum.

- **Gemeenschap van Nederlanders met een (Nederlands-)Indische achtergrond**

Sinds 2004 vertellen we op het 'Indisch Achtererf' in het museum het verhaal van de (Nederlands-)Indische gemeenschap. Dit doen we in samenwerking met Stichting Indische Cultuur. Vrijwilligers worden uit de Indische gemeenschap geworven.

- **Gemeenschap van Nederlanders met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond**

Sinds 2014 vertellen Nederlanders uit deze gemeenschap Anansiverhalen in de theekoepel. Het museum geeft vertellers uit deze verhalentraditie zo een podium en draagt bij aan het voortbestaan van de verteltraditie.

- **Hogeschool ArtEZ en Crafts Council Nederland**

In 2018 is *The Linen Project* gerealiseerd. Binnen dit project onderzoeken Artez, Crafts Council en het museum hoe in Nederland op een duurzame manier de lokale productie van vlas, linnen en (linnen)producten nieuw leven kan worden ingeblazen.

- **Rozet en de gemeente Arnhem**

Momenteel draait er een pilot in het museum van een reminiscentieproject voor dementerende ouderen. Dit project maakt deel uit van het programma van *Age Friendly Cultural City*, onder leiding van Rozet en de gemeente Arnhem. In de pilot werkt het museum samen met de zorginstellingen SWOA, Driegasthuizengroep en Pleyade.

- **Zorginstelling Pleyade**

Met Pleyade heeft het museum een intentieverklaring ondertekend voor de realisering van een *Huis van Herinnering*, waarin het museum in samenwerking met Pleyade een reminiscentieprogramma ontwikkelt voor ouderen met dementie.

- **Paviljoen**

Samen met vele bedrijven en kennisinstituten ontwikkelt het museum een nieuw paviljoen, waar een beeld zal worden geschetst van het leven in Nederland anno 2050. Het paviljoen komt tot stand in co-creatie met de partners.

We zijn van plan om de eerdergenoemde initiatieven verder te verankeren in onze organisatie, het aantal gemeenschappen/organisaties waarmee we samenwerken uit te breiden, en de weg van gezamenlijk eigenaarschap verder te verkennen. Zo versterken we de ander én ons museum. Wij hopen dat de Provincie Gelderland ons op deze weg kan ondersteunen.

Jaarthema 2020: *Ontmoet mij*

In 2020 staat het thema *Ontmoet mij* centraal. Ontmoeten is van alle tijden en tegelijkertijd op dit moment maatschappelijk zeer relevant. Individualisme viert hoogtij. Meningsverschillen escaleren snel tot gepolariseerde debatten. Digitale media werken het verspreiden van ongenueanceerde meningen in de hand. Vooroordelen blijven onweersproken door gebrek aan interactie.

Het museum kan met het themajaar *Ontmoet mij 'de ander'* een gezicht geven, persoonlijk maken, en bezoekers in contact brengen met mensen die ze in hun dagelijks leven niet snel zouden ontmoeten. Door te ontmoeten leer je meer over je eigen geschiedenis én die van een ander.

Het jaarthema van 2020 - met als titel *Ontmoet mij* - biedt uitstekende mogelijkheden om niet alleen focus aan te brengen in ons aanbod, maar ook om met, door en voor partners ontwikkelingen uit verleden, heden en toekomst nadrukkelijk met elkaar te verbinden. Hierdoor ontstaat een gelaagde programmering met relevantie.

De focus aanbrengen op jaarthema's en deze inclusief en projectmatig aanvliegen, wordt onze werkwijze. Jaarthema's voor 2021-2024 worden momenteel al onderzocht.

Begroting 2020

De uitgangspunten van de begroting 2020 zijn:

- 570.000 bezoekers
- Gelijkblijvende entreprijs
- Gewijzigde openingstijden voor de maanden februari, maart en november met aangepaste tarieven en geen programmering, enkel Canonbezoek en wandelpark
- Kostendekkend
- De formatie na de organisatieontwikkeling met minimaal noodzakelijke tijdelijke uitbreiding voor de verhuisperiode naar CCNL.

Voor de begrote omzet en het resultaat 2020 zijn we afhankelijk van de bezoekersaantallen. Het weerbeeld speelt daarbij een belangrijke factor voor ons Openluchtmuseum. Voor de financiering van projecten zijn wij, gezien onze liquiditeitspositie, ook afhankelijk van fondsen en sponsoring. Zonder dekkingsplan kunnen wij (nieuwe) projecten niet uitvoeren. De formatie is gebaseerd op de organisatieontwikkeling. Het functiehuis is opnieuw ingericht in 2019 en vastgesteld. Het functiehuis is een vertaling van de organisatiestructuur en dient als basis voor alle functies binnen het museum. In het nieuwe functiehuis zijn alle benodigde functies beschreven en gewaardeerd. Dit betreft generieke beschrijvingen die bij een functie horen, dus wat zijn de taken en verantwoordelijkheden in hoofdlijnen. Sinds 1 januari 2020 hebben we een nieuwe organisatiestructuur met drie organisatie-eenheden.

De investeringen betreffen voor EUR 82.500 vervangingsinvesteringen en voor EUR 550.000 investeringen in de verbouwing van de Hanekamp en in ICT/AV-hardware. De verwachte directe inkomsten zijn hoger dan in 2019. De subsidies stijgen met de jaarlijkse loon- en prijsbijstelling en de overige subsidiebedragen dalen ten opzichte van 2019. De totale baten nemen per saldo toe, maar de totale lasten stijgen mee met als eindresultaat een kostendekkende begroting 2019 na mutatie van de bestemmingsfondsen.

Activiteitenplan subsidieperiode 2021-2024

In 2019 heeft Minister Van Engelshoven haar Uitgangspuntenbrief Cultuurbeleid 2021-2024 gepresenteerd. De minister heeft daarin haar cultuurbeleid voor het jaar 2020 en de periode 2021-2024 uiteengezet.

Het goede nieuws voor de rijksmusea, zoals het Nederlands Openluchtmuseum, is dat de Minister het besteladvies van de Raad voor Cultuur om alle rijksmusea volledig te financieren vanuit de Erfgoedwet over heeft genomen. Zij heeft de inzet van de rijksmusea gehonoreerd en de door de Raad voorgestelde korting van 10% op het publieksbudget niet overgenomen. De minister erkent hiermee dat musea bij het presenteren, beheren en huisvesten van de rijkscollectie in feite taken uitvoeren die hoe dan ook vervuld moeten worden. Dit maakt langjarige financiering logisch en voor de hand liggend. Ook heeft de minister kenbaar gemaakt zij de rijks gesubsidieerde musea zou vragen om een visitatie vorm te geven. Met ingang van 2021 zijn de rijks gesubsidieerde musea verplicht om zich eens in de vier jaar te laten visiteren door een onafhankelijke commissie.

Buitengewoon positief is ook dat de minister in de regeling schrijft dat zij de subsidiebedragen voor de rijksmusea kan verhogen, rekening houdend met de kostenontwikkeling van arbeidsvoorwaarden of prijspeil óf als er sprake is van activiteiten die wijziging naar het oordeel

van de minister rechtvaardigen. Hiermee heeft het departement gehoor gegeven aan het pleidooi van de museale leden in de werkgroep bekostiging van de Museumvereniging om niet met maximale subsidieplafonds te werken, maar ook de optie open te houden om de subsidieplafonds te verhogen.

Het activiteitenplan voor vier jaar, begroting en bescheiden voor de Erfgoed Wet moet voor 1 december 2020 worden ingeleverd.

Met vertrouwen de toekomst tegemoet

Al met al werden in 2019 de lijnen naar de toekomst door interne en externe oriëntatie duidelijker. Dit zal in 2020 leiden tot een actualisering van de missie en een gedragen activiteitenplan 2021-2024.

Rest mij alle medewerkers en vrijwilligers en iedereen die het museum een warm hart toedraagt te danken voor een mooi en succesvol jaar. Met vertrouwen gaan we de toekomst tegemoet.

Arnhem, 27 mei 2020

Was getekend

Mr. B. Eenkhoorn
Directeur-bestuurder

Bericht van de Raad van Toezicht

Samenstelling

Statutair kan de Raad uit maximaal negen leden bestaan. Om praktische redenen wordt het aantal van zeven leden aangehouden.

Wijze van functioneren

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig formeel en informeel overleg gevoerd met de directeur-bestuurder. De Raad heeft viermaal vergaderd met de directeur en is daarnaast door de directeur schriftelijk geraadpleegd en geïnformeerd. Tussentijds hielden de voorzitter en de directeur regulier overleg.

De Raad kent een vaste Financiële Commissie. Deze bestond in 2019 uit de heer drs. E.M. Robbe (voorzitter) en mevrouw M.H.H. Van Haaren-Koopman. Deze commissie is viermaal bijeen geweest in aanwezigheid van de directeur en de financieel manager. De commissie heeft de directeur ondersteund, zowel inhoudelijk als ter voorbereiding van te agenderen financiële onderwerpen. De commissie heeft een actieve rol gespeeld bij het versterken van de financiële afdeling van het museum. De commissie functioneert op basis van een eerder vastgesteld reglement.

De Raad onderschrijft de principes en 'best practice'-bepalingen van de Code Cultural Governance en de governance-bepalingen van het reglement CBF-keur. Deze bepalingen zijn overgenomen in de statuten van de stichting, het *Reglement Raad van Toezicht*, het *Reglement Financiële Commissie*, het *Reglement Benoeming, Beoordeling en Beloning*, het *Directiereglement* en in de jaarverslaggeving. De *Regeling melden vermoeden van misstanden* is ook op de leden van de Raad van toepassing. De Raad handelt volgens het in 2019 vastgestelde *Reglement Raad van Toezicht* en voldoet aan het profiel van de Raad.

Werkgeversfunctie

De Raad van Toezicht is de werkgever van de directeur-bestuurder. Dit was het gehele jaar de heer mr. B. Eenhoorn. In december 2019 voerden de voorzitter en mevrouw J.G. Stam (Renumeratie commissie) een regulier functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder.

Toezicht

De jaarrekening en jaarstukken 2019 van het museum zijn door de Financiële Commissie in detail besproken en door de voltallige Raad goedgekeurd. De begroting van de stichting voor 2020 is eveneens besproken en goedgekeurd.

Regelmatig zijn met de directeur belangrijke ontwikkelingen besproken. Daartoe behoorden onder meer de achtergronden en noodzaak van een tweede reorganisatie/organisatie ontwikkeling en de voortgang daarvan. Dankzij kwartaalrapportages van de directie bleef de Raad op de hoogte van de algemene gang van zaken in het museum.

Voor het overige stond de Raad de directie regelmatig met raad en daad bij in de standpuntbepaling over actuele onderwerpen die op de agenda van het museum stonden.

Tweemaal per jaar is er een artikel 24 WOR vergadering. Eenmaal per jaar is mevrouw J.G. Stam, lid van de Raad van Toezicht, daarbij aanwezig. Dit jaar, in het kader van de tweede reorganisatie, is zij tweemaal aanwezig geweest.

Samen met de directeur is de Raad van mening dat 2019 een jaar is geweest waarin de organisatie een forse stap vooruit heeft gezet. De Raad is verheugd over het grote aantal bezoekers, de vele activiteiten rondom de invoering van het jaarthema en de stappen die zijn genomen in het verder professionaliseren van de museumorganisatie. De Raad spreekt haar enorme waardering uit voor de grote betrokkenheid van medewerkers, vrijwilligers en vrienden in het museum. Ook dankt de Raad de partners, fondsen en sponsors voor hun belangrijke bijdrage.

Arnhem, 27 mei 2020

Raad van Toezicht,
Prof. dr. P. Schnabel, voorzitter

Profiel leden Raad van Toezicht

Organisatiestructuur

Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum ontvangt structurele rijkssubsidie en is daarnaast sterk op eigen inkomsten en additionele fondsenwerving aangewezen. De commerciële activiteiten, tot eind 2016 ondergebracht in de Stichting de Oude Bijenkorf, zijn per 2017 samengevoegd in Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum.

Met ingang van 1 januari 2013 is de Stichting Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, voorheen het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Openluchtmuseum gebracht. Ook op deze stichting ziet de Raad van Toezicht toe.

Het Nederlands Openluchtmuseum kent een directie met een eenhoofdige directeur-bestuurder. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Bestuursreglement.

Bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken Raad van Toezicht

Algemeen:

De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in het Openluchtmuseum. De Raad van Toezicht richt zich bij de vervulling van zijn taak op het belang van de stichtingen en houdt daarbij rekening met de belangen van betrokkenen. Taken en bevoegdheden van de Raad van Toezicht volgen uit de wet en de statuten van de genoemde stichtingen. Deze zijn nader uitgewerkt in het Reglement Raad van Toezicht.

Specifiek:

De Raad van Toezicht concentreert zich daarbij in het bijzonder op een drietal kerntaken:

1. statutaire besluitvorming;
2. advisering en coaching van de directeur-bestuurder;
3. werkgeverschap.

Vanuit de Raad van Toezicht zijn twee vaste commissies gevormd:

- Financiële Commissie;
- Commissie Benoeming, Beoordeling en Beloning.

Samenstelling en functioneren Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit een door de Raad vast te stellen aantal leden binnen de statutaire kaders (van vijf tot negen leden). De leden worden door de Raad van Toezicht benoemd. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de Ondernemingsraad van het museum. Een ander lid wordt benoemd op voordracht van het bestuur van de Stichting KIEN.

De zittingstermijn bedraagt vier jaar, waarna maximaal voor één termijn herbenoemd kan worden. De Raad hanteert een rooster van aftreden en evalueert periodiek.

De Raad van Toezicht komt gemiddeld viermaal per jaar bijeen. Van de leden wordt verwacht dat zij jaarlijks ten minste drie van de vier vergaderingen bijwonen. Gemaakte onkosten worden vergoed.

Gewenste samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht streeft naar een gelijke verdeling van mannelijke en vrouwelijke leden en naar een grotere diversiteit op gebieden als culturele afkomst en leeftijd. Tenminste één lid van de Raad heeft een binding met Gelderland/Oost-Nederland.

Aan elk lid wordt als eis gesteld dat hij/zij:

- heeft ervaring in het besturen, dan wel het houden van toezicht;
- functioneert of gefunctioneerd heeft in landelijke netwerken op het gebied van zijn/haar expertise;
- heeft affiniteit met het werkterrein van het Nederlands Openluchtmuseum, zijnde de publiek-private sector.

Binnen de Raad van Toezicht dient expertise op de volgende gebieden aanwezig te zijn:

- algehele leiding, management, bestuur en juridische zaken;
- financiën (bij tenminste twee leden);
- personeelszaken en personeelsbeleid (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van de Ondernemingsraad);
- Nederlandse geschiedenis en culturele verhoudingen;
- cultuur van het dagelijks leven ('volkscultuur') en immaterieel erfgoed (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van Stichting KIEN);
- toerisme en recreatie;
- marketing en promotie;
- nieuwe media en/of publiciteit;
- onderwijs (basis- en voortgezet) en jongerencultuur;
- duurzaamheid, bij voorkeur met betrekking tot de toepassing in het bedrijfsleven, inrichting van de organisatie en productthematiek;
- Informatietechnologie (IT).

Persoonskenmerken:

- conceptueel en strategisch denken;
- ondernemende, maar bezonnen instelling;
- sterk ontwikkeld normbesef en maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel;
- vanuit betrokkenheid op afstand toezicht houden;
- maatschappelijke reflectie;
- integriteit;
- teamspeler.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht op 21 juni 2019.

Samenstelling Directie (Nevenfuncties)

Naam	Functie	Periode	Relevante nevenfuncties
De heer mr. B. Eenkhoorn	Directeur- bestuurder	Vanaf 1 juni 2018	Lid Raad van Toezicht Free Press Unlimited Bestuurslid Libris Geschiedenisprijs Voorzitter visitatiecommissies Limburgse Musea Adviseur Raad voor Cultuur Lid Raad van Advies CASA

Samenstelling Raad van Toezicht

Naam	Rol in RvT	Lid sinds	Lid tot	Hoofd- en nevenfuncties
De heer prof. dr. P. Schnabel	Voorzitter, Voorzitter renumeratie- commissie	1 maart 2011	1 maart 2021	Lid Eerste Kamer D66 (tot 11 juni 2019) Voorzitter bestuur Innovatiefonds Zorgverzekeraars, Zeist Lid Raad van Toezicht ING Nederland, Amsterdam Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Internet Domein Registratie Nederland, Arnhem Adviseur Instituut GAK, Hilversum Voorzitter Museum Bredius te Den Haag Peningmeester Koninklijk Concertgebouworkest, Amsterdam Lid bestuur Stichting Ons Erfdeel, Rekkem (B) Lid Bestuur Fondation Constant Voorzitter Commissie Studiebeurzen Prins Bernhard Cultuurfonds
Mevrouw M.H.H. van Haaren – Koopman	Lid Financiële commissie (vanaf 1 juni 2014)	1 april 2012	1 april 2020	Wethouder gemeente Berkelland Voorzitter Stichting behoud en instandhouding Commanderie in Doesburg Voorzitter Achterhoek Toerisme Lid Comité Lezersfonds NRC Lid Achterhoek Board (vanaf 1-9-2019)
De heer mr. drs. C.O. Bijster	Lid	17 december 2012	17 december 2020	Voorzitter Nederlands Instituut voor Farmaco Genetisch Onderzoek, Heerenveen Bestuurder Babel Holding B.V. Utrecht Secretaris Stichting Vogelasiel de Fugelhelling, Ureterp

Mevrouw J.G. Stam	Lid Lid renumeratie- commissie	10 april 2013	10 april 2021	Commissaris/toezichthouder, adviseur en executive coach Secretaris bestuur Stichting Fonds Toevluchtsoord Groningen Lid Raad van Toezicht Installatie Werk Nederland Lid Curatorium van het Center for Executive Coaching bij de Vrije Universiteit Amsterdam Executive coach, o.a. voor het kandidatenprogramma voor Politieleiders
Mevrouw drs. A.S.M. Vreeburg	Lid (vice- voorzitter)	1 januari 2017	1 januari 2021 (herbenoembaar)	Lid directie ANWB/directeur Hulpverlening Voorzitter Board of Directors Intelematics Europe, Londen, UK
De heer drs. E.M. Robbe RA	Lid Voorzitter Financiële Commissie (vanaf 1 november 2017)	5 oktober 2017	5 oktober 2021 (herbenoembaar)	CQO en Lid Raad van Bestuur Deloitte Holding B.V. Lid bestuur Stichting Nationaal Fonds 4 en 5 mei Lid bestuur Deloitte Impact Foundation/Stichting Fair Chance Foundation Lid dagelijks bestuur en algemeen bestuur VNO/NCW Voorzitter vereniging Warmonderhek
De heer drs. C. Breedveld	Lid	27 september 2018	27 september 2022 (herbenoembaar)	Directeur van het Kabinet van de Koning (tot 1-8-2019) Grootmeester van het Huis van Z.M. de Koning (vanaf 1-8-2019) Voorzitter van het bestuur van het Bureau Financieel Toezicht Lid bestuur Stichting Koninklijk Paleis Amsterdam Lid bestuur Stichting Fonds voor Functionele Kosten van het Huis Oranje-Nassau II

Bericht van de Ondernemingsraad

De Ondernemingsraad in 2019 – Een reorganisatie en een nieuwe OR

2019 stond voor de Ondernemingsraad vooral in het teken van opnieuw een organisatorische herstructurering. De OR staat positief tegenover de herstructurering die tot doel heeft de slagkracht en efficiëntie van de organisatie te vergroten, en de hiërarchie van de aansturing te verkleinen. We hopen dat de rigoureuze opschudding van de organisatiestructuur ruimte zal geven aan de gewenste cultuurverandering met meer ruimte voor de vak-volwassen professionals.

De OR formuleerde m.b.t. de herstructurering twee uitgebreide adviezen. Deze adviezen hebben bijgedragen aan het creëren van draagvlak in de organisatie voor de veranderingen en hebben de bestuurder ondersteund in het nemen van beslissingen die de doelen van de reorganisatie dichterbij brengen. De OR is goed betrokken bij de ontwikkeling van het medewerkersonderzoek en bij de vertaling van de onderzoeksresultaten naar actiepunten en beleid.

In 2019 liep de zittingstermijn van de OR leden af.

In december zijn de verkiezingen geweest. Om veel medewerkers te enthousiasmeren over de werkzaamheden van een OR-lid heeft de OR een open stoel ingericht. Tijdens 7 vergaderingen mochten medewerkers aanschuiven. 9 medewerkers hebben hieraan meegedaan.

In december is een nieuwe OR gekozen en geïnstalleerd. De OR-verkiezingen waren een succes. 12 kandidaten stelden zich verkiesbaar. Ruim 65% van de medewerkers bracht een stem uit.

De OR is advies gevraagd over:

- organisatorische herstructurering fase 1
- organisatorische herstructurering fase 2

In 2019 heeft de OR

- 8 bulletins uitgegeven, waarvan één verkiezingskrant

De OR heeft initiatiefvoorstellen ingediend voor:

- beter aanspreken, benutten en ontwikkelen van de kwaliteiten en vaardigheden van medewerkers
- gelijke behandeling tussen medewerkers en medewerkers die werken op basis van een jaarrooster omtrent vrij nemen op nationale feestdagen

De OR hield ten behoeve van de adviezen op de reorganisatievoorstellen 6 achterbanbijeenkomsten en 1 adviseursbijeenkomst.

De OR vroeg de klankbordgroep om advies voor:

- onderwerpen voor het medewerkersonderzoek
- de structuur van aan- en aftreden van leden van de ondernemingsraad

De OR heeft iedere zes weken een overlegvergadering met de directeur. Tweemaal per jaar is er een artikel 24 vergadering. Eenmaal per jaar is mevrouw J.G. Stam, lid van de Raad van Toezicht, daarbij aanwezig.

Arnhem, 27 mei 2020
De Ondernemingsraad,

Bestaande uit:

C. van Dorst, voorzitter
P. Hermans, vicevoorzitter
L. van Arkel, secretaris
B. Bisschop
R. van Silfhout
J. Termorshuizen
P. Vastbinder

Vanaf 10 december 2019:

H. Slings, voorzitter
J. Fecken, vicevoorzitter
M. Peters, secretaris
H. Bastiaanse
W. van Eekeren
R. van Silfhout
P. Vastbinder

Prestatieverantwoording

Model III – Activiteiten & bereik Musea

	2019		Activiteitenplan		2018	
	Aantal Tentoonstellingen	Aantal Bezoek	Aantal Tentoonstellingen	Aantal Bezoek	Aantal Tentoonstellingen	Aantal Bezoek
TENTOONSTELLINGEN						
1 Tijdelijke tentoonstellingen	2		2		1	
Totaal bezoeken (2+3+4+5)		559.910		610.000		550.608
2 Reguliere bezoeken		519.536		574.333		510.955
3 Bezoeken po		22.427		21.000		23.985
4 Bezoeken vo		16.582		14.667		15.668
5 Bezoeken mbo/ho		1.365		-		-
Specificatie van bezoeken totaal		559.910		610.000		550.608
6 Gratis bezoeken		31.151		41.000		30.383
7 Betaalde bezoeken		528.759		569.000		520.225
Overige bezoeken		1.717.796		1.701.667		1.682.833
8 Bezoeken website totaal		1.031.842		966.667		1.007.834
9 Aantal unieke bezoekers website		685.954		735.000		674.999
OVERIGE ACTIVITEITEN	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers
10 Schoolgebonden activiteiten:	27	40.374	26	35.667	26	39.653
11 waarvan po	19	22.427		21.000	19	23.985
12 waarvan vo	8	16.582		14.667	7	15.668
13 waarvan mbo/ho		1.365		-		-
14 Openbare activiteiten	33		17		31	
15 Totaal overige activiteiten (10+14)	60	40.374	43	35.667	57	39.653

Jaarrekening

Balans per 31 december 2019

(na voorgestelde resultaatbestemming)

	2019		2018	
	EUR	EUR	EUR	EUR
ACTIVA				
Materiele vaste activa	<u>12.540.171</u>		<u>13.184.507</u>	
Totale vaste activa		<u>12.540.171</u>		<u>13.184.507</u>
Vorraden	184.108		201.100	
Vorderingen	1.772.207		2.400.997	
Vordering op gelieerde rechtspersoon	-		10.725	
Liquide middelen	<u>7.712.351</u>		<u>5.442.214</u>	
Totale vlottende activa		<u>9.668.666</u>		<u>8.055.036</u>
TOTALE ACTIVA		<u>22.208.837</u>		<u>21.239.543</u>
PASSIVA				
Algemene reserve	2.915.289		3.055.962	
Bestemmingsfondsen	<u>473.684</u>		<u>1.171.711</u>	
Totale Eigen Vermogen		<u>3.388.973</u>		<u>4.227.673</u>
Voorziening jubileum uitkeringen	127.380		110.450	
Voorziening groot onderhoud	1.264.605		1.359.611	
Voorziening organisatieontwikkeling	<u>630.000</u>		-	
Totale Voorzieningen		<u>2.021.985</u>		<u>1.470.061</u>
Lening Ministerie van Financiën	7.000.000		8.000.000	
Nog te besteden huisvestingsubsidie OCW	<u>3.172.877</u>		<u>1.557.501</u>	
Totale Langlopende schulden		<u>10.172.877</u>		<u>9.557.501</u>
Schulden aan leveranciers	1.992.291		1.834.802	
Kortlopend deel langlopende schuld	1.000.000		1.000.000	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	426.102		392.539	
Schulden uit hoofde van pensioenen	74.329		109.502	
Onderhanden projecten	1.565.603		1.198.226	
Vooruitontvangen bedragen	48.667			
Overige schulden	1.499.956		1.223.521	
Overlopende passiva	<u>18.054</u>		<u>225.718</u>	
Totale Kortlopende schulden		<u>6.625.002</u>		<u>5.984.308</u>
TOTALE PASSIVA		<u>22.208.837</u>		<u>21.239.543</u>

Categoriale exploitatierekening 2019

	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	10.716.966	11.236.944	10.538.850
<i>Kaartverkoop</i>	5.195.779	5.148.718	5.071.959
<i>Overige publieksinkomsten</i>	5.521.187	6.088.226	5.466.891
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	10.716.966	11.236.944	10.538.850
Sponsorinkomsten	533.127	835.668	576.146
Overige directe inkomsten	41.998	23.500	49.002
Totaal overige directe inkomsten	575.125	859.168	625.148
Totaal Directe inkomsten	11.292.091	12.096.112	11.163.998
Indirecte inkomsten	-	-	50.405
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	168.206	55.500	1.491.289
Private middelen - bedrijven	73.071	96.740	65.500
Private middelen - private fondsen	260.110	5.000	179.806
Private middelen - goede doelen loterijen	658.867	500.000	305.000
Totaal bijdragen uit private middelen	1.160.254	657.240	2.041.595
Totaal eigen inkomsten	12.452.345	12.753.352	13.255.998
Subsidies			
Totaal structureel OCW	11.636.224	11.418.000	11.172.582
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	6.210.854	6.170.000	6.037.048
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	2.260.497	2.098.000	2.059.228
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	3.164.873	3.150.000	3.076.306
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	11.636.224	11.418.000	11.172.582
Incidentele publieke subsidies	1.462.657	1.055.159	1.726.016
Totaal subsidies	13.098.881	12.473.159	12.898.598
TOTALE BATEN	25.551.226	25.226.511	26.154.596
Eigen inkomstenpercentage (Totaal eigen inkomsten / (Totaal structureel OCW + Totaal structureel Provincie + Totaal structureel Gemeente + Totaal structureel publieke subsidie overig))	107,0%	111,7%	118,6%

Categoriale exploitatierekening 2019 (vervolg)

Lasten:	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Personeelslasten	13.602.016	12.968.445	12.950.614
Huisvestingslasten	3.155.704	3.531.055	3.214.622
Afschrijvingen	1.215.554	1.323.000	1.116.728
Aankopen	8.711	19.500	19.871
Overige lasten	8.376.528	7.469.511	7.682.715
TOTALE LASTEN	26.358.513	25.311.511	24.984.550
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-807.287	-85.000	1.170.046
Saldo rentebaten/-lasten	-31.414	-32.000	-35.192
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-838.701	-117.000	1.134.854

PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS

	2019		Begroting		2018	
	EUR	fte	EUR	fte	EUR	fte
<i>Specificatie personeelslasten</i>						
Waarvan vast contract	9.560.195	179	8.580.734	164	9.462.555	173
Waarvan tijdelijk contract	2.492.766	63	3.221.266	62	2.514.095	65
Waarvan inhuur	1.278.917		1.400.000		1.198.481	
Personeelslasten totaal	13.331.878	242	13.202.000	226	13.175.131	238
<i>Vrijwilligers</i>						
		aantal		aantal		aantal
Vrijwilligers: fte		74		80		86
Vrijwilligers: personen		349		350		349

Resultaatbestemming

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Exploitatieresultaat	-838.701	-117.000	1.134.854
Mutatie bestemmingsfondsen			
Onttrekking/dotatie bestemmingsfonds Veiligheid	162.884	-	-
Onttrekking bestemmingsfonds TV gelden	168.431	-	146.837
Onttrekking KIEN	42.582	127.000	
Dotatie bestemmingsfonds Herijking CANON	-33.312	-	-
Dotatie bestemmingsfonds TV gelden	-	-	-
Dotatie bestemmingsfonds KIEN	-	-	-203.369
Subtotaal mutatie bestemmingsfondsen	340.585	127.000	-56.532
Mutatie bestemmingsreserves			
Dotatie bestemmingsreserve onderhoud terreinen	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve onderhoud museale gebouwen	-	-	-
Subtotaal mutatie bestemmingsreserves	-	-	-
Exploitatieresultaat als basis voor bepalen 'niet bestede OCW subsidie'	-498.116	10.000	1.078.322
Dotatie/onttrekking bestemmingsfonds OCW	357.444	-	-357.444
Dotatie/onttrekking Algemene reserve	140.672	-10.000	-720.878
Subtotaal dotaties bestemmingsfonds OCW, bestemmingsreserve en algemene reserve	498.116	-10.000	-1.078.322
Totaal resultaatbestemming	838.701	117.000	-1.134.854
Directe opbrengsten	11.292.091	12.096.112	11.163.998
Indirecte opbrengsten	-	-	50.405
Overige subsidies en bijdragen	2.622.911	1.712.399	3.767.611
	13.915.002	13.808.511	14.982.014
Subsidie OCW	11.636.224	11.418.000	11.172.582
	11.636.224	11.418.000	11.172.582
Totaal	25.551.226	25.226.511	26.154.596

Categoriale en Functionele exploitatierekening 2019

	2019 EUR	Publieks- activiteiten EUR	Collectie- beheer EUR	Algemeen Beheer EUR
Baten:				
Eigen inkomsten				
Publieksinkomsten binnenland:	10.716.966	10.716.966	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	5.195.779	5.195.779	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	5.521.187	5.521.187	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	10.716.966	10.716.966	-	-
Sponsorinkomsten	533.127	533.127	-	-
Overige directe inkomsten	41.998	41.998	-	-
Totaal overige directe inkomsten	575.125	575.125	-	-
Totaal Directe inkomsten	11.292.091	11.292.091	-	-
Indirecte inkomsten	-	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	168.206	68.459	-	99.747
Private middelen - bedrijven	73.071	61.621	11.450	-
Private middelen - private fondsen	260.110	256.943	3.167	-
Private middelen - goede doelen loterijen	658.867	658.867	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	1.160.254	1.045.890	14.617	99.747
Totaal eigen inkomsten	12.452.345	12.337.981	14.617	99.747
Subsidies				
Totaal structureel OCW	11.636.224	6.662.953	4.950.666	22.605
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	6.210.854	6.210.854	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	2.260.497	452.099	1.785.793	22.605
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	3.164.873	-	3.164.873	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-	-
Totale structurele subsidies	11.636.224	6.662.953	4.950.666	22.605
Incidentele publieke subsidies	1.462.657	237.669	1.224.988	-
Totaal subsidies	13.098.881	6.900.622	6.175.654	22.605
TOTALE BATEN	25.551.226	19.238.603	6.190.271	122.352

Categoriale en Functionele exploitatierekening 2019 Vervolg

Lasten:	2019	Publieks- activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen Beheer
	EUR	EUR	EUR	EUR
Personeelslasten	13.602.016	7.622.765	3.697.180	2.282.071
Huisvestingslasten	3.155.704	564.268	2.503.197	88.239
Afschrijvingen	1.215.554	1.004.938	-	210.616
Aankopen	8.711	-	8.711	-
Overige lasten	8.376.528	4.587.636	1.760.756	2.028.136
TOTALE LASTEN	26.358.513	13.779.607	7.969.844	4.609.062
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-807.287	5.458.996	-1.779.573	-4.486.710
Saldo rentebaten/-lasten	-31.414	-	-	-31.414
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-838.701	5.458.996	-1.779.573	-4.518.124

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2019

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op de per 1 januari 1991 verzelfstandigde Stichting het Nederlands Openluchtmuseum. De Stichting heeft ten doel het inrichten, in stand houden en exploiteren van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. De Stichting is gevestigd op Hoferlaan 4 te Arnhem en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41050671.

Ten aanzien van de museale collectie is overeengekomen dat deze juridisch eigendom blijft van het Rijk; de Stichting heeft deze in bruikleen verkregen. Bovendien heeft de Stichting een instandhoudingsverplichting ten aanzien van de museale objecten.

De Stichting ontvangt van het Rijk een subsidie voor de museale taken; daarnaast worden inkomsten verworven door entreegelden, parkeergelden en huuropbrengsten, alsmede door de exploitatie van een winkel en overige commerciële activiteiten.

De jaarrekening is opgemaakt in Euro's.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de versie van januari 2020 van het handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het ministerie van OCW 2017-2020.

Vergelijkende cijfers

De vergelijkende cijfers 2018 zijn voor vergelijkingsdoeleinden waar nodig anders gerubriceerd.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Stelselwijziging

De grondslagen voor de waardering zijn gewijzigd ten opzichte van 2018. In 2019 is er een stelselwijziging toegepast. Met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2019 mogen de kosten van groot onderhoud niet langer direct in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt (RJ-Uiting 2018-5: 'Richtlijn 212 'Materiële vaste activa'; de verwerking van kosten van groot onderhoud'). Met ingang van boekjaar 2019 zijn voor de verwerking van de kosten van groot onderhoud nog twee methoden toegestaan:

1. Verwerking in de boekwaarde van het actief (componentenbenadering) vanaf moment van verwerken van het actief;
2. Verwerking via een onderhoudsvoorziening.

In 2018 en voorgaande jaren werden de kosten van groot onderhoud direct via de winst-en-verliesrekening verwerkt. In 2019 zijn er twee mogelijkheden voor de verwerking van de overgang, namelijk de componentenbenadering of het vormen van een onderhoudsvoorziening. De stichting heeft gekozen voor de verwerking van de overgang voor de methode van het vormen van een onderhoudsvoorziening. De methode vorming voorziening groot onderhoud sluit aan bij de verantwoording richting OCW van de ontvangen subsidie Erfgoedwet Huisvesting, conform het "Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020". De kosten van de voorziening groot onderhoud gebaseerd op het meerjarenonderhoudsplan (MJOP)

worden als dotatie onttrokken aan de balanspost "Nog te besteden huisvestingssubsidie" verantwoordt onder de Langlopende schulden. De overgang van verwerking van de kosten voor groot onderhoud direct in de winst-en-verliesrekening naar verwerking via een voorziening groot onderhoud in 2019 moet retrospectief worden verwerkt en is een stelselwijziging.

De toegepaste methode van het vormen van een voorziening groot onderhoud in 2019 retrospectief ten laste van de balanspost langlopende schulden "Nog te besteden huisvestingssubsidie" heeft geen gevolgen voor het resultaat en het vermogen van 2018 en 2019. De beginstand 2018 van de voorziening is retrospectief bepaald op basis van de categorieën integrale vervangingen en revisies/modificaties van het MJOP 2018 tot en met 2032 betreffende de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM. Op basis van het startjaar van het groot onderhoud in het MJOP en de onderhoudscyclus is de beginstand 2018 van de voorziening groot onderhoud berekend. De beginstand van de voorziening groot onderhoud per 1 januari 2018 bedraagt EUR 1.450.000 en is als volgt cijfermatig verwerkt in de balans:

	2019	2018
	EUR	EUR
<i>Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW</i>		
Stand per 1 januari	1.557.501	1.277.107
Mutatie stelselwijziging		-1.450.000
Stand per 1 januari na stelselwijziging	1.557.501	-172.893
Toevoeging	3.875.874	3.789.622
Onttrekking	-2.260.498	-2.059.228
Stand per 31 december	3.172.877	1.557.501

Voor de toelichting van de voorziening groot onderhoud naar de grondslagen voorziening groot onderhoud. Voor de verwerking van de voorziening groot onderhoud in de balans verwijzen wij naar het verloopoverzicht van de voorziening groot onderhoud.

De jaarlijkse dotatie voorziening groot onderhoud over de periode 2018 tot en met 2032 bedraagt EUR 150.000. De werkelijke kosten van groot onderhoud worden ten laste van de voorziening groot onderhoud verwerkt. Het verschil tussen de dotatie en de werkelijke kosten per boekjaar wordt gemuteerd op de post subsidie OCW Erfgoedwet huisvesting "Reservering niet bestede huisvestingsmiddelen" in de winst-en-verliesrekening. Daarom heeft de stelselwijziging geen effect op het vermogen en het resultaat.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders vermeld is, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen waarvan de omvang van het bedrag betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Gebruik van schattingen en oordelen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen

Alle museale gebouwen in gebruik bij Stichting het Nederlands Openluchtmuseum zijn juridisch eigendom van de Staat der Nederlanden en op basis hiervan niet geactiveerd. Alle overige gebouwen worden gehuurd bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), de grond ten behoeve van de parkeervoorzieningen is in erfpacht verkregen van de gemeente Arnhem, de overige terreinen worden gehuurd. De gehuurde gebouwen en terreinen worden als operationele huur in de exploitatierekening verwerkt.

In enkele gebouwen heeft de Stichting zelf geïnvesteerd, deze investeringen zijn in de balans opgenomen. De verkrijgingsprijs van deze investeringen worden over de economische levensduur afgeschreven volgens de lineaire methode.

Bedrijfsinstallaties

Per 1 januari 2005 heeft het museum het economisch eigendom van de bedrijfsinstallaties om niet verkregen van het ministerie van OCW. In overeenstemming met de gemaakte afspraken tussen de Vereniging van Rijksmusea en het ministerie van OCW zoals uitgewerkt in de beschikking van 16 december 2004, dient er een waarde te worden toegekend aan deze bedrijfsinstallaties. Op basis van de door de Rijksgebouwendienst aangegeven vervangingswaarde en vervangingstermijnen heeft activering in de balans plaatsgevonden en is de economische levensduur van de verschillende installaties bepaald. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over deze waarde volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Museale gebouwen en overige museale collectie

De museale gebouwen en de overige museale collectie, welke ten tijde van de verzelfstandiging aanwezig waren, zijn niet geactiveerd. De museale gebouwen en de museale collectie zijn in bruikleen ontvangen van de Staat der Nederlanden. Kosten van onderhoud worden ten laste van de exploitatie van het museum gebracht. Kosten van aanschaffingen inzake de overige museale collectie worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Parkeerterrein

De inrichting van het parkeerterrein is gewaardeerd op verkrijgingsprijs. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Overige bedrijfsmiddelen

Inventaris en inrichting en vervoermiddelen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Afschrijvingen vinden lineair plaats gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en

de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardevermindingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies vindt alleen plaats als er sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardevermindingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardevermindingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vorraden

Deze worden gewaardeerd tegen de kostprijs onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor incourantheid.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vorderingen, geldmiddelen, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen. Er is geen sprake van in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten en derivaten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de exploitatierekening, worden direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de exploitatierekening.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindingsverliezen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de Stichting.

Eigen vermogen

Algemene reserve

Dit is het gedeelte van het eigen vermogen waartoe de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken voor het doel waarvoor de organisatie is opgericht.

Bestemming van het exploitatiesaldo over het boekjaar 2019

Conform het handboek van het ministerie van OCW dient het exploitatiesaldo naar rato van het aandeel OCW-subsidie ten opzichte van de totale baten aan het bestemmingsfonds OCW te worden toegevoegd of afgetrokken. Het overige deel wordt gedoteerd aan de algemene reserve.

Bestemmingsfonds OCW

Met ingang van 2017 is de nieuwe Erfgoedwet van kracht. In de Erfgoedwet worden de taken voor het beheer en behoud van de panden en de collectie structureel bekostigd. Naast de structurele subsidie voor huisvesting en collectiebeheer ontvangt het Nederlands Openluchtmuseum een subsidie voor publieksactiviteiten (BasisInfraStructuur, BIS). Tot en met het boekjaar 2018 moesten instellingen die zowel een subsidie voor publieksactiviteiten (BIS) als voor collectiebeheer ontvingen een deel van het positieve exploitatieresultaat toerekenen aan een bestemmingsfonds OCW 2017-2020 (BIS) en een bestemmingsfonds OCW Collectiebeheer. Er is in 2019 veelvuldig overleg geweest met het ministerie van OCW over deze toerekening aan de bestemmingsfondsen OCW. Een en ander heeft er toe geleid dat het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen 2017-2020 in januari 2020 is gewijzigd. De wijzigingen hebben reeds betrekking op de jaarverantwoording 2019. De belangrijkste wijzigingen betreffen de afschaffing van de verplichting tot het vormen van een bestemmingsfonds OCW en een bestemmingsfonds Collectiebeheer. Eerder in de huidige subsidieperiode aan de bestemmingsfondsen OCW gedoteerde middelen hoeven niet langer in de balans aan te worden gehouden. Het saldo ultimo 2018 van deze fondsen wordt bij de resultaatbestemming 2019 toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorzieningen

Algemeen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorziening jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen wordt gevormd voor de in de cao opgenomen rechten op toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Voorziening groot onderhoud

Het museum heeft drie soorten gebouwen, namelijk Dienstgebouwen RVB, Dienstgebouwen NOM en Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie). In 2019 heeft het Nederlands Openluchtmuseum

besloten de conditie te meten van haar vastgoed volgens de NEN 2767-methodiek. Eind 2019/begin 2020 zijn alle gebouwen - de complete buitenschil en aan de binnenzijde de elektrotechnische- (E = laag- en hoogspanning installaties, verlichting, communicatie etc.) en werktuigbouwkundige installaties (W = verwarming, luchtbehandeling en koelingsinstallaties), liften, en brand- en inbraakinstallatie - onderworpen aan een nulmeting voor een initieel meerjarenonderhoudsplan (MJOP). De werkzaamheden zijn uitgevoerd door een onafhankelijk extern bedrijf.

Dienstgebouwen Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en Dienstgebouwen NOM

De voorziening groot onderhoud voor de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM is gebaseerd op het MJOP voor de jaren 2018 tot en met 2032. In het MJOP is het uit te voeren onderhoud, herstellen van gebreken, integrale vervangingen en revisies/modificaties aan de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM opgenomen. In het MJOP is gerekend met een jaarlijkse indexering van 1,1% over de jaren 2018 tot en met 2032. Voor de bepaling van de voorziening groot onderhoud hebben wij de categorieën integrale vervangingen en revisies/modificaties meegenomen.

Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie)

Voor de Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie) hebben wij geen voorziening groot onderhoud gevormd. Het museum is geen eigenaar van deze gebouwen, maar heeft deze (rijkscollectie) gebouwen in bruikleen en alle kosten voortvloeiend uit de bruikleen zijn voor rekening van het museum. Het museum beheert en exposeert deze gebouwen in het museumpark en is verantwoordelijk voor de instandhouding hiervan, zoals het restaureren en onderhouden van de museale gebouwen/objecten. Het museum ontvangt hiervoor jaarlijks een subsidie vanuit de Erfgoedwet Collectiebeheer, die dekkend is om de restauratie en het onderhoud aan de gebouwen uit te voeren. Op basis van bovenstaande omstandigheden is er geen voorziening groot onderhoud voor de Museale gebouwen/objecten gevormd. Zie ook de toelichting bij Materiële vaste activa "Museale gebouwen en overige museale collectie".

Voorziening organisatie ontwikkeling

De voorziening organisatieontwikkeling heeft betrekking op kosten in verband met de reorganisatie van activiteiten en wordt gevormd indien voor het museum een feitelijke of juridische verplichting is ontstaan.

Langlopende schulden, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Langlopende Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De op korte termijn (binnen één jaar) verschuldigde aflossingen worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Kortlopende Schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar, tenzij anders is vermeld in de toelichting.

Onderhanden projecten

Ontvangen projectsubsidies worden verantwoord onder onderhanden projecten. Naar rato van de voortgang en de gemaakte kosten voor het project worden de ontvangen (niet-structurele) subsidies als baten aan de exploitatierekening toegerekend. Ook voor zover er sprake is van geormerkte bijdragen en subsidies van derden in relatie tot specifieke projecten wordt deze methode gehanteerd.

Exploitatierkening

Baten en Lasten

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben.

Publieksinkomsten

Publieksinkomsten bestaan vooral uit entreegelden, museumkaartbezoek, retail, horeca en parkeergelden. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten wanneer de belangrijke risico's aan de koper zijn overgedragen en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is (veelal directe betaling). Deze inkomsten worden verantwoord tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Sponsorinkomsten

Deze inkomsten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Overige inkomsten (direct)

Deze inkomsten bestaan vooral uit verkoop van de museumkaart en opbrengsten deelnemers. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten wanneer de belangrijke risico's aan de koper zijn overgedragen en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is (veelal directe betaling). Deze inkomsten worden verantwoord tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Indirecte inkomsten

In 2019 zijn geen indirecte inkomsten ontvangen.

Overheidssubsidies / overige subsidies en bijdragen

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat voldaan wordt aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie voor de kosten van een actief worden als langlopende schuld opgenomen in de balans en systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikking heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Wet normering topfunctionarissen

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Specificatie balans per 31 december 2019**Materiële vaste activa**

Het verloop is als volgt:

	Gebouwen en terreinen	Inventaris en inrichting	Vervoer middelen	Activa in uitvoering	Totaal
Aanschafwaarde per 1-1-2019	9.498.303	10.729.201	311.508	1.142.211	21.681.223
Investeringen 2019	270.712	284.863	-	148.548	704.123
Desinvestering 2019	-	-	-	-	-
Overboeking 2019	967.254	174.957	-	1.142.211-	-
Aanschafwaarde 31-12-2019	10.736.269	11.189.021	311.508	148.548	22.385.346
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2018	3.705.894	4.578.810	212.012	-	8.496.716
Afschrijvingen 2019	421.136	890.238	37.085	-	1.348.459
Desinvestering afschrijving 2019	-	-	-	-	-
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2019	4.127.030	5.469.048	249.097	-	9.845.175
Boekwaarde 31-12-2019	6.609.239	5.719.973	62.411	148.548	12.540.171

Op de materiële vaste activa zijn de volgende afschrijvingspercentages van toepassing:

Gebouwen	3-50%
Inventaris en inrichting	7-50%
Vervoermiddelen	10-20%

Vorraden

	2019 EUR	2018 EUR
Vorraden Retail	56.349	69.638
Vorraden Horeca	75.080	56.392
Waardepapieren	43.904	48.993
Museumgidsen	8.775	26.077
Totaal Vorraden	184.108	201.100

De voorziening voor incourantheid bedraagt nihil (2018: nihil).

Vorderingen*Totale vorderingen*

De vorderingen bestaan uit:

	2019	2018
	EUR	EUR
Debiteuren	472.496	278.398
Belastingen	144.328	590.898
Overige vorderingen	973.705	1.389.782
Overlopende activa	181.678	141.919
Totaal vorderingen	<u>1.772.207</u>	<u>2.400.997</u>

Een nadere uitsplitsing van de vorderingen is hieronder opgenomen. Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

Debiteuren

De debiteuren zijn verantwoord onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid. In 2019 is de voorziening nihil (2018: nihil).

Belastingen

	2019	2018
	EUR	EUR
Te vorderen BTW	144.328	590.898
Totaal Belastingen	<u>144.328</u>	<u>590.898</u>

Overige vorderingen

	2019	2018
	EUR	EUR
Te ontvangen inzake Museumkaart bezoek	563.570	520.175
Te ontvangen BGL (geormerkt werven en entree VIP kaarten)	122.313	173.537
Te ontvangen CANON-netwerk	-	75.000
Te ontvangen CANON	-	20.000
Te ontvangen Huisje Warnsveld	3.994	827
Te ontvangen Canontentoonstelling - Zaal 4	1.232	-
Te ontvangen Gelderse streken	-	10.000
Te ontvangen schenking particulier	174	370.000
Overige vorderingen	282.422	220.243
Totaal Overige Vorderigen	973.705	1.389.782

Overlopende activa

	2019	2018
	EUR	EUR
Vooruitbetaalde kosten onderhoudscontracten	113.011	86.411
Vooruitbetaalde verzekeringskosten	39.129	11.595
Overige vooruitbetaalde kosten	29.538	43.913
Totaal Overlopende activa	181.678	141.919

Vordering op gelieerde rechtspersonen

	2019	2018
	EUR	EUR
RC Stichting Ver. Vrienden		10.725
Totaal Vordering op gelieerde rechtspersonen	-	10.725

Liquide middelen

	2019	2018
	EUR	EUR
Schatkistbankieren	7.106.560	4.850.515
Rekening courant ING Bank	367.692	420.800
Kas	50.943	86.592
Kruisposten	187.156	84.307
Totaal Liquide middelen	7.712.351	5.442.214

Het gemiddelde rentepercentage ontvangen op de spaarrekeningen in 2019 bedroeg 0,0% (2018: 0,0%). De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Stichting.

Eigen Vermogen*Algemene reserve*

	2019	2018
	EUR	EUR
<i>Algemene reserve</i>		
Stand per 1 januari	3.055.961	2.335.083
Overboeking vanuit bestemmingsfonds OCW 2017-2020	357.444	-
Resultaatbestemming	-498.116	720.878
Stand per 31 december	2.915.289	3.055.961

De algemene reserve is gewijzigd door onttrekking vanuit het exploitatieresultaat van EUR 498.116. De verplichting tot het vormen van het bestemmingsfonds OCW 2017-2020 is in 2019 komen te vervallen. De in de huidige subsidieperiode 2017-2020 aan de bestemmingsfondsen OCW gedoteerde middelen hoeven niet langer in de balans te worden aangehouden. Het saldo ultimo 2018 van dit fonds van EUR 357.444 is om die reden overgeboekt naar de algemene reserve.

Bestemmingsfondsen

In het handboek musea 2017-2020 is bepaald dat het bestemmingsfonds OCW blijft bestaan. Het museum heeft besloten om de bestemmingsfondsen te handhaven betreffende niet bestede gelden uit het verleden die zijn verstrekt door OCW. Dit betreft de bestemmingsfondsen Technische Vervangingsgelden, KIEN, Veiligheid en Herijking Canon van Nederland. Deze zijn allen opgenomen in het bestemmingsfonds OCW, maar zullen elk afzonderlijk zichtbaar blijven. Kosten gemaakt in het kader van Technische Vervangingsgelden, KIEN, Veiligheid en Herijking Canon van Nederland zullen volledig onttrokken worden uit het desbetreffende bestemmingsfonds.

Bestemmingsfonds OCW

	2019	2018
	EUR	EUR
Technische Vervangingsgelden	-	168.430
KIEN	440.372	482.953
Veiligheid	-	162.884
Bestemmingsfonds OCW 2017-2020	-	357.444
Bestemmingsfonds Herijkingscie Canon van Nederland	33.312	-
Bestemmingsfonds OCW	473.684	1.171.711

Het bestemmingsfonds OCW is in 2019 opgebouwd uit een vijftal onderdelen:

1. Bestemmingsfonds Technische Vervangingsgelden: Naast het reeds bestaande Bestemmingsfonds Technische Vervangingsgelden van voor 2015 heeft het ministerie OCW in 2015 een bijdrage beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de brandveiligheid in het museum, met een totale bijdrage van EUR 925.000. In 2019 is EUR 168.430 besteed aan de uitbreiding van de stroomcapaciteit. Per 31 december 2019 is daarmee het fonds nihil.

	2019	2018
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds Technische Vervangingsgelden		
Stand per 1 januari	168.430	315.268
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toegekende bedragen	-	-
Bestedingen	-168.430	-146.838
Per saldo ten laste / gunste TV gelden	-168.430	-146.838
Stand per 31 december	-	168.430

2. Bestemmingsfonds KIEN: In 2019 bedraagt de toegekende subsidie EUR 862.154. De totale besteding in 2019 bedraagt EUR 904.736.

	2019	2018
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds KIEN		
Stand per 1 januari	482.953	279.584
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toegekende bedragen	862.154	838.028
Bestedingen	-904.735	-634.659
	<hr/>	<hr/>
Per saldo ten laste / gunste KIEN	-42.581	203.369
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	440.372	482.953

3. Bestemmingsfonds Veiligheid: de uitvoering van het veiligheidsplan is in 2011 afgerond. Het resterende saldo is gereserveerd voor klein onderhoud en nieuwe veiligheidstoepassingen in de toekomst. In 2019 is EUR 162.884 besteed aan de uitbreiding van de stroomcapaciteit. Per 31 december 2019 is daarmee het fonds nihil.

	2019	2018
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds Veiligheid		
Stand per 1 januari	162.884	162.884
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toegekende bedragen	-	-
Bestedingen	-162.884	-
	<hr/>	<hr/>
Per saldo ten laste / gunste veiligheid	-162.884	-
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	-	162.884

4. Bestemmingsfonds OCW 2017-2020: de verplichting tot het vormen van dit bestemmingsfonds is afgeschaft in 2019. De gevormde dotatie uit 2018 is overgeboekt naar de Algemene reserve.

	2019	2018
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds OCW 2017-2020		
Stand per 1 januari	357.444	-
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toevoeging	-	357.444
Overboeking naar Algemene reserve	-357.444	-
	<hr/>	<hr/>
Per saldo ten laste / gunste OCW 2017-2020	-357.444	357.444
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	-	357.444

5. Bestemmingsfonds Herijkingscommissie Canon van Nederland: In 2019 heeft het ministerie van OCW een subsidie verstrekt van EUR 221.470 voor de herijking van de Canon van Nederland. Deze subsidie valt onder de BIS en derhalve is hiervoor een bestemmingsfonds gevormd.

	2019	2018
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds Herijkingscommissie Canon van Nederland		
Stand per 1 januari	-	-
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toevoeging	61.125	-
Onttrekking	-27.813	-
	<hr/>	<hr/>
Per saldo ten laste / gunste bestemmingsfonds herijking Canon	33.312	-
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	33.312	-

Voorzieningen*Voorziening jubileumuitkeringen*

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	110.450	134.080
Bij: Toevoegingen	24.060	13.609
Af: Onttrekkingen	-7.130	-37.239
Stand per 31 december	127.380	110.450

De voorziening is berekend rekening houdend met deelnamekansen, toekomstige uitkeringen en reeds verstreken diensttijd. De verplichting is contant gemaakt tegen 3%.

Voorziening groot onderhoud

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.359.611	1.450.000
Bij: Toevoegingen	150.000	150.000
Af: Onttrekkingen	-245.006	-240.389
Stand per 31 december	1.264.605	1.359.611

De voorziening is bepaald op basis van het meerjarenonderhoudsplan 2018 tot en met 2032 voor de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM.

Voorziening organisatieontwikkeling

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
Bij: Toevoegingen	630.000	-
Af: Onttrekkingen	-	-
Stand per 31 december	630.000	-

De voorziening organisatieontwikkeling bestaat uit de verwachte salariskosten inclusief werkgeverslasten en de ontslagvergoedingen.

Langlopende schulden

	2019	2018
	EUR	EUR
Lening Ministerie van Financiën	7.000.000	8.000.000
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	3.172.877	1.557.501
	10.172.877	9.557.501

Schulden per onderdeel:

	2019	2018
	EUR	EUR
<i>Lening Ministerie van Financiën</i>		
Stand per 1 januari	9.000.000	10.000.000
Toevoeging	-	-
Aflossing	1.000.000	1.000.000
Stand per 31 december	8.000.000	9.000.000
Af: gepresenteerd onder kortlopende schulden	-1.000.000	-1.000.000
Stand per 31 december	7.000.000	8.000.000

Begin 2016 is met het ministerie van Financiën een leningsovereenkomst gesloten waarbij het museum op basis van schatkistbankieren een lening van 10 miljoen kan verkrijgen. Het ministerie van OCW staat garant voor deze lening. In 2016 is EUR 6.000.000 uitbetaald en in 2017 is daar aanvullend EUR 4.000.000 aan toegevoegd. Voor de lening wordt een rente percentage van 0,35% door OCW in rekening gebracht. Aflossing vindt plaats vanaf 2018, lineair in 10 jaarlijkse termijnen.

Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW

(bedragen x € 1.000)

Het verloop van de post "Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW" is als volgt:

Saldo beginbalans 1-1-2019	€	1.557.501
Huisvestingssubsidie OCW (conform beschikking d.d. 26-11-2018, kenmerk 1	€	3.875.874
Onttrekking wegens investeringen (onder Investeringssubsidie OCW)	€	-
<u>Onttrekkingen (lasten)</u>		
- Toeslagen aan Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing, heffingen (o.a. OZB)	€	-818.912
- Loonkosten eigen organisatie beheer en behoud	€	-229.861
- Verzekeringen	€	-49.395
- Afschrijvingen op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	€	-132.905
- Kosten dagelijks onderhoud	€	-782.373
- Kosten groot onderhoud (dotatie voorziening)	€	-150.000
- Overige huisvestingskosten (eigenaarszaken: advieskosten, inspecties e.d.)	€	-97.052
Totaal onttrekkingen	€	-2.260.498
<u>Toevoegingen (baten):</u>		
- vrijval investeringssubsidie OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	€	-
- overige baten	€	-
Totaal toevoegingen	€	-
Saldo huisvestingssubsidie (subsidie OCW-onttrekkingen+toevoegingen)	€	1.615.376
Besteed aan publieksactiviteiten, collectiebeheer of algemeen beheer	€	-
Saldo eindbalans 31-12-2019	€	3.172.877

De huisvestingssubsidie OCW dient aangewend te worden voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties. In het meerjarenonderhoudsplan (hierna: MJOP) wordt het toekomstige meerjarig groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen in de loop van de tijd gepland.

Dotatie aan de voorziening groot onderhoud vindt plaats op basis van het geplande groot onderhoud, zoals aangegeven in het MJOP. Hierdoor worden de kosten gelijkmatig verdeeld over de jaren terwijl de uitgaven in verschillende jaren plaatsvinden. Uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening groot onderhoud gebracht in het jaar dat het onderhoud plaatsvindt.

Dat deel van de huisvestingssubsidie dat wordt aangewend voor investeringen wordt niet verantwoord in de exploitatierekening maar in de balans. De aangewende huisvestingssubsidie is opgenomen onder de

Langlopende schulden met als subpost Investeringssubsidie OCW. Deze post Investeringssubsidie OCW valt vrij via de exploitatierekening, gelijklopend met de afschrijvingstermijn van de investering en wordt opgenomen onder de baten.

Indien na uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 2.8 van de Ew, deze middelen niet volledig zijn aangewend en lange termijn investeringsreserves zijn aangehouden voor de instandhouding van gebouwen, zoals opgenomen in de begroting voor het desbetreffende jaar, dan kunnen deze resterende middelen besteed worden aan publieksactiviteiten, collectiebeheer of algemeen beheer in het kader van de cultuuroederen (artikel 3.13 Rbr). Het niet bestede deel van de huisvestingssubsidie wordt jaarlijks verantwoord onder de Kortlopende of Langlopende schulden als "Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW". De "Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW" dient in de jaarrekening volgens bovenstaand model toegelicht te worden met een specificatie waaraan de huisvestingssubsidie OCW in het betreffende boekjaar besteed is.

Het verloop van Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW wordt jaarlijks gemonitord en na 5 jaar zal een evaluatie plaatsvinden. De afbakening tussen eigenaar – gebruiker zijn er, maar er zitten geen "schotten" tussen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2019	2018
	EUR	EUR
Schulden aan leveranciers	1.992.291	1.834.802
Kortlopend deel langlopende schuld	1.000.000	1.000.000
Belastingen en premies sociale verzekeringen	426.102	392.539
Schulden uit hoofde van pensioenen	74.329	109.502
Vooruitontvangen t.b.v. projecten	1.565.603	1.198.226
Vooruitontvangen bedragen	48.667	-
Overige schulden	1.499.956	1.223.521
Overlopende passiva	18.054	225.718
Totaal Kortlopende Schulden	6.625.002	5.984.308

De looptijd van de kortlopende schulden is korter dan 1 jaar met uitzondering van de onderhanden projecten.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

	2019	2018
	EUR	EUR
Belastingen en premies sociale verzekeringen	426.102	392.539
Totaal Belastingen en premies sociale verzekeringen	426.102	392.539

Vooruit ontvangen t.b.v. projecten

	2019	2018
	EUR	EUR
Vooruitontvangen BankgiroLoterij	409.153	568.019
Vooruitontvangen Midlum "Wij gaan naar Canada"	34.658	24.248
Vooruitontvangen OCW Caribisch Gebied (KIEN)	28.905	57.199
Vooruitontvangen Westerstraat	-	51.742
Vooruitontvangen Collectie Centrum Nederland	30.077	64.353
Vooruitontvangen Provincie Overijssel (KIEN)	7.693	9.771
Vooruitontvangen CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	253.805	46.135
Vooruitontvangen CANON VMBO	-	14.861
Vooruitontvangen Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland	-	13.151
Vooruitontvangen CANON basisonderwijs groep 5+6	-	4.615
Vooruitontvangen Feest	150.000	180.000
Vooruitontvangen Educatieve projecten	113.631	150.000
Vooruitontvangen Upgrade Van Gend en Loos presentatie	10.000	10.000
Vooruitontvangen Sponsorbijdrage - DHL	33.550	-
Vooruitontvangen Bosmanmolen	12.271	-
Vooruitontvangen Fonds op naam van Familie Heersink	167.500	-
Vooruitontvangen Jaarthema eten en drinken	-	4.132
Vooruitontvangen Gedeeld Cultureel Erfgoed KIEN	12.750	-
Vooruitontvangen Uitbreiding Canonnetwerk	301.610	-
Vooruitontvangen Canontentoonstelling - Zaal 4	-	-
Totaal vooruitontvangen t.b.v. Projecten	1.565.603	1.198.226

BankGiro Loterij

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	568.019	370.344
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>500.000</i>	<i>500.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-658.866</i>	<i>-302.325</i>
Per saldo	-158.866	197.675
Stand per 31 december	409.153	568.019

Als vaste beneficiënt heeft het museum in 2019 EUR 500.000 ontvangen. Voornaamste bestedingen in 2019 betreffen de verlevendiging van het museum, de nieuwe speeltuin en het jaarthema eten & drinken.

OCW Midlum "Wij gaan naar Canada"

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	24.248	166.479
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>12.500</i>	<i>627</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-2.090</i>	<i>-142.858</i>
Per saldo	10.410	-142.231
Stand per 31 december	34.658	24.248

OCW Caribisch gebied (KIEN)

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	57.199	120.000
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-28.294</i>	<i>-62.801</i>
Per saldo	-28.294	-62.801
Stand per 31 december	28.905	57.199

In 2015 heeft het ministerie van OCW extra middelen ter beschikking gesteld voor werkzaamheden ter ondersteuning van het inventariseren en borgen van Immaterieel erfgoed in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) en de Caribische landen (Curaçao, Aruba en Sint Maarten). In totaal is er EUR 120.000 ter beschikking gesteld. Voor het resterende bedrag wat eind 2018 openstond is een herbestemmingsvoorstel ingediend voor Verkenning op de implementatie van het Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Erfgoed in het Caribisch gebied. Dit voorstel is goedgekeurd. In 2019 zijn voor EUR 28.294 aan activiteiten uitgegeven.

<i>Westerstraat</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	51.742	99.742
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	-51.742	-48.000
Per saldo	-51.742	-48.000
Stand per 31 december	-	51.742

In 2012 is door het museum het project Westerstraat afgerond. Aan de rand van het entreeplein zijn enkele gesloopte panden uit de Westerstraat in Amsterdam opgebouwd en ingericht. Hierin zijn gevestigd een postkantoor uit de jaren '50, een Jordaans café en een Turkenpension. Het project is gefinancierd door bijdragen van SNS Reaalfonds, ING, BGL en een bijdrage uit het OCW fonds 2005-2012. Het restant zal voor de jaarlijkse exploitatie van het gebouw worden gebruikt. In 2019 is EUR 51.742 besteed aan de exploitatie van het gebouw.

Collectie Centrum Nederland

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	64.353	64.353
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	-34.276	-
Per saldo	-34.276	-
Stand per 31 december	30.077	64.353

Vanuit het project Collectie Centrum Nederland - een samenwerkingsverband tussen Rijksmuseum, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Nederlands Openluchtmuseum om te komen tot een nieuw duurzaam depot in 2020 - is in 2014 tot en met 2016 jaarlijks EUR 50.000 beschikbaar gesteld. In 2019 zijn voor EUR 34.276 bestedingen gedaan.

<i>Provincie Overijssel (KIEN)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	9.771	46.745
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>47.500</i>	<i>47.450</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-49.578</i>	<i>-84.424</i>
Per saldo	-2.078	-36.974
Stand per 31 december	7.693	9.771

In 2018 is het door de Provincie Overijssel gesubsidieerde project 'Overijsselse traditie op de Nationale Inventarisatie Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland' afgerond. In 2019 is een nieuwe subsidie van EUR 47.500 verstrekt door de Provincie Overijssel voor het project "Versterking Immaterieel Erfgoed Overijssel. In 2019 is EUR 49.578 besteed aan dit project.

CCNL logistieke voorbereiding verhuizing

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	46.135	-136.684
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>1.202.960</i>	<i>1.440.839</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-995.290</i>	<i>-1.258.020</i>
Per saldo	207.670	182.819
Stand per 31 december	253.805	46.135

Het museum gaat in 2021 in samenwerking met het Rijksmuseum, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Paleis het Loo een nieuw duurzaam depot, genaamd Collectie Centrum Nederland, realiseren. Ter voorbereiding op de verhuizing naar dit nieuwe depot is het museum een verhuisproject gestart. Met de bouw van het Collectie Centrum Nederland is gestart in mei 2019. De verwachte oplevering van het nieuwe depot is april 2020.

CANON VMBO

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	14.861	-
<i>Toegekende bedragen</i>		20.000
<i>Bestedingen</i>	-14.861	-5.139
Per saldo	-14.861	14.861
Stand per 31 december	-	14.861

Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	13.151	-
<i>Toegekende bedragen</i>	17.283	65.756
<i>Bestedingen</i>	-30.434	-52.605
Per saldo	-13.151	13.151
Stand per 31 december	-	13.151

Het ministerie van OCW heeft in 2018 een bijdrage van EUR 81.426 ter beschikking gesteld voor onderzoek en evaluatie van Canon van Nederland. Hiervan is EUR 30.434 in 2019 besteed. In 2019 is dit project afgerond en het activiteitenverslag is ter verantwoording opgenomen in het bestuursverslag.

Canon basisonderwijs groep 5+6

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	4.615	-
<i>Toegekende bedragen</i>	8.952	5.000
<i>Bestedingen</i>	-13.567	-385
Per saldo	-4.615	4.615
Stand per 31 december	-	4.615

Project Feest

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	180.000	-
<i>Toegekende bedragen</i>		<i>210.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-30.000</i>	<i>-30.000</i>
Per saldo	-30.000	180.000
Stand per 31 december	150.000	180.000

Feest is een educatief programma waarin de verschillende rituelen rondom feesten in Nederland worden verteld. In 2018 is wederom door een particulier geld geschonken voor de *kosten van de ceremoniemeester*. De schenking van 2018 bedraagt EUR 210.000. Tot en met 2024 zal hiervan EUR 30.000 per jaar worden besteed.

Educatieve projecten

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	150.000	-
<i>Toegekende bedragen</i>		<i>150.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-36.369</i>	<i>-</i>
Per saldo	-36.369	150.000
Stand per 31 december	113.631	150.000

Feest is een educatief programma waarin de verschillende rituelen rondom feesten in Nederland worden verteld. In 2018 is wederom door een particulier geld geschonken voor de *exploitatie van educatieve projecten*. De schenking van 2018 bedraagt EUR 150.000. In 2019 bedraagt de besteding EUR 36.369.

Upgrade Van Gend en Loos presentatie

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	10.000	-
<i>Toegekende bedragen</i>		<i>10.000</i>
<i>Bestedingen</i>	-	-
Per saldo	-	10.000
Stand per 31 december	10.000	10.000

Sponsorbijdragen - DHL

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>45.000</i>	-
<i>Bestedingen</i>	<i>-11.450</i>	-
Per saldo	33.550	-
Stand per 31 december	33.550	-

In 2019 heeft DHL een sponsorbijdrage gedaan voor de ontwikkeling, presentatie en het behoud van de zogenoemde Canon van Nederland en voor de exploitatie, presentatie en het behoud van (de presentatie in en rond) de Van Gend & Loos-loods. In 2019 bedraagt de besteding EUR 11.450.

Bosmanmolen

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>12.271</i>	-
<i>Bestedingen</i>		-
Per saldo	<u>12.271</u>	-
Stand per 31 december	<u>12.271</u>	-

In 2017 is een bedrag van EUR 13.771 vooruit ontvangen van het ministerie van Rijkswaterstaat ten behoeve van de technische voorbereiding voor het plaatsen van de Bosmanmolen. Tot 2019 bedraagt de besteding EUR 1.500. Tot 2019 is deze post gepresenteerd onder vooruit ontvangen bedragen.

Fonds op naam van familie Heersink

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>167.500</i>	-
<i>Bestedingen</i>		-
Per saldo	<u>167.500</u>	-
Stand per 31 december	<u>167.500</u>	-

In mei 2018 opende het museum de nieuwe presentatie 'Wij gaan naar Canada' in de boerderij Midlum over de emigratiegolf naar Canada in de jaren '50. Deze presentatie is gerealiseerd met een schenking van de Amerikaans-Nederlandse familie Heersink. De overige gelden van deze schenking worden besteed, in nauw overleg met de familie Heersink. In 2019 is een bestemming gevonden voor het nog openstaande vooruit ontvangen bedrag van de familie Heersink. Vanaf 2020 zullen de uitgaven plaatsvinden.

Jaarthema eten en drinken

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	4.132	-
<i>Toegekende bedragen</i>		4.132
<i>Bestedingen</i>	-4.132	-
Per saldo	-4.132	4.132
Stand per 31 december	-	4.132

In 2018 is voor het jaarthema Eten en Drinken EUR 4.132 vooruit ontvangen. In 2019 is dit volledig besteed.

Gedeeld Cultureel Erfgoed KIEN

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	12.750	-
<i>Bestedingen</i>	-	-
Per saldo	12.750	-
Stand per 31 december	12.750	-

Eind 2019 is door het ministerie van OCW een subsidie van EUR 51.000 toegekend aan KIEN voor Verkenning Immaterieel Erfgoed binnen Gedeeld Cultureel Erfgoed. Eind 2019 is EUR 12.750 vooruit ontvangen.

Uitbreiding Canonnetwerk

	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>305.000</i>	-
<i>Bestedingen</i>	<i>-3.390</i>	-
Per saldo	<u>301.610</u>	-
Stand per 31 december	<u>301.610</u>	-

In 2019 is door het ministerie van OCW een projectsubsidie van EUR 730.000 toegekend aan het Nederlands Openluchtmuseum ten behoeve van het uitbreiden van het Canonnetwerk. Eind 2019 is EUR 305.000 vooruit ontvangen en EUR 3.390 besteed.

Overige schulden

	2019	2018
	EUR	EUR
Te betalen vakantiegeld	426.618	384.800
Te betalen vakantiedagen	259.910	248.283
Te betalen eindejaarsuitkering	-	187
Te betalen lonen	117.391	103.859
Te betalen energie	180.400	15.504
Te betalen accountant	56.000	50.750
Te betalen verontreinigingsheffing/OZB	36.583	44.000
Te betalen afkoopsom	154.050	-
Te betalen reorganisatiekosten	46.098	179.898
Diverse te betalen kosten	222.906	131.240
Nog te betalen onderhoud		65.000
Totaal Overige schulden	<u>1.499.956</u>	<u>1.223.521</u>

Overlopende passiva

	2019	2018
	EUR	EUR
Vooruitontvangen bedragen	18.054	225.718
Totaal Overlopende passiva	18.054	225.718

Toelichting financiële risico's van financiële instrumenten

De financiële risico's van de financiële instrumenten zijn beperkt. Door de meerjarige subsidierelatie met het ministerie van OCW is er een beperkt liquiditeitsrisico. Door een beperkte omvang van debiteuren en adequaat debiteurenbeheer is het kredietrisico beperkt.

Pensioenen

Pensioenregeling

De pensioenregeling van de Stichting is ondergebracht bij het PFZW. Er is geen aanvullende verplichting verwerkt, omdat op grond van de overeenkomst met PFZW er geen contractuele of feitelijke verplichting bestaat om bij te dragen in een eventueel tekort.

Voor een nadere toelichting op de verwerking van de pensioenen in de jaarrekening wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Rechten

Subsidie ministerie van OCW

Het ministerie van OCW heeft aan het Nederlands Openluchtmuseum voor de periode 2017-2020 een meerjarige instellingssubsidie toegekend. Vanaf de beleidsperiode 2017-2020 krijgt het museum vanuit twee onderdelen subsidie. Vanuit de BIS is er per jaar een bedrag van EUR 5.781.645 beschikbaar voor het museum, waarvan EUR 802.574 voor de Stichting KIEN. Cumulatief is dit EUR 23.126.580, waarvan EUR 3.210.296 voor de Stichting KIEN. Daarnaast wordt er een bedrag vanuit BIS beschikbaar gesteld ten aanzien van loonbijstelling en prijsbijstelling voor een totaalbedrag van EUR 1.446.645 over de periode 2017-2020. Dit is inclusief de toegekende subsidie van EUR 221.470 voor de Commissie Herijking Canon van Nederland. Vanuit de Erfgoedwet ontvangt het museum in 2020 voor huisvesting en collectiebeheer in totaal EUR 7.040.747. Deze subsidie moet ieder jaar opnieuw worden aangevraagd. Tot slot krijgt het museum in 2020 EUR 175.000 en in 2021 EUR 250.000 voor het project Uitbreiding Canon Netwerk.

BankGiro Loterij (BGL)

Door de BankGiroLoterij zijn gelden toegekend aan Stichting het Nederlands Openluchtmuseum ter verlevendiging van het museum. Op basis van de huidige toekenning is voor het jaar 2020 wederom een bijdrage van EUR 500.000 te verwachten. Daarnaast is een bedrag toegekend van € 750.000 ten behoeve van het Makerlab "in de maak".

Verplichtingen

Huurcontracten

De Stichting heeft verplichtingen uit hoofde van huurcontracten en erfpachtcanons met derden. In 2017 is het Rijkshuisvestingsstelsel veranderd; de musea zijn verantwoordelijk geworden voor onderhoud en uitbreiding van alle panden die het juridisch eigendom blijven van het Rijksvastgoedbedrijf. Er worden nieuwe huurcontracten aangegaan. Deze zijn echter op 31-12-2019 nog niet getekend. De huurverplichting voor de huidige gehuurde panden voor de periode 2020-2021 bedraagt EUR 1.466.584, waarvan EUR 806.951 < 1 jaar en EUR 659.633 voor 2021.

De Stichting heeft daarnaast nog een huurovereenkomst met Beheersmaatschappij Van Dalen B.V. voor de huur van een pand in Bemmelen. Dit huurcontract is aangegaan voor onbepaalde tijd voor een bedrag van EUR 17.500 per jaar.

En als laatste heeft de Stichting een huurcontract afgesloten met Canon Business Center voor de huur van All-inn printers. De huurverplichting voor de gehuurde printers de periode 2020-2024 bedraagt EUR 158.050, waarvan EUR 32.700 < 1 jaar en EUR 125.350 > jaar.

Lease contracten

De Stichting heeft 3 leasecontracten aangaande 4 lease auto's. De leaseverplichting voor de auto's voor de periode 2020-2024 bedraagt EUR 53.256, waarvan EUR 22.837 < 1 jaar en EUR 30.419 > jaar.

Verplichting voor Vennootschapsbelasting

Op 28 november 2019 heeft de Belastingdienst schriftelijk bevestigd dat ze ons standpunt delen en dat de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum per 1 januari 2016 niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Wij ontvangen daarom geen aangiftebiljet.

De Belastingdienst gaat er op basis van de door ons gepresenteerde feiten en omstandigheden vanuit dat de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum met haar activiteiten niet voldoet aan de voorwaarde van een winstoogmerk. Daarnaast is de Belastingdienst van mening dat er niet wordt voldaan aan artikel 4 Wet Vpb 1969. De Stichting het Nederlands Openluchtmuseum drijft daarom geen onderneming in de zin van artikel 2, lid 1, onderdeel e, Wet Vpb 1969.

Bij gelijkblijvende feiten en omstandigheden is er ook voor de jaren 2017 e.v. geen sprake van belastingplicht. Wij dragen hierbij jaarlijks zelf de verantwoordelijkheid om te verzoeken om een aangiftebiljet, wanneer de feiten en omstandigheden aanleiding geven tot een andere conclusie.

Gebeurtenissen naar balansdatum

Gevolgen van de Corona-uitbraak

De verantwoording is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Sinds 13 maart 2020 is het Nederlands Openluchtmuseum gesloten voor het publiek als gevolg van de maatregelen die de overheid heeft afgekondigd naar aanleiding van het coronavirus. Op dit moment is het museum gesloten tot en met 31 mei 2020 voor publiek. Voor het museum zijn de directe gevolgen in kaart gebracht. Maatregelen zijn genomen om primaire bedrijfsprocessen (veiligheid van medewerkers, collectie en gebouw) te continueren. Medewerkers werken grotendeels thuis en het onderhoud aan gebouwen en terreinen gaat nog door inclusief de verzorging van de dieren. De financiële gevolgen betreffen vooralsnog gederfde publieksinkomsten. Bezuinigingsmogelijkheden zijn in kaart gebracht. Een aanvraag voor de Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor werkbehoud (NOW) is ingediend en het voorschot van 80% is inmiddels ontvangen. De verwachte tegemoetkoming NOW is over de maanden maart tot en met mei ruim EUR 1 miljoen. Het museum kan het verwachte worst case verlies van 2020 van EUR 4,6 miljoen niet opvangen vanuit haar algemene reserves. Het kabinet heeft op woensdag 14 april een steunpakket van EUR 300 miljoen voor de culturele sector afgekondigd. Het geld is bedoeld om culturele instellingen door de zware eerste maanden van de coronacrisis te helpen. Ook kan het geld gebruikt worden om zich voor te bereiden op het nieuwe seizoen. Het geld is niet voor alle culturele organisaties, maar voor culturele instellingen "die van vitaal belang zijn". Het gaat om subsidies voor de culturele "basisinfrastructuur" en voor instellingen en festivals die meerjarig worden ondersteund door de zes rijkscultuurfondsen, volgens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wij als het Nederlands Openluchtmuseum vallen hieronder en wij zijn expliciet genoemd als museum van vitaal belang. Wat dit ons concreet gaat opleveren is nog niet bekend, maar op grond van de contacten met OCW is het de verwachting dat dit voldoende is om het verlies van 2020 te beperken tot een aanvaardbaar niveau. Het betreft een verhoging van de BIS subsidie (Algemeen).

Specificatie exploitatierekening over 2019**Baten****Directe opbrengsten**

Deze zijn als volgt te specificeren:

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Publieksinkomsten			
Publieksinkomsten binnenland			
Kaartverkoop			
Entreegelden	3.162.583	3.288.659	2.990.573
Museumkaartbezoek	2.033.196	1.860.059	2.081.386
	<hr/> 5.195.779	<hr/> 5.148.718	<hr/> 5.071.959
Overige publieksinkomsten			
Parkeergelden	665.124	674.465	636.653
Retail en Horeca	4.830.070	5.197.001	4.806.009
Overig	25.993	216.760	24.229
	<hr/> 5.521.187	<hr/> 6.088.226	<hr/> 5.466.891
Totaal Publieksinkomsten	<hr/> 10.716.966	<hr/> 11.236.944	<hr/> 10.538.850
Overige directe inkomsten			
Sponsorinkomsten			
Sponsorinkomsten	120.000	594.468	140.000
Geormerkt werven	413.127	241.200	436.146
	<hr/> 533.127	<hr/> 835.668	<hr/> 576.146
Overige directe inkomsten			
Museumkaart verkoop	35.235	16.500	37.001
Deelnemers	6.763	7.000	12.001
	<hr/> 41.998	<hr/> 23.500	<hr/> 49.002
Totaal Overige directe inkomsten	<hr/> 575.125	<hr/> 859.168	<hr/> 625.148
Totaal directe opbrengsten	<hr/> 11.292.091	<hr/> 12.096.112	<hr/> 11.163.998

Het bezoekersaantal in 2019 bedraagt 559.910 (2018: 550.608).

Indirecte opbrengsten

Deze zijn als volgt te specificeren:

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Overige opbrengsten	-	-	50.405
	-	-	50.405
Totaal indirecte inkomsten	-	-	50.405

In 2019 zijn er geen indirecte opbrengsten.

Private middelen

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
<i>Waarvan particulieren incl. vrienden vereniging</i>			
Vereniging Vrienden	-	-	45.132
Schenkingen en legaten	99.747	55.500	1.267.425
Anansi	-	-	5.000
Educatieve projecten	36.369	-	-
Bosmanmolen	-	-	875
We gaan naar Canada	2.090	-	142.858
Onttrekking Feest weet wat je viert	30.000	-	30.000
	168.206	55.500	1.491.289
<i>Waarvan bedrijven</i>			
Onttrekking Westerstraat (ING)	51.741	51.740	48.000
Van Gend en Loos (DHL)	-	-	-
Onderhoud transport DHL	11.450	45.000	-
AFCC	5.748	-	-
Bijdrage jaarthema eten & drinken The Economic	4.132	-	-
Onttrekking Canon: Ja knikker (NAM)	-	-	17.500
	73.071	96.740	65.500
<i>Waarvan private fondsen</i>			
Onttrekking maand van de geschiedenis (vfonds)	116.826	-	100.000
Gelderse streken	115.641	-	73.456
CANON VMBO (Janivo)	14.861	5.000	5.139
Huisje Warnsveld	3.167	-	827
CANON Basisonderwijs groep 5+6	9.615	-	385
	260.110	5.000	179.806
<i>Waarvan goede doelenloterijen</i>			
Onttrekking BankGiro Loterij	658.867	500.000	305.000
	658.867	500.000	305.000
Totaal bijdragen uit private middelen	1.160.254	657.240	2.041.595

Subsidie Ministerie van OCW

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Subsidie OCW Structureel			
Subsidie OCW: BIS Algemeen	5.348.700	5.320.000	5.199.020
Subsidie OCW: BIS Immaterieel Erfgoed	862.154	850.000	838.028
Subtotaal Subsidie OCW: BIS	6.210.854	6.170.000	6.037.048
Subsidie OCW: Erfgoedwet huisvesting			
Naar Egalisatie OCW vanwege investeringen eigenaarszaken	3.875.874	3.850.000	3.789.622
Reservering niet bestede huisvestingsmiddelen	-1.615.377	-1.752.000	-1.730.394
	2.260.497	2.098.000	2.059.228
Subsidie OCW: Erfgoedwet Collectiebeheer	3.164.873	3.150.000	3.076.306
	3.164.873	3.150.000	3.076.306
Subsidie OCW: Erfgoedwet	5.425.370	5.248.000	5.135.534
Totaal structurele subsidies OCW	11.636.224	11.418.000	11.172.582

Per beleidsperiode 2017-2020 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. Hierin is een separate huisvestingssubsidie toegevoegd die dient te worden aangewend voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen.

Door het ministerie van OCW is voor de periode 2017-2020 geen zelfstandige subsidie beschikking afgegeven voor de activiteiten van KIEN. Stichting het Nederlands Openluchtmuseum ontving een subsidiebeschikking waarin de activiteiten voor het KIEN zijn opgenomen. Middels een overeenkomst met het Openluchtmuseum worden de gelden ten behoeve van het KIEN uitsluitend aangewend voor het werk van het KIEN binnen het Openluchtmuseum.

Overige subsidies/bijdragen

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	1.190.712	1.000.000	1.399.967
Onttrekking Canon: netwerk	75.000	-	10.924
Uitbreiding Canonnetwerk	3.390	-	-
Herijking Canon	61.125	-	-
RVB herstel lekkage	-	-	61.395
Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland	28.821	-	52.605
Canontentoonstelling zaal 4	1.232	-	-
Provincie Overijssel, voucher Overijsselse tradities	39.807	-	84.424
Collectie Centrum Nederland	34.276	55.159	-
OCW Caribisch Gebied	28.294	-	62.801
Subsidie RCE/OCW: Molenroeden	-	-	53.900
Totaal Incidentele publieke subsidies	1.462.657	1.055.159	1.726.016

Lasten**Personeelslasten**

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Lonen en salarissen	10.003.585	9.095.186	9.483.414
Reiskosten woon/werk	323.620	227.662	292.047
AF: doorbelaste salariskosten	-440.234	-338.403	-337.708
Pensioenlasten	883.896	1.001.881	848.135
Sociale lasten	1.665.002	1.632.119	1.560.396
Inhuur personeel	1.278.917	1.400.000	1.198.481
AF: subsidies	-112.770	-50.000	-94.153
Totaal Personeelslasten	13.602.016	12.968.445	12.950.614

Onder de lonen en salarissen is in 2019 een bedrag van EUR 802.250 (2018: EUR 1.371.745) inbegrepen voor organisatie ontwikkeling. Dit betreffen salariskosten inclusief werkgeverslasten en ontslagvergoedingen.

De pensioenlasten bestaan uit de met het pensioenfonds overeengekomen premie.

Huisvestingslasten

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
<i>Eigenaarsdeel</i>			
Huur gebouwen	818.912	831.000	830.349
Loonkosten eigen organisatie beheer en behoud	229.861	233.555	224.518
Verzekeringen	49.395	35.500	36.174
Afschrijving op investeringen	132.905	134.000	139.589
Dagelijks onderhoud huisvesting	782.373	864.473	659.154
Groot onderhoud (dotatie voorziening)	150.000	-	150.000
Overige huisvestingskosten	97.052	-	19.444
Besteed aan publieksactiviteiten of andere activiteiten		-	-
Totaal eigenaarsdeel	2.260.498	2.098.528	2.059.228
<i>Gebruikersdeel</i>			
Servicekosten	-218	75.000	17.572
Erfpacht	63.000	65.000	62.603
Dagelijks onderhoud huisvesting	413.106	662.527	599.529
Energie	409.702	610.000	465.333
Overige huisvestingskosten	9.616	20.000	10.358
Totaal gebruikersdeel	895.206	1.432.527	1.155.394
Totaal huisvestingslasten	3.155.704	3.531.055	3.214.622

De huisvestingssubsidie OCW dient aangewend te worden voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties.

Overige lasten

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Personeelskosten (anders dan salarislasten)	568.854	530.000	368.981
Exploitatiekosten	2.791.126	3.039.851	2.828.321
Verkoopkosten	1.399.050	1.340.001	922.265
Kantoor- & Administratiekosten	1.278.997	1.214.500	1.236.407
Overige kosten	38.286	37.000	220.024
Projectkosten	2.300.215	1.308.159	2.106.717
Totaal Overige lasten	8.376.528	7.469.511	7.682.715

Personeelskosten (anders dan salarislasten)

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Reis-, verblijfkosten	60.286	56.500	68.887
Opleidingen	175.379	163.000	88.156
Arbo diensten	51.677	58.500	52.910
Overige personeelskosten	281.512	252.000	159.028
	568.854	530.000	368.981

Exploitatiekosten

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Onderhoud exploitatie	802.065	870.433	868.584
Dierenverzorging	28.167	40.000	42.270
Collectiebeheer	42.500	57.500	47.794
Evenementen	148.881	168.000	167.606
Overige kosten	464.471	434.879	493.340
Retail en Horeca	1.305.042	1.469.039	1.208.727
	2.791.126	3.039.851	2.828.321

Verkoopkosten

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Algemene kosten	126.438	84.330	41.925
Relatiebeheer	94.895	169.000	140.644
Marketingkosten	1.177.717	1.086.671	739.696
	1.399.050	1.340.001	922.265

Kantoor & administratiekosten

	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Administratiekosten	288.744	324.028	378.854
Automatisering	588.410	528.000	524.711
Bankkosten	15.368	20.000	15.711
Extern advies	203.684	149.634	155.082
Kantoorkosten	10.609	22.838	14.361
Verzekeringen	172.182	170.000	147.688
	1.278.997	1.214.500	1.236.407

Overige Kosten

	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Representatie-, afdelingskosten	25.025	30.700	23.821
Jaarlijkse bijdrage derden	4.570	6.300	40.555
Reorganisatiekosten	-	-	149.562
Onvoorzien	8.691	-	6.087
	38.286	37.000	220.024

Projectgebonden lasten en overige lasten

	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Publiek			
Onttrekking OCW - TV gelden tbv knooppunt 9	168.431	-	146.837
Onttrekking RVB herstel lekkage tbv knooppunt 9	162.884	-	61.395
Canontentoonstelling zaal 4	1.232	-	-
CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	1.190.712	1.000.000	1.399.967
Collectie Centrum Nederland	34.276	55.159	-
Uitbreiding Canonnetwerk	3.390	-	-
Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland	30.434	-	52.605
	1.591.359	1.055.159	1.660.804
Privaat			
BankGiro Loterij: speeltuin	145.645	-	145.000
BankGiro Loterij: Bestrating Goes - Picknickweide	13.225	-	-
BankGiro Loterij: jaarthema eten & drinken	313.588	253.000	-
Feest	30.000	-	30.000
Vereniging Vrienden (sieradenboek)	-	-	45.132
Educatieve projecten	36.369	-	-
We gaan naar Canada (Midlum)	2.090	-	142.858
Bosmanmolen	-	-	875
Gelderse streken	119.152	-	75.698
Huisje Warnsveld	3.167	-	827
Basisonderwijs groep 5+6	13.567	-	385
AFCC	5.748	-	-
Onderhoud transport DHL	11.450	-	-
CANON VMBO (Janivo)	14.855	-	5.139
	708.856	253.000	445.913
Totaal Projectkosten	2.300.215	1.308.159	2.106.717

Bezoldiging bestuurders en toezichhouders

WNT-verantwoording 2019

De WNT is van toepassing op Stichting het Nederlands Openluchtmuseum. Het voor Stichting het Nederlands Openluchtmuseum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000, dit betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling:

bedragen x € 1	Mr. B. Eenhoorn
Functiegegevens	Directeur-bestuurder Stichting NOM
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 129.562
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13.419
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 142.981</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 142.981
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2018		
bedragen x € 1	Dr. W. Bijleveld	Mr. B. Eenkhoorn
Functiegegevens	Directeur-bestuurder Stichting NOM	Directeur-bestuurder Stichting NOM
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/05	01/06 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 72.757	€ 68.817
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 3.762	€ 7.908
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 76.519</i>	<i>€ 76.725</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 78.750	€ 110.250
Bezoldiging	€ 76.519	€ 76.725

De bezoldiging van de toezichthouders bedraagt conform de statuten nihil.

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

3. Regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties

De functiegroep BSD-punten 'maximaal jaarinkomen' salaris niveau per 1 juli 2019 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum is schaal J > 491 met een maximaal jaarinkomen van € 156.754. Conform bovenstaand WNT-overzicht 2019 bedraagt de bezoldiging van de directeur € 142.981 en dit is lager dan het maximaal jaarinkomen van € 156.754.

Toelichting op de verdeelsleutels zoals gehanteerd in de functionele exploitatierekening

In de jaarrekening is een deel van de baten en lasten direct toe te rekenen aan de functies. Voor zover baten en lasten niet direct toerekenbaar zijn, worden deze verdeeld aan de hand van verdeelsleutels.

Vanaf de jaarrekening van 2005 is voor het eerst gebruik gemaakt van het model verdeling categoriale exploitatierekening over de functionele indeling. Hierbij zijn door het museum verdeelsleutels gebruikt om goed te kunnen toerekenen. Er is gebleken dat zowel door het ministerie als de voormalige rijksmusea verenigd in de VRM de wens bestond om de verdeelsleutels meer op elkaar af te stemmen. Dit heeft er toe geleid dat er voor een aantal categorieën verdeelsleutels zijn ontwikkeld waarbij de musea zelf mogen kiezen welke sleutel men gebruikt per categorie.

Het museum gebruikt voor 2019 de volgende verdeelsleutels:

1. Directe opbrengsten: Direct toegewezen aan de functie;
2. Subsidie OCW (BIS): Direct toegewezen aan de functie;
3. Subsidie OCW Erfgoedwet huisvesting: Conform verdeelsleutel huisvesting;
4. Salarislasten: Op basis van de afdeling waar het personeel werkt. Gedeeltelijk direct toegewezen aan de functie, gedeeltelijk conform verdeelsleutel huisvesting;
5. Huisvesting: Conform verdeelsleutel huisvesting;
6. Overige lasten: Direct toegewezen aan de functie of Conform de verdeelsleutel huisvesting;
7. Afschrijvingen: Direct toegewezen aan de functie.

Arnhem, 27 mei 2020

Was getekend

Mr. B. Eenkhoorn
Directeur-bestuurder

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het saldo van baten en lasten

In artikel 2 lid 6 van de statuten is opgenomen dat de Stichting niet gericht is op het maken van winst. Er is geen artikel opgenomen betreffende een bestemming van een saldo van baten en lasten anders dan aan het Eigen Vermogen.

Controleverklaring

De controle verklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina's.

Accountants

Aan de Raad van Toezicht
Stichting het Nederlands Openluchtmuseum,
Nationaal Museum voor Nederlandse Volkskunde

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Kerkenbos 10-27
Postbus 10525
6500 MB Nijmegen

T: +31 (0)24 378 48 48
F: +31 (0)24 378 35 68

nijmegen@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Ons oordeel

Wij hebben de in dit financieel verslag op pagina's 49 tot en met 97 opgenomen jaarrekening 2019 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem gecontroleerd.

Ons oordeel inzake de getrouwheid

Naar ons oordeel geeft de in dit financieel verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

Ons oordeel inzake de rechtmatigheid

Naar ons oordeel zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de categoriale exploitatierekening over 2019;
3. de categoriale en functionele exploitatierekening over 2019;
4. de toelichting behorende tot de jaarrekening met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Accountants

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020 en het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden

Wij verwijzen naar pagina 86 van de jaarrekening waarin onder het kopje 'Gevolgen van de Corona-uitbraak' uiteengezet is dat Stichting het Nederlands Openluchtmuseum direct geraakt is door de gevolgen van de Corona-crisis. De gevolgen zijn mogelijk van een dusdanige omvang dat de Stichting afhankelijk is van aanvullende steunmaatregelen van de overheid naast de reeds ontvangen NOW. De directie van het museum verwacht een tegemoetkoming te ontvangen en om die reden is de jaarrekening opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereist toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het financieel verslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het financieel verslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuurs- en activiteitenverslag;
- het bericht van de Raad van Toezicht;
- het profiel leden van de Raad van Toezicht;
- het bericht van de Ondernemingsraad;
- de prestatieverantwoording;
- de overige gegevens;
- de bijlagen KIEN, CBF, Maand van de Geschiedenis en samenwerkingspartners.

Accountants

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, zoals hierboven genoemd, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Accountants

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;

Accountants

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nijmegen, 27 mei 2020

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend,

drs. W.V.C.C. van Herpen RA

Bijlage 1 KIEN

	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	-	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	-	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	-	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	-	-	-
Sponsorinkomsten	-	-	-
Overige directe inkomsten	2.044	-	2.335
Totaal overige directe inkomsten	2.044	-	2.335
Totaal Directe inkomsten	2.044	-	2.335
Indirecte inkomsten	-	-	1.012
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-	-
Private middelen - bedrijven	-	-	-
Private middelen - private fondsen	-	-	-
Private middelen - goede doelen loterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	-	-	-
Totaal eigen inkomsten	2.044	-	3.347
Subsidies			
Totaal structureel OCW	862.154	850.000	838.028
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	862.154	850.000	838.028
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	-	-	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	862.154	850.000	838.028
Incidentele publieke subsidies	68.101	-	147.225
Totaal subsidies	930.255	850.000	985.253
TOTALE BATEN	932.298	850.000	988.600

KIEN vervolg

Lasten:	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Personeelslasten	651.671	640.088	587.056
Huisvestingslasten	23.000	23.000	-
Afschrijvingen	-	-	-
Aankopen	-	-	-
Overige lasten	300.208	313.500	198.174
TOTALE LASTEN	974.880	976.588	785.231
<i>Saldo uit gewone bedrijfsvoering</i>	-42.582	-126.588	203.369
Saldo rentebaten/-lasten	-	-	-
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-42.582	-126.588	203.369

Bijlage 2 CBF

	2019		Begroting 2019		2018	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Baten:						
- Baten van particulieren	168.206	1%	55.500	0%	1.446.157	6%
- Baten van bedrijven	606.198	2%	932.408	4%	641.646	2%
- Baten van loterijorganisaties	658.867	3%	500.000	2%	305.000	1%
- Baten van subsidies van overheden	11.833.169	46%	11.473.159	45%	11.426.312	44%
- Baten van verbonden organisaties	-	0%	-	0%	45.132	0%
- Baten van andere organisaties zonder winststreven	1.525.822	6%	1.005.000	4%	1.652.092	6%
<i>Som der geworven baten</i>	<u>14.792.262</u>		<u>13.966.067</u>		<u>15.516.339</u>	
Baten als tegenprestatie voor de levering van						
- Producten en/of diensten	10.752.201		11.253.444		10.575.851	
- Overige baten	6.763		7.000		62.406	
<i>Som overige baten</i>	<u>10.758.964</u> [▼]	42%	<u>11.260.444</u> [▼]	45%	<u>10.638.257</u>	41%
Som der baten	25.551.226		25.226.511		26.154.596	
Vervolg exploitatierekening 2019						
	2019		Begroting 2019		2018	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Lasten:						
<i>Besteed aan doelstellingen:</i>						
- Publieksfunctie	13.592.303	52%	10.473.821	41%	12.066.584	48%
- Collectiefunctie	7.969.844	30%	6.542.433	26%	8.320.238	33%
- Wetenschappelijke functie	-	0%	-	0%	-	0%
Kosten eigen fondsenwerving	187.304	1%	227.645	1%	132.240	1%
Kosten beheer en administratie	4.609.062	17%	8.067.612	32%	4.465.488	18%
Som der lasten	<u>26.358.513</u>		<u>25.311.511</u>		<u>24.984.550</u>	
Saldo voor financiële baten en lasten						
Saldo financiële baten en lasten	31.414-		32.000-		35.192-	
Saldo van baten en lasten	838.701-		117.000-		1.134.854	
Bestemming saldo van baten en lasten:						
Toevoeging/onttrekking aan:						
- Overige reserve	140.672		10.000-		720.878-	
- Bestemmingsreserve						
- Bestemmingsfonds	698.029		127.000		413.976-	
	<u>0-</u>		<u>0</u>		<u>0</u>	

CBF vervolg**Toelichting Lastenverdeling**

	Functie			werving baten	beheer	Totaal	Begroting	Totaal
	Publieke	collectie	wetenschappelij	eigen	administratie	2019	2019	2018
	functie	functie	ke functie	fondsenwerving				
Personeelskosten	7.435.461	3.697.180	-	187.304	2.282.071	13.602.016	12.968.445	12.950.614
Afschrijvingen	1.004.938	-	-	-	210.616	1.215.554	1.323.000	3.305.011
Huisvestingslasten	564.268	2.503.197	-	-	88.239	3.155.704	3.531.055	1.026.339
Aankopen	-	8.711	-	-	-	8.711	19.500	19.871
Overige lasten	4.587.636	1.760.755	-	-	2.028.137	8.376.528	7.469.510	7.682.715
Totaal	13.592.303	7.969.844	-	187.304	4.609.062	26.358.513	25.311.509	24.984.550

Bijlage 3 Maand van de Geschiedenis

	2019 EUR	Begroting EUR	2018 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	-	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	-	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	-	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	-	-	-
Sponsorinkomsten	-	-	-
Overige directe inkomsten	697	10.000	1.120
Totaal overige directe inkomsten	697	10.000	1.120
Totaal Directe inkomsten	697	10.000	1.120
Indirecte inkomsten	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-	-
Private middelen - bedrijven	-	-	-
Private middelen - private fondsen	116.826	100.000	100.000
Private middelen - goede doelen loterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	116.826	100.000	100.000
Totaal eigen inkomsten	117.523	110.000	101.120
Subsidies			
Totaal structureel OCW	-	-	-
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	-	-	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	-	-	-
Incidentele publieke subsidies	-	-	-
Totaal subsidies	-	-	-
TOTALE BATEN	117.523	110.000	101.120

Lasten:	2019	Begroting	2018
	EUR	EUR	EUR
Personeelslasten	95.000	130.100	170.555
Huisvestingslasten	-	-	-
Afschrijvingen	-	-	-
Aankopen	-	-	-
Overige lasten	198.182	214.400	156.424
TOTALE LASTEN	293.182	344.500	326.979
<i>Saldo uit gewone bedrijfsvoering</i>	-175.659	-234.500	-225.859
Saldo rentebaten/-lasten	-	-	-
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-175.659	-234.500	-225.859

Bijlage 4 Samenwerkingspartners

Samenwerken is belangrijk. Het vergroot de mogelijkheden van het museum en het geeft nieuwe impulsen. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft in de loop der jaren veel samenwerkingsverbanden ontwikkeld tot langdurige partnerschappen.

Stichting Ana Upu

Sinds de komst van de Molukse barak in het Nederlands Openluchtmuseum, in 2003, geeft het museum een beeld van 420 jaar gedeelde Moluks-Nederlandse geschiedenis, Het Nederlands Openluchtmuseum en de Stichting Ana Upu (SAU) te Lunteren hebben een meerjaren samenwerking afgesproken. De Molukse Barak als 'pleisterplaats' verbindt de Nederlandse bezoekers en de Molukse gemeenschap. Het museum is nog meer van iedereen.

Code Diversiteit & Inclusie: samenwerking Labyrinth

Diversiteit en inclusiviteit zijn thema's die voor het Nederlands Openluchtmuseum sinds bijna 20 jaar onderdeel zijn van het beleid. De voorbereidingen voor onderzoek door Labyrinth naar- en advies vragen over het verder te ontwikkelen diversiteits- en inclusiviteitsbeleid hebben in 2019 plaatsgevonden.

ArtEZ hogeschool voor de kunsten: The Linen Project

The Linen Project is een pilot van meerdere jaren met partners in de provincie Gelderland. In dit project wordt onderzocht of het mogelijk is om in Nederland op een duurzame manier de lokale productie van vlas, linnen en (linnen)producten nieuw leven in te blazen. The Linen Project wil een dynamische onderzoeks- en productieomgeving scheppen om kleinschalige lokale vezel- en textielproductie te stimuleren en weer economisch levenskrachtig te maken.

Atletiekvereniging Ciko '66

Jaarlijks organiseert Ciko'66 de hardloophwedstrijd 'Rondje van Nederland' op het museumterrein.

Biologische leveranciers

De Horeca werkt met zijn leveranciers als partners samen, waarbij de gezamenlijke inspanning is gericht op optimale biologische kwaliteit en smaak. Met de Arnhemse koffiepartner Peeze is bereikt dat de koffie die in het Openluchtmuseum

geschonken wordt niet alleen biologisch en fairtrade is, maar ook 100% klimaatneutraal wordt aangevoerd. Er wordt samengewerkt met een aantal biologische leveranciers, waaronder de biologische fokkerijen Ecofields en Livar.

Burgers' Zoo

Met de directe buurman Burgers' Zoo wordt op meer terreinen samengewerkt. Als goede burens wordt er gezamenlijk overlegd en waar nodig en mogelijk ook gezamenlijk opgetreden, over ontwikkelingen in het gebied rond de beide parken. Aan meerdaagse recreanten wordt een combinatieticket aangeboden. De Meldkamer van het Openluchtmuseum houdt 's nachts toezicht op het kunstwerk dat de ingang van Burgers' Zoo siert. Samen met Burgers' Zoo is het Nederlands Openluchtmuseum hoofdsponsor van voetbalclub Vitesse.

Crafts Council Nederland

De duurzame samenwerking met Crafts Council Nederland wordt getoond in de jaarlijkse masterclasses en workshops rondom creatieve ambachten die in samenwerking worden georganiseerd in het museum. Crafts Council Nederland organiseert ieder jaar de landelijke maakdagen in september, o.a. met weefnetwerk Nederland, met inspirerende maakactiviteiten in musea en bibliotheken in heel Nederland. Van hout, klei, textiel, metaal, draad, riet, glas, wol... elk product is ooit door mensenhanden tot stand gebracht. Centraal in de samenwerking staat: hoe kunnen ambachtelijke kennis en vaardigheden ingezet worden voor innovatie en nieuwe betekenisgeving en hoe wordt het publiek en nieuwe doelgroepen bereikt.

Cultuur Netwerk Arnhem en Cultuur Netwerk Nijmegen

Cultuur Netwerk Arnhem (CNA) is een belangrijk netwerk voor culturele instellingen in Arnhem. Dit netwerk richt zich als vereniging op gezamenlijke belangenbehartiging, kennisdeling en voorlichting met betrekking tot kunst en cultuur in Arnhem.

Daarnaast is CNA een platform voor ontmoeting, samenwerking en afstemming tussen organisaties. Cultuur Netwerk Nijmegen (CNN) is het samenwerkingsverband in Nijmegen. Het CNA en CNN vormen samen een netwerk om tot één stedelijk regioprofiel te komen. Dit is op advies van de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW. Het Nederlands Openluchtmuseum is deelnemer in deze netwerken.

Gelders Restauratie Centrum (GRC)

Het Openluchtmuseum was een van de grondleggers van het GRC, waarin vele partijen samenwerken; o.a. de Provincie Gelderland, cultuurhistorische organisaties, het middelbaar beroepsonderwijs, het (bouw)bedrijfsleven en opdrachtgevers van onderhouds- en restauratiewerken. Het GRC biedt hoogwaardige kennis, praktijkgerichte cursussen en erkende vakopleidingen voor mensen en bedrijven in de restauratiebranche.

Gemeenschap van Nederlanders met een (Nederlands-)Indische achtergrond

Sinds 2004 vertellen we op het zogenaamde 'Indisch Achtererf' in het museum het verhaal van de (Nederlands-) Indische gemeenschap. Dit doen we in samenwerking met Stichting Indische Cultuur. Vrijwilligers worden uit de Indische gemeenschap geworven.

Gemeenschap van Nederlanders met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond

Sinds 2014 vertellen Nederlanders uit deze gemeenschap Anansiverhalen in de theekeoepel. Het museum geeft vertellers uit deze verhalentraditie zo een podium en draagt bij aan het voortbestaan van de verteltraditie.

Gemeente Arnhem

Van de gemeente Arnhem wordt, op basis van afspraken, een afzonderlijke subsidie ontvangen om een drietal medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt een geschikte arbeidsplaats te bieden binnen de Afdeling Terreinen en Dierverzorging.

Het Mediabedrijf BV

Met Het Mediabedrijf wordt jaarlijks in het najaar 'Landleven Winter' georganiseerd.

Hogeschool Arnhem Nijmegen

In samenwerking met de Hogeschool Arnhem Nijmegen worden leerlingen stageplekken geboden in het museum en de horeca. Twee studenten van de nieuwe master Circulaire economie voeren binnen het museum een integrale analyse uit op het gebied van toekomstbestendig ondernemen.

Hogeschool Van Hall Larensteijn

Stagiaires van de Hogeschool Van Hall Larensteijn voeren deelprojecten uit in het kader van de ontwikkeling van het Masterplan 2016-2025 van het museum.

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

In samenwerking met de HKU en de VPRO zijn programma's ontwikkeld die game and play technieken gebruiken om de bezoekerservaring te verlevendigen.

Kenniscentra Calibris (Bunnik) Aequor (Ede) en Fundeon (Harderwijk)

Het museum is leerbedrijf voor de VMBO/MBO opleidingen in bouwvakken.

Kenniscentrum Ecabo Amersfoort

De sector Facilitaire Zaken is via Kenniscentrum Ecabo Amersfoort een erkend leer- en stagebedrijf voor de Sector particuliere veiligheid.

Kröller-Müller Museum

Kröller-Müller, Paleis Het Loo en het Openluchtmuseum hebben een gezamenlijke inkoopovereenkomst voor energie, die een gunstiger prijs oplevert.

Kunstwerkplaats Magenta

De weefpresentatiegroep in het Nederlands Openlucht Museum is onderdeel van de Magenta kunstwerkplaatsen van zorgorganisatie Lievegoed. Magenta is een kunstwerkplaats voor volwassenen met een verstandelijke beperking of mensen die anderszins speciale zorg nodig hebben. Werken en leren gaan in het museum hand in hand. De samenwerking is gericht op drie gezamenlijke doelstellingen. Het verlevendigen van de Ambachtsbuurt in het museum met een functionerende weverij, het bieden van werkplekken in de weverij met een zinvolle dagbesteding voor de deelnemers (mensen met een verstandelijke beperking) en het produceren

van geweven artikelen ter verkoop in de museumwinkel.

Mariëndaal Speciaal Onderwijs Arnhem

Gezamenlijk worden educatieve producten voor het speciaal (basis)-onderwijs ontwikkeld en getest.

Musea Arnhem

Vijf Arnhemse musea (Airborne Museum Hartenstein, Museum Arnhem, Museum Bronbeek, Nederlands Openluchtmuseum en Nederlands Watermuseum) werken samen in twee educatieve trajecten: de Jeugduniversiteit (colleges voor kinderen) en het Museummenu (educatieve projecten speciaal voor het basisonderwijs). De Gemeente ziet de kracht van deze samenwerking en faciliteert de scholen met mensen en middelen om de musea te bezoeken.

Museum Arnhem

Het verzelfstandigde Museum Arnhem neemt diverse P&O-werkzaamheden (salarisadministratie, personeelsadministratie en P&O advisering) af van het NOM.

Nationale Portal DiMCoN

Het Openluchtmuseum neemt, met enkele andere rijkscollectie beherende instellingen, deel aan deze pilot, die wordt getrokken door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Doel is de opname van alle registratie- en ontsluitingsdata van de collecties in de nationale portal DiMCoN (Digitale Museale Collectie Nederland) en daarmee ter beschikking gesteld voor Europeana.

Paleis Het Loo

Kröller-Müller, Paleis Het Loo en het Openluchtmuseum hebben een gezamenlijke inkoopovereenkomst voor energie, waardoor een gunstiger prijs kon worden bedongen. Ook is Paleis Het Loo een van de vier partners in het te realiseren gezamenlijke depot, Collectie Centrum Nederland (CC NL).

ROC A12

Met het ROC wordt samengewerkt in het aanbieden van stageplekken in het museum en in de horeca.

ROC RijnIJssel

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst wordt gewerkt aan het realiseren van doelstellingen om het aantal jongere bezoekers te verhogen en passende leersituaties en stage- en ervaringswerkplekken te bieden. Voor het vierde jaar werken we samen met de Musical afdeling van ROC Rijnijssel bij de zomeroptredens voor de mini canon musicals.

De optredens worden opgevoerd door studenten van RijnIJssel Creatieve Industrie. Voor deze studenten zijn het stage opdrachten die tot stand zijn gekomen in samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum.

Rijksmuseum Amsterdam

Op een aantal terreinen wordt intensief samengewerkt met het Rijksmuseum Amsterdam. Met als andere partners de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Paleis Het Loo wordt een gemeenschappelijk duurzaam depot gerealiseerd onder de naam Collectie Centrum Nederland (CC NL). Daarnaast is het Rijksmuseum hoofdpartner van de Maand van de Geschiedenis en organisator van de Nacht van de Geschiedenis, en partner in het Canonnetwerk..

Bij de realisering van de fysieke canonpresentatie in het Openluchtmuseum biedt het Rijksmuseum actief een inhoudelijke inbreng. Het Rijksmuseum stelt genereus objecten ter beschikking.

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

Met de RCE wordt, gezamenlijk met het Rijksmuseum Amsterdam en Paleis Het Loo, gewerkt aan een gemeenschappelijk duurzaam depot onder de naam Collectie Centrum Nederland (CC NL).

Rozet en de Gemeente Arnhem

Er is in 2019 gestart met een pilot in het museum van een reminiscentieproject voor dementerende ouderen in het kader van het programma van Age Friendly Cultural City, onder leiding van Rozet en de gemeente Arnhem. In de pilot werkt het museum samen met de zorginstellingen SWOA, Driegasthuizengroep en Pleyade.

Pleyade

Met zorginstelling Pleyade gaat het museum een intentieverklaring ondertekenen voor de realisering van een Huis van Herinnering, waarin het museum in samenwerking met Pleyade een

reminiscentieprogramma ontwikkelt voor ouderen met dementie.

Schreuderhuizen Arnhem

Het museum biedt in samenwerking met de Schreuderhuizen werkplekken aan gehandicapten in de groenvoorziening.

Sligro

Met Sligro is een samenwerking aangegaan als totaalleverancier voor de horeca. Naast een verantwoorde keuze van producten is er aandacht voor efficiënt leveren en kennisoverdracht.

Staatsbosbeheer / Park Lingezegen

Als het Openluchtmuseum bomen moet kappen voor nieuwe presentaties of andere publieksvoorzieningen dient het museum daar als boscompensatie nieuwe bomen voor aan te planten. Dat werd in 2014 gerealiseerd door het aanplanten van de eerste boom van een bos op het terrein van Park Lingezegen. Dit bos van 2,2 ha is dit jaar inmiddels volledig aangeplant.

Stichting entoen.nu

De stichting entoen.nu ontwikkelde de Canon van de Nederlandse Geschiedenis en zorgde voor educatief materiaal bij alle canonvensters. De website entoen.nu wordt door scholen zeer algemeen gebruikt. Het museum heeft het beheer van de website overgenomen.

Stichting Erfgoed Gelderland

Stichting Erfgoed Gelderland levert data aan voor de portal 'Collectie Gelderland'. Vanuit deze portal kunnen data veilig geoogst worden door DiMCoN. Verder treedt Erfgoed Gelderland op als partner bij het project Gelderse streken – wat een verhaal!.

De Anansiboom en Stichting Kalebas

De Anansiboom is de plek voor de vertelcultuur van de Afro-Caraïbische Nederlanders in het museum. Een groep verhalenvertellers vertelt sinds 2016 op deze locatie Anansiverhalen. Bezoekers kunnen onder de Anansi boom zitten, luisteren en ervaringen delen. Er is ook gelegenheid om video's te bekijken van ontmoetingen van Wijnand Stomp met mensen op de driehoek Nederland-Ghana-Caraïben. Langs deze driehoek vond de slavenhandel plaats en verspreidden de verhalen van Anansi zich over de wereld. De ontmoetingen vormden de

inspiratiebron voor weer nieuwe Anansiverhalen. Wijnand Stomp creëert en speelt als Mister Anansi voorstellingen waarin zijn kleurrijke afkomst een belangrijke rol speelt. Samen met filmmaker Jean Hellwig van Anansi Masters, is hij de initiator van de Anansiboom.

Stichting Max Havelaar

Met Stichting Max Havelaar is in het kader van het jaarthema inhoudelijk samengewerkt voor de realisatie en inrichting van het Fairtrade Koffiecafé Krommenie in het Nederlands Openluchtmuseum.

Stichting Museum Plus Bus

De Museum Plus Bus is een samenwerkingsproject van twaalf Nederlandse musea en rijdt voor groepen senioren die niet meer in staat zijn zelfstandig een museum te bezoeken vanwege hun lichamelijke en/of geestelijke conditie. Middels een dag arrangement naar één van de deelnemende musea bezorgt de Museum Plus Bus groepen senioren een cultureel dagje uit, kosteloos dankzij de financiële steun van de BankGiro Loterij.

Stichting Techniekpromotie

In samenwerking met Techniekpromotie wordt jaarlijks de finale van het Techniek Toernooi georganiseerd. Het museum draagt inhoudelijk bij aan de technische opdrachten voor de leerlingen.

Toerisme VAN

Toerisme VAN is partner bij het project het Verhaal van Gelderland.

Vereniging Natuurmonumenten

Met de Vereniging Natuurmonumenten is een meerjarige alliantie gesloten waarbinnen op vijftal samenwerkingsprojecten worden uitgevoerd. Deze richten zich op het verzamelen en delen van authentieke verhalen, gezamenlijke evenementen als Oogstweekend en een winterpresentatie over wolven, een gezamenlijk marketing- en communicatieplan, het gezamenlijk ontwikkelen van een label voor verantwoorde producten en onderlinge kennisuitwisseling.

Vitesse

Met Vitesse en Burgers' Zoo is het Nederlands Openluchtmuseum een samenwerking aangegaan in het kader van 75 jaar Market Garden. Met het gemeenschappelijk thema 'dagje uit in Arnhem'

versterken de drie Arnhemse organisaties elkaar. Dit uit zich onder andere in zichtbaarheid op het thuisshirt van Vitesse.

Volkshuisvesting Arnhem

Met de woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem is samengewerkt in het realiseren van zogenaamde museumwoningen, waarbij het museum kennis heeft ingebracht over de geschiedenis en een verantwoorde datering van een aantal woningen. In 2016 werd een vierde woning geopend.

Ziekenhuis Rijnstate

Met het Ziekenhuis Rijnstate wordt als goede burensamenwerking overlegd en waar mogelijk ook gezamenlijk opgetreden m.b.t. ontwikkelingen in het gebied rond beide instellingen. Medewerkers

van Rijnstate maken gebruik van de parkeervoorzieningen van het museum.

Zorgboerderij De Ooijsebrug

In samenwerking met de leverancier voor aardappels, groente en fruit worden werkzaamheden uitgevoerd door medewerkers van de zorgboerderij.

Zorgcentrum Gelderland

Het museum biedt in samenwerking met het Zorgcentrum Gelderland werkplekken aan gehandicapten in de groenvoorziening.

Zuiderzeemuseum

Op directieniveau werd met het Zuiderzeemuseum overleg gevoerd over het afstemmen van het publieksbeleid en over mogelijke samenwerking op het gebied van ambachten.

Het Openluchtmuseum is hoofdorganisator van de Maand van de Geschiedenis, het grootste geschiedenisevenement en -netwerk van Nederland. Partners daarbij zijn:

1. Rijksmuseum (organisator Nacht van de Geschiedenis)
2. Fonds voor Cultuurparticipatie
3. Canonnetwerk/Canon van Nederland
4. Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
5. IsGeschiedenis
6. Erfgoed Brabant
7. Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
8. Landschap Erfgoed Utrecht
9. Erfgoedhuis Zuid-Holland
10. Erfgoedpartners Groningen
11. Museumfederatie Fryslân
12. Erfgoed Gelderland
13. Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland (BRAIN)
14. Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB)
15. Kennisinstituut Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN)
16. Entoen.nu
17. Jonge Historici
18. Vereniging van Vrijwilligers in de Archeologie (AWN)
19. Stichting Archeologie en Publiek (SAP)
20. Nationale Archeologiedagen
21. Stichting Romeinse Limes Nederland
22. Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen
23. Toerisme Flevoland
24. VVV Midden Limburg
25. Vlaams-Nederlands Huis deBuren
26. DutchCulture
27. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
28. Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45
29. Eerste Wereldoorlog.nu
30. Historisch Nieuwsblad
31. VPRO
32. Historiek.net
33. 024 Geschiedenis
34. Stuk van het Jaar
35. Grote Archeologie Prijs
36. Dag van de Arnhemse Geschiedenis
37. Van Gisteren
38. Romeinen NU

Het Nederlands Openluchtmuseum is initiatiefnemer en hoofdorganisator van het Canonnetwerk, samenwerkende musea en andere erfgoedinstellingen die o.a. door middel van topstukken vensters uit de Canon van Nederland vertegenwoordigen en zichtbaar maken. De volgende partners hebben zich tot nu toe aan het Canonnetwerk verbonden als partner:

1. Allard Pierson Museum
2. Amsterdam Museum
3. Het Scheepvaartmuseum
4. Hunebedcentrum
5. Museum Catharijneconvent
6. Museum Prinsenhof Delft
7. Nationaal Militair Museum
8. Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
9. Rijksmuseum
10. Rijksmuseum van Oudheden
11. Tropenmuseum
12. Museum Huis Doorn
13. Koninklijk Eise Eisinga Planetarium
14. Paleis Het Loo
15. Rijksmuseum Boerhaave
16. Spoorwegmuseum
17. Universiteitsmuseum Groningen
18. Watersnoodmuseum
19. Nederlands Vestingmuseum
20. Teylers Museum
21. Rijksmuseum Muiderslot
22. Kunstmuseum Den Haag
23. Zeeuws maritiem muZEEum
24. Limburgs Museum
25. Haags Historisch Museum

Het Nederlands Openluchtmuseum wordt ondersteund door een groot aantal financiële partners:

Hoofdpartners

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
BankGiro Loterij
Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum
DHL Parcel

Projectpartners

ING
Het Kadaster
Arcadis Nederland

Adoptiepartners

Nationale Nederlanden
Sweco Nederland
Coers & Roest
De Kempnaer Advocaten
Van Dalen
NAM
Freia
CCV Nederland
Salisbury Archeologie
Bosman Watermanagement

Teijin Aramid

Koninklijke Gazelle
Amsterdam Development
The Economic Board
Jong Leren Eten Gelderland
Jong Leren Eten Nederland

Fondsen

Mondriaan Fonds
Fonds voor Cultuurparticipatie
Janivo Stichting
Gravin van Bylandt Stichting
Provincie Gelderland
Rijkswaterstaat

Gulle gevers

Familie Heersink
Familie Ebus Mulders
En onze anonieme schenkers

De leden van De 12 Provinciën